

ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

№ 20

1

Ерөнхий
мэдээлэл

2

Зоонозын
өвчний мэдээлэл

3

Лабораторийн
тусламж
үйлчилгээ

4

Сургалт,
сурталчилгаа

Улаанбаатар хот
2025 он

ЕРӨНХИЙ РЕДАКТОР

Б.Амгаланбаяр, Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн захирал,
Нийгмийн эрүүл мэндийн магистр

ХЯНАН ТОХИОЛДУУЛАСАН

Д.Алтантогтох, ЭШСМТА-ны дарга, Биологийн шинжлэх ухааны магистр

ЭМХЭТГЭСЭН

Х.Бурмаа, ЭШСМТА-ны Биостатистикч, Нийгмийн эрүүл мэндийн магистр

МЭДЭЭЛЛИЙГ БЭЛТГЭСЭН

1. Э.Пагмадулам: Хүний нөөцийн мэдээлэл
2. Х.Бурмаа: Зоонозын халдварын өвчлөлийн мэдээлэл, статистик боловсруулалт
3. У.Өнөрсайхан, Ч.Буянхишиг: Лабораторийн шинжилгээний тоон мэдээлэл
4. Г.Зулцэцэг, Д.Мөнх-Эрдэнэ: Ариутгал халдваргүйжүүлэлтийн үйл ажиллагаа
5. Ц.Хишигжаргал: Биоүйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа
6. Н.Саруулчулуун: Зоонозын халдварын дархлаажуулалт
7. Ц.Отгонцэцэг: Холер өвчний хяналт шинжилгээний мэдээлэл
8. Ц.Ганхуяг: Тарваган тахал өвчний байгалийн голомтын мэдээлэл
9. Ч.Бат-Ирээдүй: Боомын голомт, хяналтын мэдээлэл
10. Ж.Батцэцэг: Хачгаар дамжих халдварын байгалийн голомтын мэдээлэл
11. С.Мөнгөнбагана: Шувууны томуугийн мэдээлэл
12. А.Бямбахишиг: Сургалт, сурталчилгааны мэдээлэл
13. Ч.Бат-Ирээдүй: Шүүрхай удирдлагын нэгжийн тоон мэдээлэл
14. О.Даариймаа: Төгсөлтийн дараах сургалтын мэдээлэл
15. М.Даваадорж: Мал, амьтны боом, галзуугийн өвчлөл
16. Э.Дулмаа: Цахим хуудас, Фэйсбүүк хуудасны мэдээлэл

Энэхүү эмхэтгэлийн талаар саналыг дараах хаягаар ирүүлнэ үү.

ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВ

Утас +976 70282859, Цахим хаяг: nczd@nczd.gov.mn,

ӨМНӨХ ҮГ

Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн мэргэжилтнүүд, Аймаг, Нийслэлийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүдийн мэдээ, тайланд үндэслэн Зоонозын өвчний статистик эмхэтгэлийн 20 дахь удаагийн дугаарыг эмхэтгэн та бүхэнд хүргэж байна. Уур амьсгалын өөрчлөлт, дулаарал, даяаршил, аялал, жуулчлалын эрчимтэй хөгжилтэй холбоотой дэлхий нийтэд шинэ болон сэргэн тархаж буй халдварын тархалт нэмэгдэж, хүний өвчлөлийн дэгдэлт гарах нь жилээс жилд нэмэгдэж байна. Хүн төрөлхтөний түүхэнд тулгарсан нийтийн эрүүл мэндийн томоохон сорилуудын нэг болсон коронавируст халдварын цар тахал намжаад удаагүй байгаа ч ирээдүйд зоонозын гаралтай шинэ өвчний дэгдэлтүүд дахин гарах магадлал өндөр хэвээр байна. Манай улсад сүүлийн жилүүдэд хумхаа өвчний өвчлөлийн тохиолдол зөөвөрлөгдөн ирж, нас баралт бүртгэгдэж байгаа нь үүний тод илрэл юм.

Дэлхий дээр хүнийг өвчлүүлдэг 1400 гаруй төрлийн халдварын 60 орчим хувь нь зоонозын гаралтай халдвар байдаг. Сүүлийн 30 жилийн хугацаанд гэхэд 30 гаруй зоонозын халдвар шинээр нэмж бүртгэгдээд байна. Нүүдлийн мал аж ахуй зонхилсон, байгаль, цаг уурын олон янз байдал өндөртэй манай орны хувьд зоонозын гаралтай халдварын эрсдэлээс хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, ирээдүйд гарах хүн өвчлөл, дэгдэлтээс урьдчилан сэргийлэх, бэлэн байдлыг тогтмол хангахын тулд байгалийн голомтын болон хүний өвчлөлийн эрүүл мэндийн үзүүлэлтийг тогтмол хянаж байх нь чухал юм.

Монгол улсад 30 гаруй зоонозын халдварыг оношилж, бүртгэж байгаагаас 10 гаруй өвчин жил бүр тогтмол бүртгэгдэж байна. 2024 онд Улсын хэмжээнд зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 978, амьтны 339 дуудлага бүртгэгдсэн байна. Хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдол өмнөх оны мөн үеэс 2.6% буурсан, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 17.5 хувь тус өссөн үзүүлэлттэй байна. Нийт бүртгэгдсэн дуудлагын 13.8 хувь нь батлагдаж, 3 нас баралт бүртгэгдсэн. Хүний өвчлөлийн нийт батлагдсан тохиолдлын 80.7 хувь нь хачгаар дамжих халдвар, 4.4 хувийг хумхаа, 2.2 хувийг боом, 3.7 хувийг бэтэг, 8.8 хувийг бруцеллёз тус тус эзэлж байна.

Нийт батлагдсан хачгаар дамжих халдварт өвчний 85.3 хувийг хачигт риккетсиоз, 13.7 хувийг хачигт энцефалит, 0.9 хувийг хачигт боррелиоз тус тус эзэлж байна. Энэ удаагийн эмхэтгэл нь нийт 4 бүлэг 37 хүснэгт, 11 зураг, 43 графикаар илэрхийлэн зоонозын халдварт өвчний статистик мэдээллийг агуулсан. Тус эмхэтгэл нь зоонозын салбарын мэргэжилтэн, судлаач нарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил, зоонозын халдварт өвчний үеийн хариу арга хэмжээг зохион байгуулахад нотолгоо, шинжлэх ухаанч дүгнэлт гаргахад үндсэн суурь мэдээлэл болгон ашиглагдах ач холбогдол бүхий мэдээлэл болж чадна гэж найдаж байна.

Энэхүү эмхэтгэлийг хамтран боловсруулсан Зоонозын өвчин судлалын нийт хамт олондоо талархал илэрхийлье.

ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВИЙН ЗАХИРАЛ Б.АМГАЛАНБАЯР

ГАРЧИГ

БҮЛЭГ НЭГ. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	10
1.1. МОНГОЛ УЛСЫН ХҮН АМ ЗҮЙН МЭДЭЭЛЭЛ; 2024.....	10
1.2. МОНГОЛ УЛСЫН МАЛЫН ТОО; 2024	11
1.3. ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАХ БАЙГУУЛЛАГЫН ХҮНИЙ НӨӨЦ; 2024	12
БҮЛЭГ ХОЁР. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ.....	17
2.1. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН ДУУДЛАГА; 2024.....	17
2.1.1. Халдварт өвчин.....	18
2.1.2. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН ДУУДЛАГА.....	19
2.2. МЭРЭГЧ АМЬТНЫ ДУУДЛАГА; 2024	21
2.3. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН МЭДЭЭЛЭЛ; 2024	23
2.3.1. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн мэдээлэл 2024	24
2.3.2. Тарваган тахал	28
2.3.3. Боом	34
2.3.4. Хачгаар дамжих халдвар	40
2.3.5. Галзуу өвчний мэдээлэл	48
2.3.6. Хумхаа	52
2.3.7. Холер	54
2.3.8. Бэтэг.....	57
2.3.9. Коронавируст халдвар	58
2.3.10. Бруцеллёз.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.11. Ям.....	60
2.3.12. Шувууны томуу	61
2.3.13. Шумуулаар дамжих халдвар.....	62
БҮЛЭГ ГУРАВ. ЛАБОРАТОРИЙН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	63
3.1. ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЕРӨНХИЙ ҮЗҮҮЛЭЛТ; 2024	63
3.2. АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙЖҮҮЛЭЛТИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА; 2024.....	66
БҮЛЭГ ДӨРӨВ. СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА	70
4.1. СУРГАЛТ СУРТАЛЧИЛГААНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА; 2024	70
4.1.1. Эмнэлгийн мэргэжилтний сургалт	70
4.1.2. Олон нийтэд чиглэсэн сургалт сурталчилгаа	73
4.1.4. Эрүүл мэндийн байгууллагуудад зохион байгуулсан сургалт	75

ХҮСНЭГТИЙН ТАЙЛБАР

Хүснэгт 1. Монгол улсын хүн амын тоо сүүлийн 5 жилийн байдлаар	10
Хүснэгт 2. Монгол улсын малын тоо сүүлийн таван жилийн байдлаар	11
Хүснэгт 3. Хүний нөөцийн тоон үзүүлэлт аймгаар (2024)	14
Хүснэгт 4. Халдварт өвчний тохиолдол нас баралт, төрлөөр	18
Хүснэгт 5. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын тоон үзүүлэлт	20
Хүснэгт 6. 2024 онд бүртгэгдсэн зоонозын өвчний төрлөөр, аймгаар	24
Хүснэгт 7. Зоонозын халдварт өвчин бүтгэгдсэн аймгаар (сүүлийн 10 жилээр).....	25
Хүснэгт 8. Зоонозын өвчлөл 10,000 хүн амд (Сүүлийн 5 жилээр)	27
Хүснэгт 9. Тарваган тахлын батлагдсан тохиолдол, нас баралт, нас баралтын хувь (1970-2024 он)	28
Хүснэгт 10. Тарваган тахал өвчний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024/	29
Хүснэгт 11. Тарваган тахлын байгалийн голомтын хяналтын шинжилгээний сүүлийн таван	30
Хүснэгт 12. Боомын хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин (2023-2024)	37
Хүснэгт 13. Боомын голомт, хяналтын шинжилгээний дүн Сүүлийн 6 жилээр	38
Хүснэгт 14. Боомын хяналт шинжилгээний дүн аймгаар.....	39
Хүснэгт 15. Боомын хяналт шинжилгээний гүйцэтгэл аймгаар.....	39
Хүснэгт 16. Хачгаар дамжих өвчний тандалт шинжилгээнд хамрагдсан байдал	40
Хүснэгт 17. Хачгаар дамжих халдварт өвчний сэжигтэй дуудлага (Сүүлийн 5 жил төрлөөр)	42
Хүснэгт 18. Хачигт энцефалит өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин/2023-2024/	43
Хүснэгт 19. Хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024/	46
Хүснэгт 20. Хачигт боррелиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024/	47
Хүснэгт 21. Галзуу өвчний өвчлөл, нас баралт 10,000 хүн тутамд /2023-2024/	50
Хүснэгт 22. Хумхаа өвчний өвчлөл нас баралтын түвшин, 10,000 хүн тутамд /2023-2024/	52
Хүснэгт 23. Холер өвчний өвчлөл нас баралтын түвшин /2023-2024/	54
Хүснэгт 24. Холерын хяналтын шинжилгээний үзүүлэлт, 2023-2024	55
Хүснэгт 25. Холерийн хяналтын шинжилгээний харьцуулсан үзүүлэлт.....	56
Хүснэгт 26. Бэтгийн хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин (2023-2024)	57
Хүснэгт 27. COVID-19 халдварын өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024он/	58
Хүснэгт 28. Бруцеллёзийн хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024/	59
Хүснэгт 29. Ямийн өвчлөл, нас баралтын түвшин (2023-2024он)	60
Хүснэгт 30. Шувууны томуугийн тандалт судалгааны дүн 2023-2024он	61
Хүснэгт 31. Шумуулын тандалт сүүлийн 5 жилээр	62
Хүснэгт 32. Зоонозын өвчний нэр төрөл сорьцын тоо (2023-2024он)	64
Хүснэгт 33. Лабораторийн шинжилгээ хийсэн арга /сүүлийн 4 жилээр/	65
Хүснэгт 34. Ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээ үйлчилгээний ажлын үзүүлэлт.....	66

Хүснэгт 35. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн тоон үзүүлэлт	67
Хүснэгт 36. 2024 онд БҮЛ-д үйлдвэрлэсэн үндсэн тэжээлт орчин, зарим төрлийн ялган оношлох тэжээлт орчин, будаг урвалж, бактериофаг, будагтай цаасны хэмжээ, харьцуулалт	68
Хүснэгт 37. Сургалт, сурталчилгааны үйл ажиллагаа 2024 он	77

ЗУРГИЙН ТАЙЛБАР

Зураг 1. Нийслэл, аймгийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүд байгуулагдсан оноор	12
Зураг 2. Зоонозын салбарын хүний нөөц 2024 он.....	13
Зураг 3. Зоонозын халдварын сэжигтэй тохиолдлын дуудлага аймгаар	17
Зураг 4. Зоонозын халдварын сэжигтэй тохиолдлын дуудлага 2024он	23
Зураг 5. Тарваган тахлын аюулын зэрэглэл 2025 он	32
Зураг 6. Малын боом өвчний гаралт 2024 он	34
Зураг 7. Хачигт халдварын тандалт шинжилгээ хийсэн газар, цэгүүд 2024 он	41
Зураг 8. Хачигт энцефалитийн хүний өвчлөлийн тархалт 2024 он	43
Зураг 9. Хачигт риккетсиозын өвчлөл 2024 он.....	45
Зураг 10. Галзуу өвчний мал, амьтны өвчлөлийн тархалт 2024 он.....	48
Зураг 11. Шувууны томуугийн өвчлөл 2004-2024 он.....	61

ГРАФИКИЙН ТАЙЛБАР

График 1. Зоонозын өвчин судлах байгууллагын ажиллах хүч насны ангиллаар	15
График 2. Боловсролын болон мэргэжлийн зэрэг 2024 он	15
График 3. Эрдэм шинжилгээний ажлын тоон үзүүлэлт (сүүлийн 5 жилээр).....	16
График 4. Зоонозын салбарын хүний нөөцийн чадавхжуулсан байдал 2024 он	16
График 5. Халдварт өвчний нас баралт, төрлөөр 2023он	18
График 6. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдол, 2024 он	19
График 7. Мэрэгчийн дуудлага, (Өмнөх он, сүүлийн 5 жилийн өсөлт бууралт)	21
График 8. Мэрэгчийн дуудлагад үйлчилсэн ЗӨСҮТ, ЗӨСТ 2024 он.	21
График 9. Мэрэгчийн дуудлага бүртгэгдсэн газрууд.....	22
График 10. Зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдол, өвчлөл, нас баралт (сүүлийн 10 жилээр)	26
График 11. Зоонозын өвчний сэжигтэй, батлагдсан, нас барсан тохиолдол аймгаар	26
График 12. Тарваган тахлын хүний өвчлөл (сүүлийн 10 жилийн байдлаар).....	28
График 13. Тарваган тахлын байгалийн голомтын шинжилсэн талбай /Га/	30
График 14. Мэрэгчийн нягтшил 1 га-д Сүүлийн 10 жилийн байдлаар	31
График 15. Олзворлосон амьтан, График 16. Шинжилсэн гадны шимэгч.....	31
График 17. Тарваган тахлын өсгөвөр илэрэлт (сүүлийн 10 жилээр)	32
График 18. Тарваган тахлын дархлаажуулалт 2014-2024 он	33
График 19. Хүний өвчлөлийн сэжилтэй тохиолдол, батлагдсан өвчлөл (5 жилээр)	34
График 20. Боомын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралт (Сүүлийн 20жил)	35
График 21. Боомын хүн, малын өвчлөлийн тохиолдол (Сүүлийн 10 жилээр)	35
График 22. Боомын хүний өвчлөл дархлаажуулалын мэдээлэл (Сүүлийн 10 жилээр).....	36
График 23. Шинжилгээнд дээжилтсэн сорьцын тоо аймгаар	38
График 24. Тандалт судалгаанд хамрагдсан газрууд 2024 он	41
График 25. Хачигт халдварын эпидемиологийн 7 хоног 2024 он	42
График 26. Хачигт энцефалитын дархлаажуулалт (Сүүлийн 10 жилээр).....	44
График 27. Галзуу өвчний гаралт малын төрлөөр (2024 оныЗӨСТ-ын мэдээгээр).....	48
График 28. Мал, амьтны өвчлөл аймгаар	49
График 29. Галзуугийн хүний өвчлөл эпидемиологийн долоо хоногоор	49
График 30. Хумхаагийн хүний өвчлөл (Сүүлийн 5 жилээр)	53
График 31. Холерын хяналтын шинжилгээнд цуглуулсан материал (төрлөөр).....	55
График 32. Шумуулын тандалтанд дээжилсэн сорьцын тоо 2023-2024.....	62
График 33. Лабораторийн оношилгоо, шинжилгээний тоон үзүүлэл (Сүүлийн 10 жилээр)	63
График 34. Ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээ үйлчилгээний ажлын үзүүлэлт.....	67
График 35. Үндсэн болон ялган оношлох тэжээлт орчин, фаг үйлдвэрлэлийн үзүүлэлт	68

График 36. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн сургалтад хамрагдсан байдал (2023-2024 он)	70
График 37. Эмч эмнэлгийн сургалт төрлөөр 2020-2024.....	70
График 38. Үндсэн мэргэшилээр суралцагчдын тоо ЗӨСТ-тэй аймгаар /2020-2024/	71
График 39. Үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдалт /2020-2024/	71
График 40. Тасралтгүй сургалт сүүлийн 2000-2024	72
График 41. Олон нийтэд чиглэсэн мэдээ, мэдээлэл (сүүлийн 5 жилээр)	73
График 42. Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-ийн мэдээ нийтлүүлсэн байдал.....	74
График 43. Сургалт, сурталчилгааны ажлын зарим үзүүлэлт 2022,2023,2024 он	75

БҮЛЭГ НЭГ. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

1.1. МОНГОЛ УЛСЫН ХҮН АМ ЗҮЙН МЭДЭЭЛЭЛ; 2024

Монгол улсад 2024 оны байдлаар 3,544,835 хүн ам тоологдсон нь өмнөх оны үзүүлэлтээс 1.13 хувиар өссөн байна. Мөн нийт хүн амын 1,768,151 буюу 50.1 хувь нь Улаанбаатар хотод оршин сууж байна. Хүн амын тоог бүс нутгаар харьцуулж

үзэхэд хангайн бүс хамгийн өндөр 16.9% 602,597 байгаа бол аймгуудаар харьцуулж үзэхэд Хөвсгөл аймаг 3.8% буюу 136,436 хамгийн өндөр хүн амтай байгаа бол Говьсүмбэр аймаг 0.5% буюу 18,159 хамгийн бага хүн амтай байна (Хүснэгт 1).

Хүснэгт 1. Монгол улсын хүн амын тоо сүүлийн 5 жилийн байдлаар

Аймаг	2020	2021	2022	2023	2024
Улсын дүн	3,357,542.	3,409,939	3,457,548	3,504,741	3,544,835
Баруун бүс	415,091.	418,607	418,607	419,864	422,845
Баян-Өлгий	110,597.	112,836	114,776	116,615	118,845
Говь-Алтай	57,674.	57,818	57,098	56,752	56,523
Завхан	72,763.	72,731	71,798	71,126	70,719
Увс	83,524.	84,095	83,964	83,914	84,911
Ховд	90,533.	91,127	91,071	91,457	92,417
Хангайн бүс	604,200.	606,430	603,427	602,959	602,597
Архангай	94,088.	94,205	93,149	92,343	91,559
Баянхонгор	88,955.	89,043	88,397	88,166	88,029
Булган	61,955.	61,943	61,161	60,535	60,332
Орхон	107,765.	108,713	109,125	110,440	111,890
Өвөрхангай	115,732.	115,732	114,962	114,630	114,351
Хөвсгөл	135,705.	136,794	136,633	136,845	136,436
Төвийн бүс	515,880.	518,344	515,771	518,227	521,667
Говьсүмбэр	17,965.	18,150	18,007	18,042	18,159
Дархан-Уул	106,909.	107,751	107,932	109,236	110,544
Дорноговь	71,207.	71,720	71,129	71,517	72,097
Дундговь	46,981.	46,920	46,387	46,092	45,900
Өмнөговь	70,371.	71,720	72,937	75,198	77,370
Сэлэнгэ	109,285.	108,878	107,341	106,691	106,042
Төв	93,162.	93,468	92,038	91,451	91,555
Зүүн бүс	225,081.	227,386	227,877	228,843	229,575
Дорнод	83,087.	83,757	83,704	84,053	84,604
Сүхбаатар	63,822.	64,662	65,214	65,696	65,791
Хэнтий	78,172.	78,967	78,959	79,094	79,180
Улаанбаатар	1,597,290.	1,639,172	1,691,766	1,734,848	1,768,151

Мэдээлэлийн эх сурвалж: https://www2.1212.mn/stat.aspx?LIST_ID=976_L03&type=tables

Монгол улсад 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар малын тоо 57,647.94 мянган толгой болж, өмнөх оныхоос 7033.933 сая толгой буюу (12.2) хувиар буурсан байна. Малын төрлөөр задалбал 4.7 сая адуу, 5.1 сая үхэр, 480.6 мянган тэмээ, 24.5 сая хонь, 22.9 сая ямаа тоологдлоо.

Малын төрлөөр өмнөх онтой харьцуулахад хонь 4.9 сая (16.7%), ямаа 1.7 сая (6.9%), үхэр 278.0 мянга (5.2%), адуу 148.0 мянга (3.1%)-аар тус тус буурч, тэмээ 6.7 мянгаар (1.4%) өссөн байна (Хүснэгт 2).

Хүснэгт 2. Монгол улсын малын тоо сүүлийн таван жилийн байдлаар

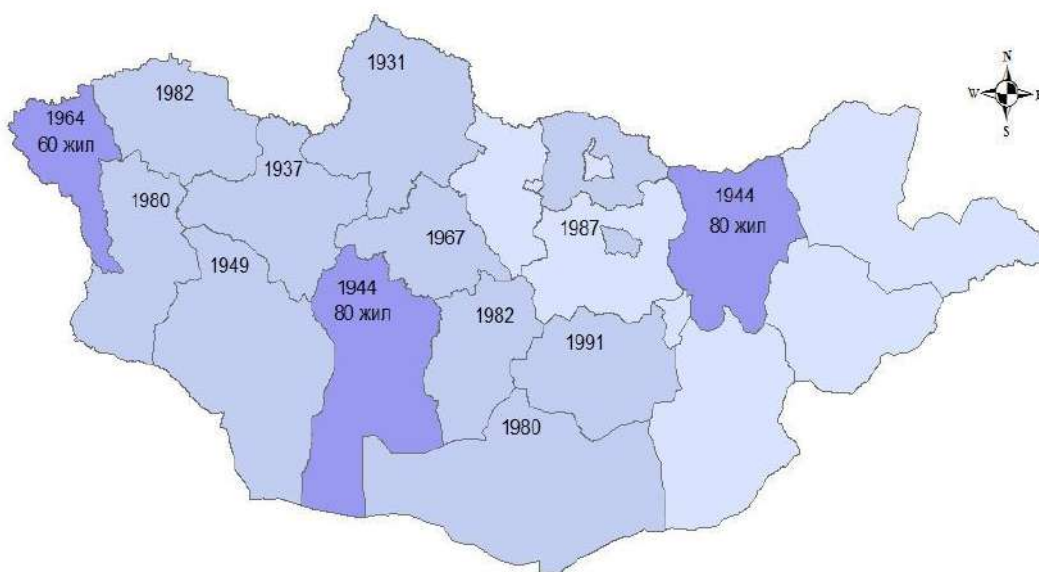
Нэгж	2020	2021	2022	2023	2024
Улсын дүн	67,068.49	67,343.76	71,120.43	64,681.88	57,647.94
Баруун бүс	15845.175	16448.049	16131.033	14316.237	14655.258
Завхан	3607.838	3755.163	3721.059	3067.551	3008.248
Говь-Алтай	3310.83	2990.505	3167.468	3013.207	3095.253
Баян-Өлгий	2224.677	2379.013	2255.805	2046.095	2125.12
Ховд	3292.578	3596.969	3472.854	3194.895	3491.1
Увс	3409.252	3726.399	3513.847	2994.489	2935.537
Хангайн бүс	22752.39	22432.037	24512.969	23114.517	21623.978
Орхон	136.988	154.583	169.94	175.329	175.842
Өвөрхангай	4479.058	4022.69	4590.411	4734.685	5137.946
Булган	3395.984	3622.254	3892.842	3622.884	3038.743
Баянхонгор	3839.88	3127.124	3719.593	4072.203	4027.076
Архангай	5399.927	5562.172	5886.088	4847.415	4082.275
Хөвсгөл	5500.553	5943.214	6254.095	5662.001	5162.096
Төвийн бүс	16691.037	15811.384	16970.942	15411.768	13103.037
Төв	4887.52	4746.042	5107.698	4933.006	4150.075
Говьсүмбэр	450.997	432.196	464.294	450.143	290.657
Сэлэнгэ	1818.519	1886.735	1912.34	1769.402	1602.494
Дорноговь	2551.545	2706.795	2909.698	2294.815	1451.957
Дархан-Уул	360.573	355.327	313.213	261.286	252.28
Өмнөговь	2880.772	2513.805	2637.329	2042.001	1970.133
Дундговь	3741.111	3170.484	3626.37	3661.115	3385.441
Зүүн бүс	11311.194	12208.969	13063.666	11412.17	7852.88
Дорнод	2749.684	3051.069	3342.317	3151.701	2652.244
Сүхбаатар	3893.625	4202.938	4644.799	3859.471	2008.876
Хэнтий	4667.885	4954.962	5076.55	4400.998	3191.76
Улаанбаатар	468.69	443.32	442.841	427.184	412.79

Мэдээлэлийн эх сурвалж: https://www.1212.mn/mn/statistic/statcate/573054/table-view/DT_NSO_1001_021V1

Улсын хэмжээнд зоонозын өвчин судлах чиглэлээр 15 байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байна. Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв нь Улаанбаатар хотод 1931 оноос хойш үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бол орон нутагт хамгийн анх 1937 онд Завхан аймагт, хамгийн сүүлд 2004 онд Сэлэнгэ аймагт тус тус Зоонозын өвчин судлалын төв байгуулагдаж байжээ. Монгол улс нь нүүдлийн аж амьдралтай бөгөөд

өдөр тутамдаа мал, амьтантай харьцах замаар орон нутгийн иргэд зоонозын халдвараар өвчлөх өндөр эрсдэлтэй хүн амд хамаардаг. Иймээс цаашид зоонозын өвчин судлах төвгүй Булган, Дорнод, Сүхбаатар, Дорноговь аймагт зоонозын өвчин судлалын төвийг шинээр байгуулах хэрэгцээ шаардлага өндөр байна (Зураг 1).

Зураг 1. Нийслэл, аймгийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүд байгуулагдсан оноор

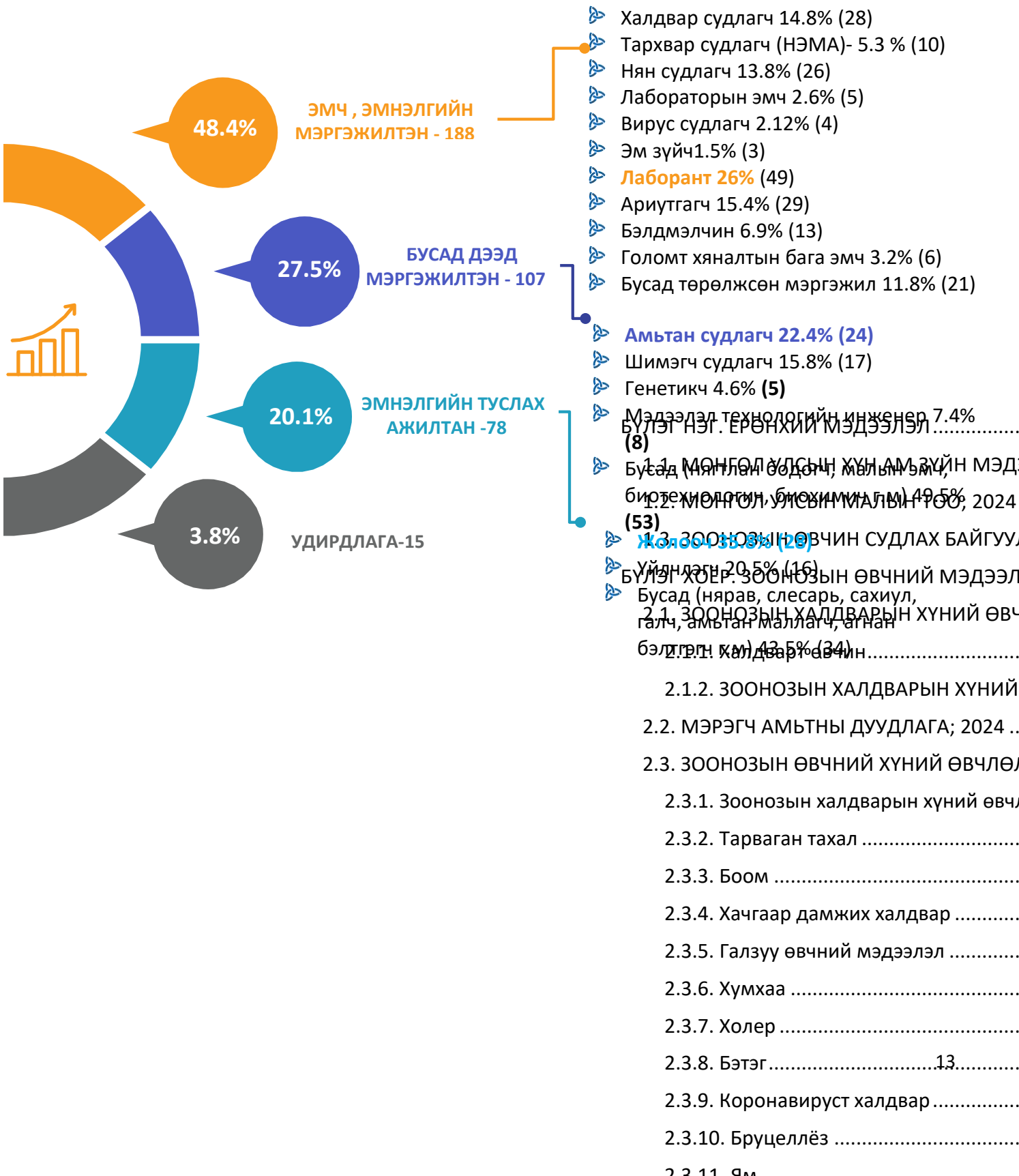
Зоонозын өвчин судлалын төвийн үүсгэн байгуулагдсаны
түүхэн ойн тэмдэглэлт өдөр

1. Баян-Өлгий аймгийн ЗӨСТ үүсгэн байгуулагдсаны 60 жилийн ой.
2. Хэнтий аймгийн ЗӨСТ үүсгэн байгуулагдсаны 80 жилийн ой.
3. Баянхонгор аймгийн ЗӨСТ үүсгэн байгуулагдсаны 80 жилийн ой тус тус амжилт бүтээл дүүрэн тэмдэглэн өнгөрүүлсэн байна.

Зоонозын салбарт ажиллаж буй албан хаагчдыг ангилж үзэхэд 48.4% (188) нь эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн, 27.5% (107) нь бусад дээд мэргэжилтэн, 20.1% (78) нь эмнэлгийн туслах ажилтан, 3.8% (15)-ийг удирдлагууд тус тус эзэлж байна. Мөн зоонозын өвчин судлах байгууллагуудад эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдэд лаборант 26%, бусад

салбарын дээд мэргэжилтнүүд дунд амьтан судлагч 22.4%, эмнэлгийн туслах ажилтнуудад бусад ажилчид 43.5% тус тус хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байна. Үүнээс харахад тус төв нь бусад эрүүд мэндийн салбар байгууллагуудаас хүний нөөцийн онцлогтой нь харагдаж байна (Зураг 2).

Зураг 2. Зоонозын салбарын хүний нөөц 2024 он

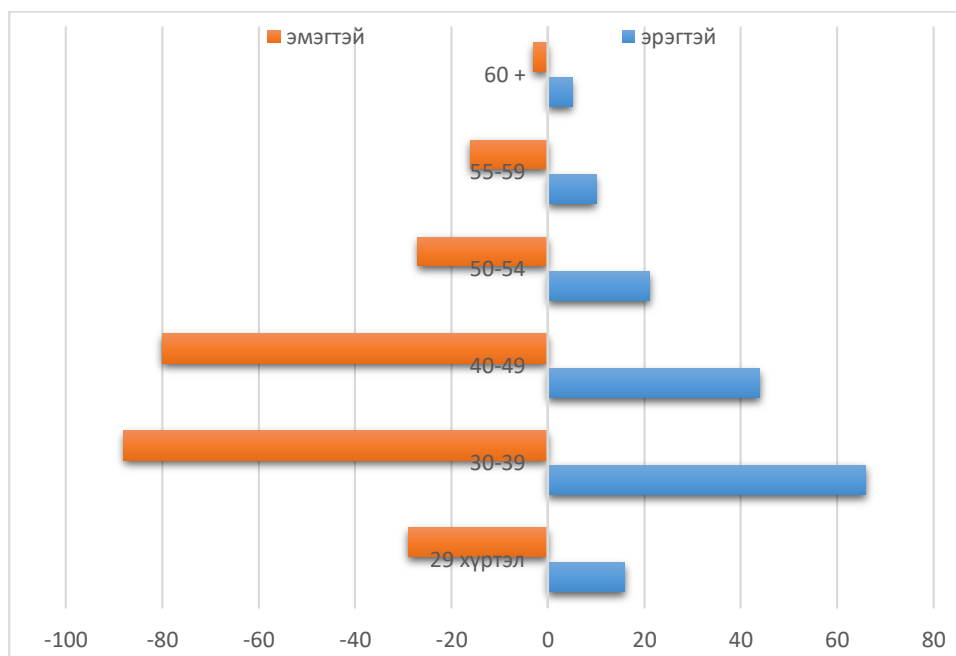
Хүснэгт 3. Хүний нөөцийн тоон үзүүлэлт, аймгаар (2024)

Үзүүлэлт		ЗӨСҮТ	Баян-Өлгий	Хөвсгөл	Сэлэнгэ	Увс	Өвөрхангай	Завхан	Багануур	Архангай	Говь-Алтай	Хэнтий	Ховд	Баянхонгор	Өмнөговь	Дундговь	Төв аймаг	Нийт
Удирдлага		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		15
Их эмч	Халдвар судлагч	14	2	2		2		1	3				1	2	1			28
	Тархвар судлагч /НЭММ/				1		1			2	1	1				1	3	10
	Нян судлагч	8	2	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1	2			26
	Лабораторийн эмч				1	1			1			1				1		5
	Вирус судлагч	1					1					1		1				4
	Бүгд	23	4	3	3	5	4	2	5	4	2	4	2	4	3	2	3	73
Бусад дээд мэргэжилтэн	Амьтан судлагч	3	2	3	1	2	1	1	1	1	1	2	3	1	1	1		24
	Шимэгч судлагч	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1			17
	Нянгийн Генетикч									1			1					2
	Генетикч	3																3
	МТехнологийн мэргэжилтэн	2							1			1						4
	ЭМТөхөөрөмжийн инженер	2				1							1					4
	Эм зүйч	3																3
	Бусад /нягтлан бодогч, архив бичиг хэрэг, малын эмч, биотехнологич, Биохимич /	23	1	2	1	2	3	2	3	2	1	2	4	4	2	1		53
	Бүгд	39	4	6	3	6	5	4	6	5	3	6	11	6	4	2		110
Лаборант	Нян судлалын	5	1		1	2	1	2		1	1	1	4	1				20
	Амьтан судлалын	0	1	1	1			1			1			1		1		7
	Шимэгч судлалын	1	1	1	1	1	1	1			1	1		1	2			12
	Ийлдэс судлалын лаборант	0	1	1						1	1	1		1				6
	Бусад	4																4
	Бүгд	10	4	3	3	3	2	4		2	4	3	4	4	2	1		49
Бусад эмнэлгийн	Ариутгагч, Автоклавчин	6	2	3	2		1	1	2	2	3	2		2	1	1	1	29
	Бэлдмэлчин	4	1		1	1		1	1			1	1	2				13
	Голомт хяналтын бага эмч		3						1		1			1				6
	Вакцинатор сувилагч			1		1												2
	Дүн бүртгэлийн бага эмч / халдвар судлагч бага эмч	4	1			1		1			1			1				9
	Статистикч	1		1			1						1					4
	Бүгд	15	7	5	3	3	2	3	4	2	5	3	2	6	1	1	1	63
Эмнэлгийн туслах	Жолооч	6	2	1	1	2	1	2	1	3	1	1	2	3	1	1		28
	Үйлчлэгч	4	1	1		1	1	1	1	1	1	1		1	1	1		16
	Бусад /нярав слесарь сахиул галч, агнан бэлтгэгч, амьтан маллагч, жижүүр, харуул/	1	4	5		2		1	4	4	3	4	3	2		1		34
	Бүгд	11	7	7	1	5	2	4	6	8	5	6	5	6	2	3		78
Ажилласан орон тоо		101	28	26	14	23	16	18	22	22	20	22	25	27	13	10		387
Ажиллавал зохих орон тоо		110	28	26		24	17	18	22	22	21	27	25	29	13	10		392

Нийт Зоонозын өвчин судлах байгууллагын хүний нөөцийг хүйсээр нь харьцуулж үзэхэд 60 % (242) нь эмэгтэй, 40% (162) эрэгтэйчүүд эзэлж байна. Зоонозын өвчин судлалын салбарт 30-39 насны хүмүүс хамгийн өндөр буюу 38.1% (154)-

ийг эзэлж байгаа бол 61-ээс дээш буюу тэтгэврийн насны хүмүүс 2% (8) харьцангуй цөөн тоогоор ажиллаж байгаа нь энэ салбарт түлхүү залуу боловсон хүчний бүрэлдэхүүнтэй байгаа нь харагдаж байна (График 1).

График 1. Зоонозын өвчин судлах байгууллагын ажиллах хүч насны ангиллаар

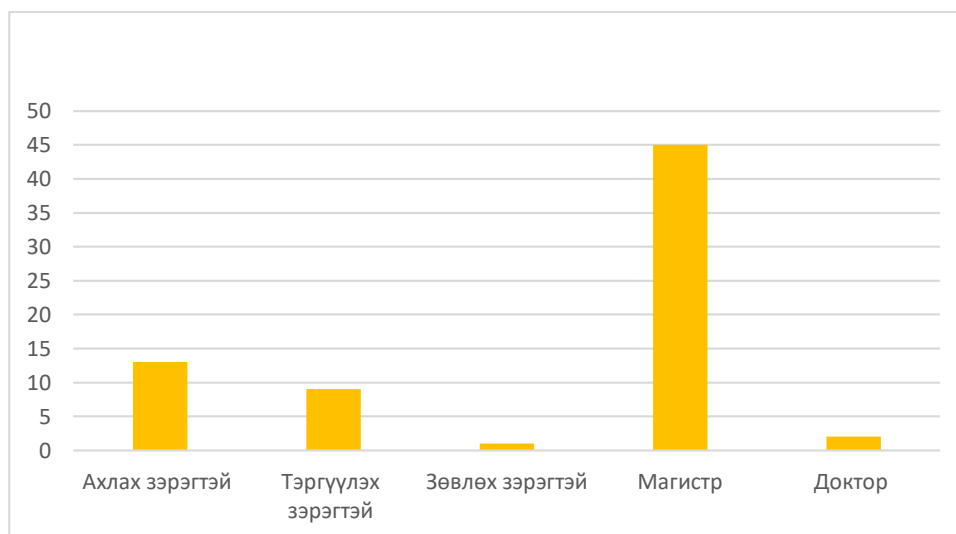

2024 оны байдлаар боловсролын зэргээр авч үзвэл: Анагаах ухааны доктор 1, Мал эмнэлгийн ухааны доктор 1, анагаахын болон биологийн шинжлэх ухааны магистр 45 тус тус ажиллаж байна. Зоонозын өвчин судлалын салбарт

зөвлөх зэрэгтэй 1, Тэргүүлэх зэрэгтэй 8, ахлах зэрэгтэй 13 мэргэжилтнүүд ажиллаж байна.

Салбарын нийт мэргэжилтэнүүдийн 1.8 хувь нь мэргэжилийн болон боловсролын цол зэрэгтэй байна (График 2).

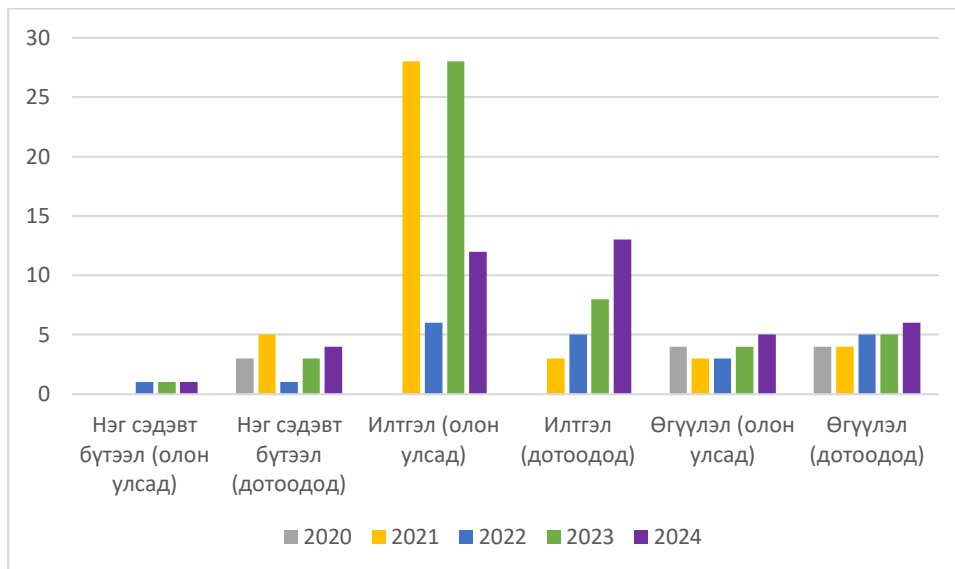
График 2. Боловсролын болон мэргэжлийн зэрэг, 2024 он

2024 онд Зоонозын өвчин судлалын байгууллагаас эрдэм шинжилгээний илтгэл дотоодод 13, олон улсад 12, эрдэм шинжилгээний өгүүлэл гадаадад 5, дотоодод

6 хэлэлцүүлж, нэг сэдэвт бүтээл 5 тус тус эрхлэн гаргасан байна. Сүүлийн 5 жилийн байдлаар эрдэм шинжилгээний илтгэл, өгүүлэл, нэг сэдэвт бүтээлийг харьцуулахад 2021, 2023, 2024 онуудад өссөн үзүүлэлттэй байна (График 3).

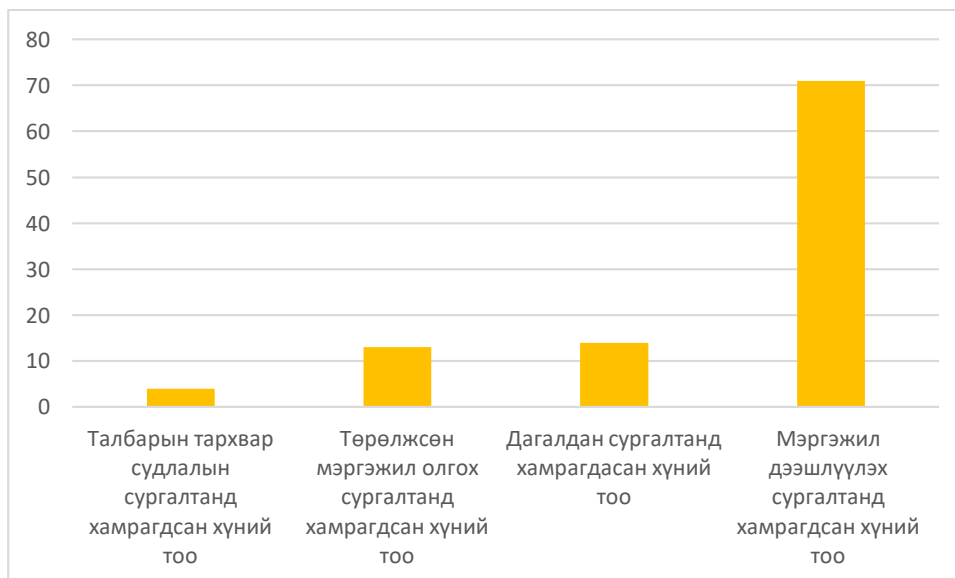
График 3. Эрдэм шинжилгээний ажлын тоон үзүүлэлт (сүүлийн 5 жилээр)

Мөн зоонозын салбарын хүний нөөцийн чиглэлээр чадавхжуулах 69.6% (71) хүн дагалдан сургалтад, 13.7% (14) хүн мэргэжил дээшлүүлж, 12.7% (13) хүн мэргэшүүлэх

сургалтад хамрагдаж, талбарын тархвар судлалд 3.9 % (4) хүн нийт хүний нөөцийн 35% (26.3) нь мэдлэг боловсролоо дээшлүүлсэн байна (График 4).

График 4. Зоонозын салбарын хүний нөөцийн чадавхжуулсан байдал, 2024 он

БҮЛЭГ ХОЁР. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

2.1. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН ДУУДЛАГА; 2024

Улсын хэмжээнд зоонозын 9 төрлийн өвчин 21 аймаг, Улаанбаатар хотод бүртгэгдэж, нийт 978 дуудлага хүлээн авч хариу арга хэмжээг зохион

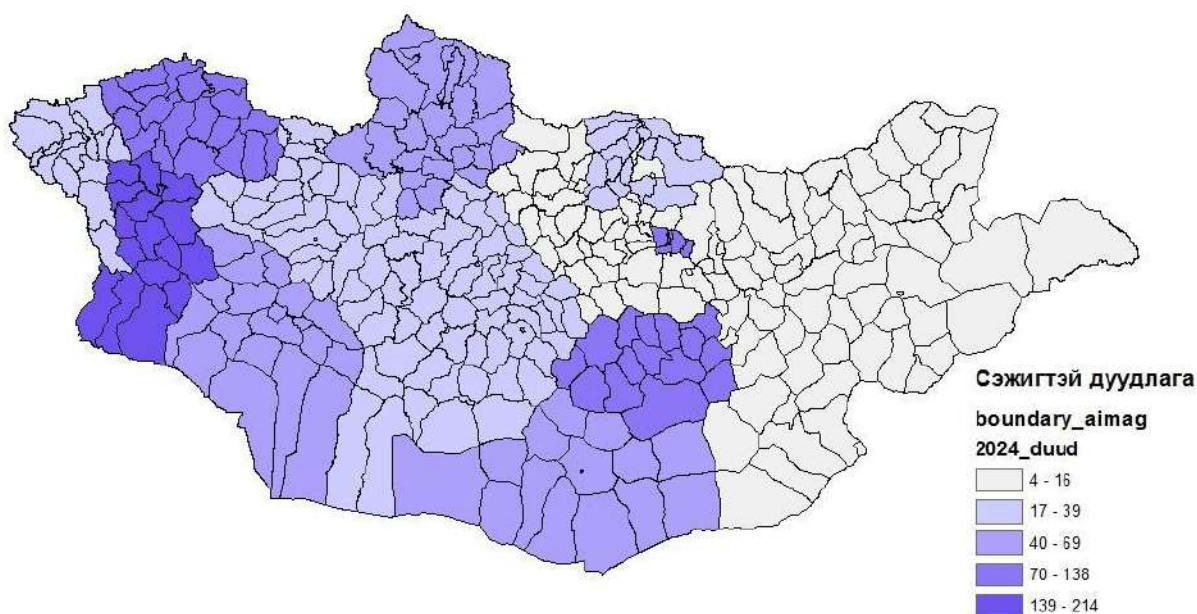
байгуулан ажиллаа. Нийт бүртгэгдсэн дуудлагыг аймгаар харьцуулж үзэхэд Ховд аймагт 210 буюу хамгийн их дуудлага бүртгэгдсэн (Зураг 3).

2024 нэгдүгээр сар

2024 Арванхоёрдугаар сар

Зураг 3. Зоонозын халдварын сэжигтэй тохиолдлын дуудлага аймгаар

2.1.1. ХАЛДВАРТ ӨВЧИН

Улсын хэмжээнд 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 28 төрлийн 37,271 халдварт өвчний тохиолдол бүртгэгдэж, 10,000 хүн амд 105.1

ногдож байна. Өмнөх оны мөн үеэс 3780 тохиолдлоор буюу 10,000 хүн амд ногдох өвчлөл 10.6-оор буурсан байна (Хүснэгт 4).

Хүснэгт 4. Халдварт өвчний тохиолдол нас баралт, төрлөөр

№	Халдварт өвчний төрөл	Өвчлөл			Нас баралт		
		2023 он	2024 он	Өсөлт/ Бууралт	2023 он	2024	Өсөлт/ Бууралт
1	Амьсгалын замын халдварт өвчин	16033	15576	-457	53	48	-5
2	Бэлгийн замын халдварт өвчин	10245	12111	1866	5	2	-3
3	Гэдэсний халдварт өвчин	7731	7463	-268	1	1	0
4	Зоонозын халдварт өвчин	317	155	-162	5	3	-2
5	Цусаар дамжих халдварт өвчин	245	173	-72	8	9	1
6	Бусад халдварт өвчин	6480	1793	-4687	10	4	-6
7	Нийт	41051	37271	-3780	82	67	-15

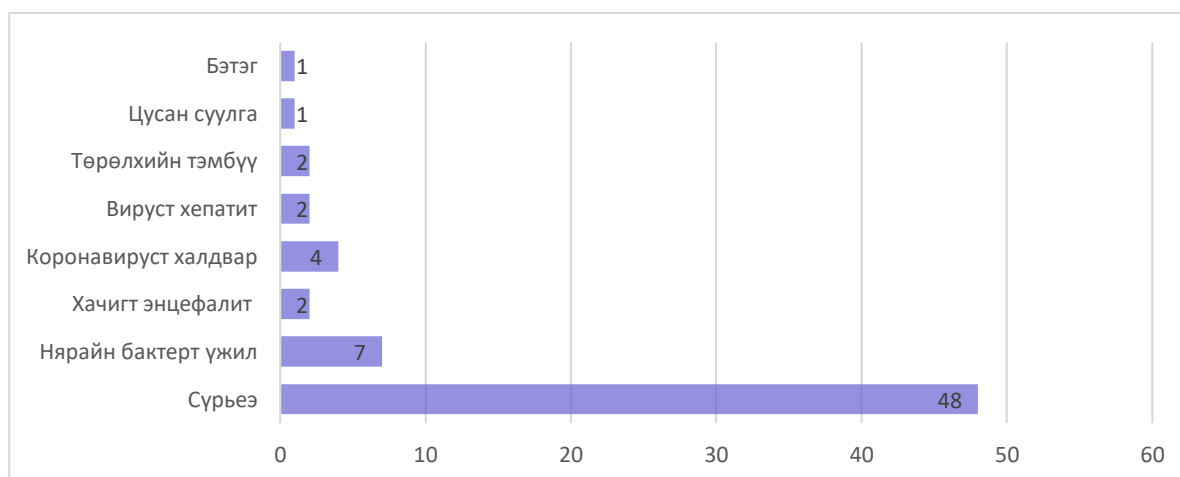
Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн 2024 оны 12 сарын тоон мэдээлэл, ЗӨСҮТ-д бүртгэгдээгүй бусад зоонозын халдвар орсон тоогоор

Халдварт өвчний нас баралт

Улсын хэмжээнд 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар халдварт өвчний нас баралтын нийт 67 тохиолдол бүртгэгдсэнээс сүрьеэ (48), нярайн бактерт үжил (7), хачигт энцефалит (2),

коронавируст халдвар (4), вирүст гепатит (2), төрөлхийн тэмбүү (2), цусан суулга (1), бэтэг (1) тохиолдол тус тус бүртгэгдсэн байна (График 5).

График 5. Халдварт өвчний нас баралт, төрлөөр 2023он

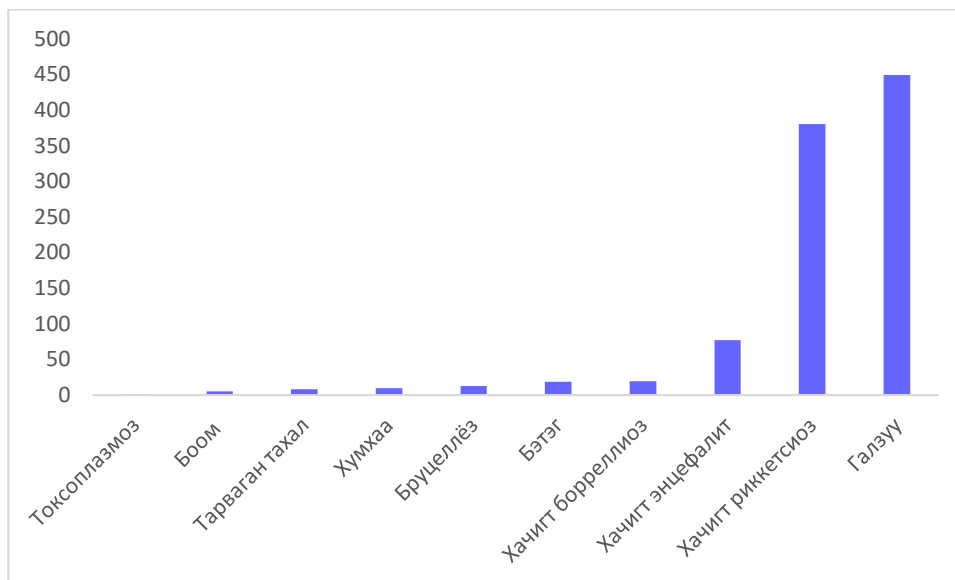
Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн 2024 оны 12 сарын тоон мэдээлэл, ЗӨСҮТ-д бүртгэгдээгүй бусад зоонозын халдвар орсон тоогоор

2.1.2. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН ДУУДЛАГА

Улсын хэмжээнд 2024 онд зоонозын өвчний 978 дуудлага хүлээн авснаас галзуугийн эрсдэлт өртсөн 449 (45.9%), хачигт риккетсиоз 380 (38.8%), хачигт энцефалит 77 (7.8%), хачигт

бореллиоз 19 (1.9%), бэтэг 18 (1.8%), бруцеллөз 12 (1.2%), хумхаа 9 (0.9%), тарваган тахал 8 (0.8%), боом 5 (0.5%), токсоплазмоз 1 (0.1) тус тус бүртгэгдсэн байна (График 6).

График 6. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдол, 2024 он

Зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдол өмнөх оноос 2.6 %, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 14.5%-иар өссөн үзүүлэлттэй байна. Энэ онд галзуу өвчний сэжигтэй тохиолдлын дуудлага өмнөх

оноос дахин 17.5 хувиар нэмэгдсэн. Шинээр токсоплазмозын дуудлага бүртгэгдсэн байна (Хүснэгт 5).

Хүснэгт 5. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын тоон үзүүлэлт

Зоонозын өвчин	2020	2021	2022	2023	2024	Өмнөх оны өсөлт/б	5 жил дундаж
Тарваган тахал	22	4	6	15	8	-7	11
Боом	4	5	5	12	5	-7	6.2
Хачигт энцефалит	85	29	49	100	77	-23	68
Хачигт боррелиоз	83	4	35	41	19	-22	36.4
Хачигт риккетсиоз	860	218	497	415	380	-35	474
Хумхаа	4	4	3	26	9	-17	9.2
Галзуугийн эрсдэлд өртсөн	95	39	65	370	449	79	203.6
Денге чичрэг	0	-	11	1	0	0	2.4
Бэтэг	25	6	6	20	18	-2	15
Татран	0	0	0	1	0	0	0.2
Бруцеллёз	3	0	2	3	12	-9	4
Ям	0	0	1	0	0	0	0.2
Хулгана тахал	0	0	0	1	0	0	0.2
Листерииоз	0	0	6	0	0	0	1.2
Токсоплазмоз	0	0	0	0	1	1	0.2
Нийт	1181	310	685	1005	978	-27	831.8

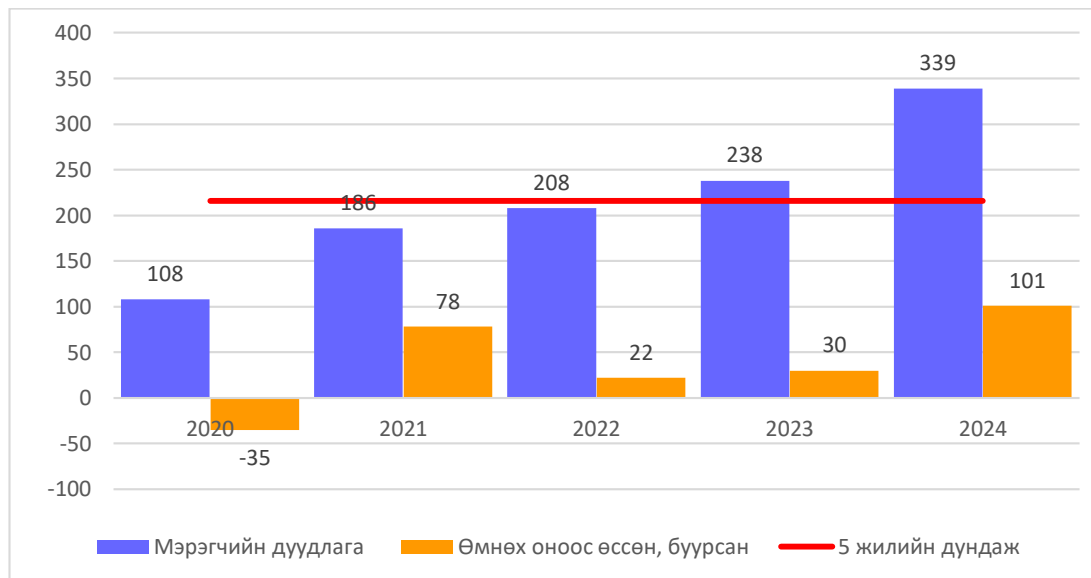
2024 онд Улсын хэмжээнд 339 удаагийн мэрэгч амьтны дуудлагад үйлчилсэн байна.

Дуудлаганд тарваган түүний түүхий эд, чоно, үнэг, сарьсан багваахай, туулай, хархны халдвартай сэжигтэй материалын гарал үүслийг тодорхойлж, лабораторийн шинжилгээнд хамруулж, тархвар судлалын холбогдолгүй

болохыг тогтоож, хариуг үтсаар болон албан бичгээр хүргүүлж ажилласан байна.

Зоонозын халдварт өвчний сэжигтэй амьтны дуудлага өмнөх оноос 42.4% (339), таван жилийн дундажаас 57.0% тус тус өссөн байна (График 7).

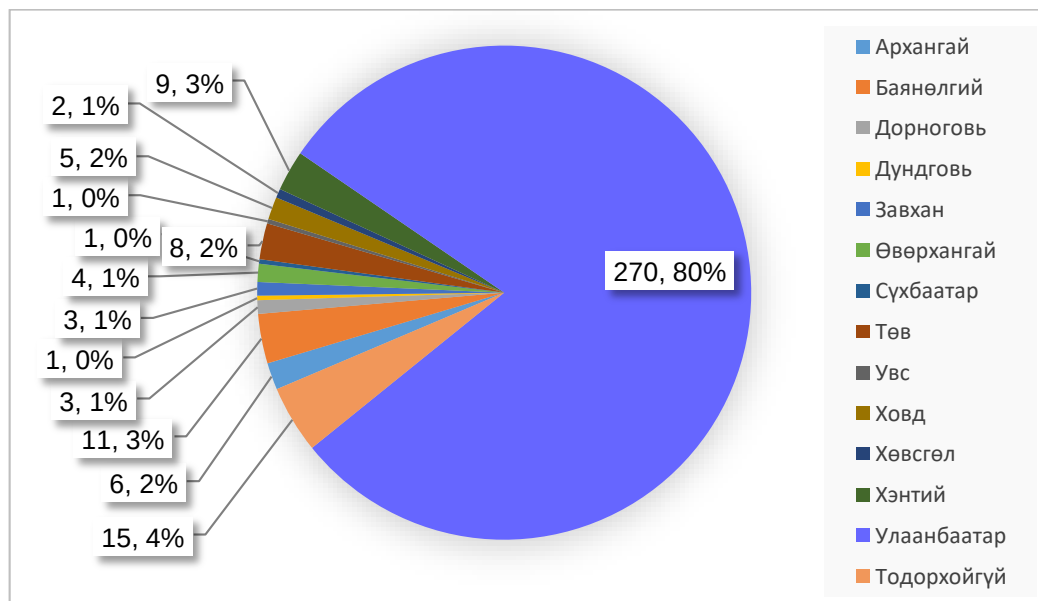
График 7. Мэрэгчийн дуудлага, (Өмнөх он, сүүлийн 5 жилийн өсөлт бууралт)

Улсын хэмжээнд зоонозын шалтгаант мэрэгч амьтны дуудлагын 339 удаагийн дуудлагад үйлчилсэн. Дуудлагын бүртгэгдсэн аймаг хотоор

авч үзэхэд Нийслэлд 79.6% (270) бол 12 аймагт 15.9%, бүрэн бус мэдээлэлтэй 4.4% (15) дуудлаганд үйлчилсэн байна (График 8).

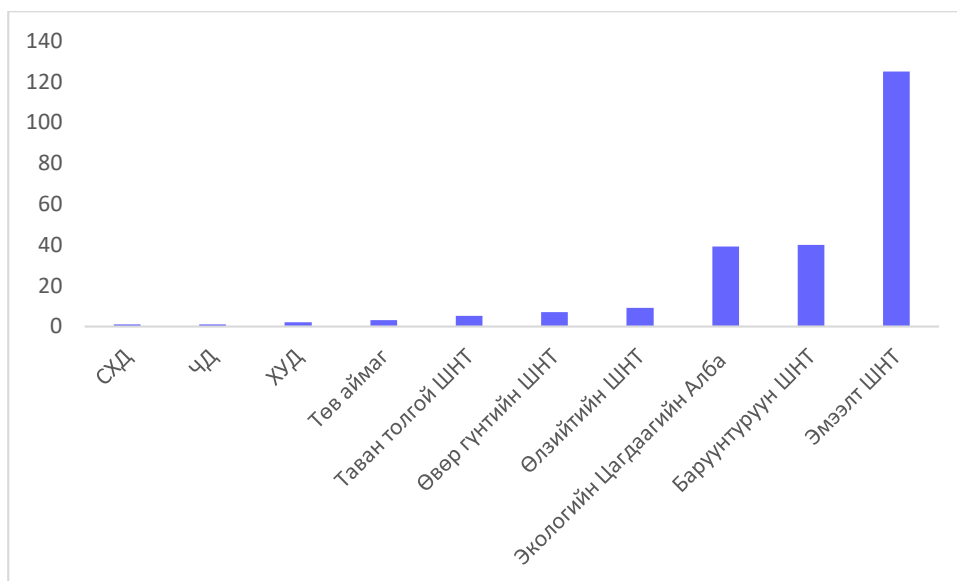
График 8. Мэрэгчийн дуудлагад үйлчилсэн ЗӨСҮТ, ЗӨСТ 2024 он.

Нийт бүртгэгдсэн амьтны дуудлага 257 удаа гарч 809 амьтан шинжилснээс 98.4% тарвага, үнэг 0.2%, хярс 0.1%, харх 0.5%, гэрийн хулгана 0.1%, бүүрэг 0.6% -ийг тус тус эзэлж байна. Нийт дуудлагын 90.6% нь хяналт шалгалтаар

хураагдсан зоонозын халдварт өвчний холбогдолтой амьтны дуудлага эзэлж байна. Дуудлагаар 795 тарвага шинжилсний 95% нь хяналт шалгалтаар зөрчлийн улмаас хураагдсан тарвага байна (График 9).

График 9. Мэрэгчийн дуудлага бүртгэгдсэн газрууд

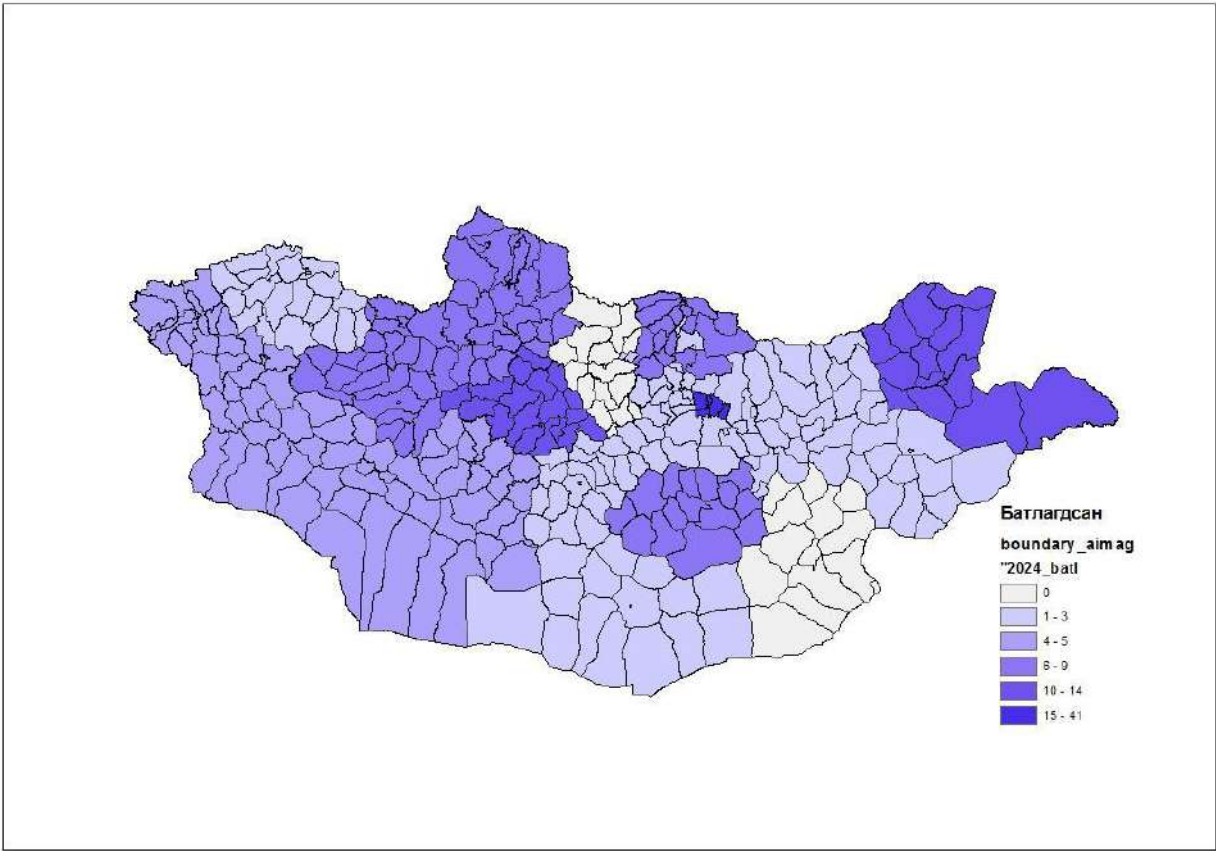
Улсын хэмжээнд 2024 онд зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдлын 978 дуудлага бүртгэгдсэнээс 13.8% (135) нь лаборатори болон тархвар судлалаар онош батлагдсан байна. Нийт батлагдсан өвчлөлийг аймгаар нь харьцуулж үзэхэд хүний өвчлөлийн 30.37%

(41), Улаанбаатар хотод, 10.37% (14) Дорнод, Архангай аймгуудад бүртгэгдсэн нийт улсын дүнгээс 51.1% эзэлж байна. Булган, Дорноговь аймгуудад өвчлөл бүртгэгдээгүй байна (Зураг 4).

2024 Нэгдүгээр сар

2024 Арванхоёрдугаар сар

Зураг 4. Зоонозын халдварын сэжигтэй тохиолдлын дуудлага 2024 он

2.3.1. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН МЭДЭЭЛЭЛ 2024

Энэ онд нийт 7 төрлийн өвчин 135 хүний өвчлөлийн тохиолдол бүртгэгдсэнээс боом 2.22% (3), хачигт халдвар 80.7% (109), хумхаа 4.44% (6), бэтэг 3.70% (5), бруцеллёз 8.88% (12) тус тус батлагдсан байна.

Зоонозын нийт халдвараас хачигт халдвар 80.7% (109), тохиолдол бүртгэгдсэнээс хачигт

риккетсиоз, 68.8% (93), хачигт энцефалит, 11.11% (15), хачигт борреллиоз 0.74% (1) зэрэг өвчнүүд тус тус хувийг эзэлж байна.

Зөөвөрлөгдөх халдвар хумхаа өвчний тохиодол 4.44% (6) тохиолдол бүртгэгджээ (Хүснэгт 6).

Хүснэгт 6. 2024 онд бүртгэгдсэн зоонозын өвчний төрлөөр, аймгаар

№	Аймаг	Тарваган тахал	Боом	Галзуу	Хачигт риккетсиоз	Хачигт энцефалит	Хачигт боррелиоз	Хумхаа	Бэтэг	Бруцеллёз	Нийт
1	Архангай	0	0	0	10	0	0	0	0	4	14
2	Баян-Өлгий	0	0	0	1	0	0	0	3	0	4
3	Баянхонгор	0	0	0	4	0	0	0	1	0	5
4	Булган	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	5	0	0	0	0	0	5
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
8	Дорноговь	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	14	0	0	0	0	0	14
10	Дундговь	0	0	0	2	0	0	0	0	6	8
11	Завхан	0	0	0	6	0	1	0	0	0	7
12	Орхон	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
13	Өвөрхангай	0	0	0	3	0	0	0	0	0	3
14	Өмнөговь	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
15	Сүхбаатар	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
16	Сэлэнгэ	0	0	0	4	5	0	0	0	0	9
17	Төв	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
18	Увс	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
19	Ховд	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4
20	Хөвсгөл	0	0	0	7	0	0	0	0	0	7
21	Хэнтий	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
22	Улаанбаатар	0	1	0	27	6	0	6	1	0	41
Улсын дүн		0	3	0	93	15	1	6	5	12	135

Тайлбар: Бруцеллёзын халдвар Дархан-Уул, Сүхбаатар, Төв, Увс аймгуудад тус тус (1), Дорнод (8), Ховд (7), Улаанбаатар (6), өвчлөл бүртгэгдсэн байна.

Сүүлийн 10 жилийн байдлаар зоонозын өвчлөлийн сэжигтэй нийт 9415 дуудлага бүртгэгдэж, 2292 тохиолдол буюу 24.3% нь батлагдсан байна.

Зоонозын халдварт өвчнийг сүүлийн 10 жилийн тоон үзүүл 80.6% (1856) аймаг орон нутагт бүртгэгдсэн. Аймагаар нь авч үзвэл Говь-Алтай 15.2% (350), Хөвсгөл 11.2% (258)

хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байгаа бол Улаанбаатар хот 20.7% (475)-ийг эзэлж байна.

Мөн оноор харьцуулж үзэхэд 2017 онд 20% (486) хамгийн өндөр бүртгэгдсэн бол 2021 он буюу ковидын цар тахлын үед 3% (70) буюу хамгийн бага бүртгэгдсэн байна 2024 оны хувьд 10 жилийн дундажаас 48.0%-иар буурсан үзүүлэлттэй байна (Хүснэгт 7).

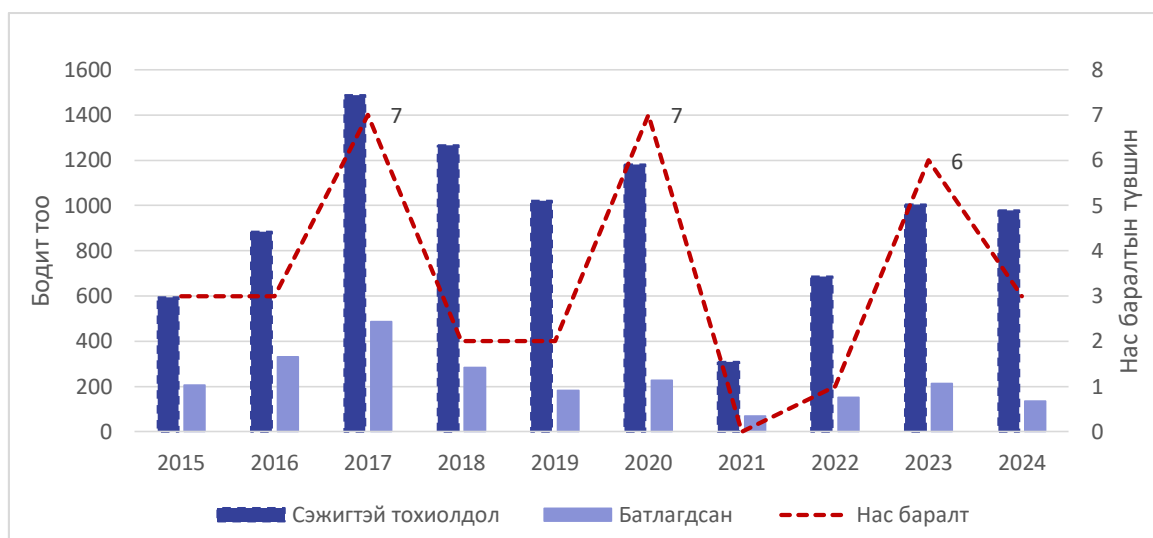
Хүснэгт 7. Зоонозын халдварт өвчин бүртгэгдсэн аймагаар (сүүлийн 10 жилээр)

	Аймаг	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Нийт
1	Архангай	15	18	39	14	12	12	4	14	15	14	157
2	Баян-Өлгий	1	1	6	0	5	3	7	2	8	4	37
3	Баянхонгор	8	25	17	15	3	5	0	3	5	5	86
4	Булган	1	9	7	4	3	2	3	1	4	0	34
5	Говь-Алтай	19	10	168	35	23	40	16	12	22	5	350
6	Говьсүмбэр	0	0	0	2	2	1	1	0	0	2	8
7	Дархан-Уул	7	1	10	1	1	0	4	1	2	3	30
8	Дорноговь	2	0	1	0	0	2	0	1	0	0	6
9	Дорнод	7	10	2	5	7	38	9	26	11	14	129
10	Дундговь	0	0	4	5	0	3	0	0	1	8	21
11	Завхан	4	28	41	17	12	12	1	19	20	7	161
12	Орхон	5	5	2	8	9	5	1	0	6	1	42
13	Өвөрхангай	10	5	4	14	8	16	3	6	12	3	81
14	Өмнөговь	3	10	6	2	2	5	2	2	1	1	34
15	Сүхбаатар	0	0	5	0	0	0	0	0	4	1	10
16	Сэлэнгэ	20	54	30	15	10	14	1	11	12	9	176
17	Төв	0	3	2	1	7	2	0	2	4	2	23
18	Увс	7	1	1	8	2	3	5	3	6	2	38
19	Ховд	13	27	13	8	4	9	1	15	14	4	108
20	Хөвсгөл	31	34	41	62	36	20	2	16	9	7	258
21	Хэнтий	11	4	2	2	3	0	0	0	3	2	27
22	Аймгийн дүн	164	245	401	218	148	192	60	134	159	94	1815
23	Улаанбаатар	42	87	85	67	34	36	10	18	55	41	475
24	Нийт	206	332	486	285	183	228	70	153	214	135	2292

Зоонозын халдварын сэжигтэй дуудлага, нас баралт 2017 онд хамгийн өндөр бүртгэгдэж, сүүлийн жилүүдэд төдийлэн буурахгүй байна. Мөн хүний өвчлөл сүүлийн жилүүдэд нэмэгдэж зарим өвчлөлүүд гадны улсаас зөөвөрлөгдөн бүртгэгдэж байна. Зоонозын халдварын нас

баралт 2024 онд шимэгчээр дамжих анзаарагддаггүй халдвар болох бэтэг өвчнөөр (1), хачгаар дамжих хачигт энцефалит өвчнөөр (2) нас баралт бүртгэгдэж байгаа нь анхаарал татаж байна (График 10).

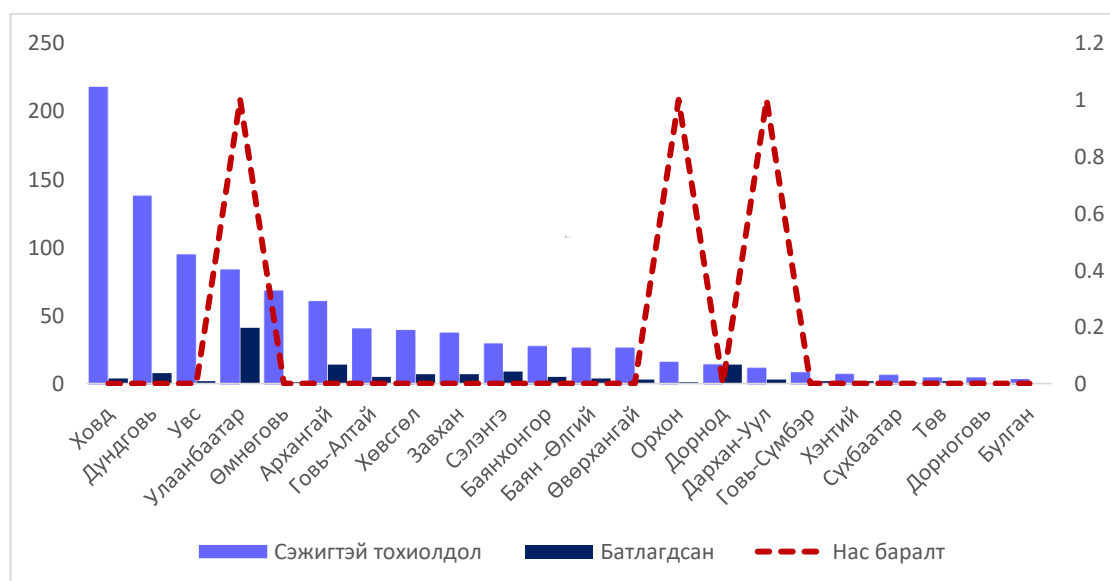
График 10. Зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдол, өвчлөл, нас баралт (сүүлийн 10 жилээр)

Зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдол, батлагдсан тохиолдлыг аймгаар харьцуулж үзэхэд сэжигтэй тохиолдол Ховд, Дундговь аймагт хамгийн өндөр байна. Мөн сэжигтэй тохиолдлын Улаанбаатар хотод 30.37%, Дорнод,

Архангай аймагт 10.37 % нь батлагдсан байна. Иймд цаашид дараах бүс нутгуудад урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг зохион байгуулан ажиллах нь чухал байна (График 11)

График 11. Зоонозын өвчний сэжигтэй, батлагдсан, нас барсан тохиолдол аймгаар

2024 онд бүртгэгдсэн зоонозын халдварын өвчлөл 10,000 хүн амд 0.38 болж өмнөх оноос 0.2-оор буурсан байна. Нийт өвчлөл өмнөх оноос 25.2%-аар буурсан 5 жилийн дунджаас 15.6%-аар буурсан үзүүлэлттэй байна (Хүснэгт 8).

Хүснэгт 8. Зоонозын өвчлөл 10,000 хүн амд (Сүүлийн 5 жилээр)

Он	2020		2021		2022		2023		2024		5 жилийн дундаж
Өвчний нэр/ОУ-ийн нэршил	Б/1000	Б/1000	10 000	Б/1000	10 000	10 000	Б/1000	10 000	Б/1000	10 000	
Тарваган тахал/A20	6	0.0	1	0.0	2	0.0	5	0.0	0	0.0	2.8
Боом/A22	0	0.0	1	0.0	1	0.0	3	0.0	3	0.0	1.6
Хачигт энцефалит/A84	20	0.1	1	0.0	8	0.0	34	0.1	15	0.04	15.6
Хачигт боррелиоз/A69	13	0.0	5	0.0	16	0.0	3	0.0	1	0.0	7.6
Хачигт риккетсиоз/A77	182	0.5	60	0.2	122	0.4	144	0.4	93	0.26	120.2
Галзуу/A82	1	0.0	0	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0	0.4
Хумхаа/B50	2	0.0	1	0.0	1	0.0	22	0.1	6	0,01	6.4
Бруцеллёз/A23	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	12/37	0.03/0.1	
Бэтэг/B67	4	0.0	1	0.0	1	0.0	2	0.0	5	0.1	2.6
Ям/A24	0	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0.0	0	0	0.2
Нийт	228	0.7	70	0.2	153	0.4	214	0.6	135/160	0.38/0.45	160

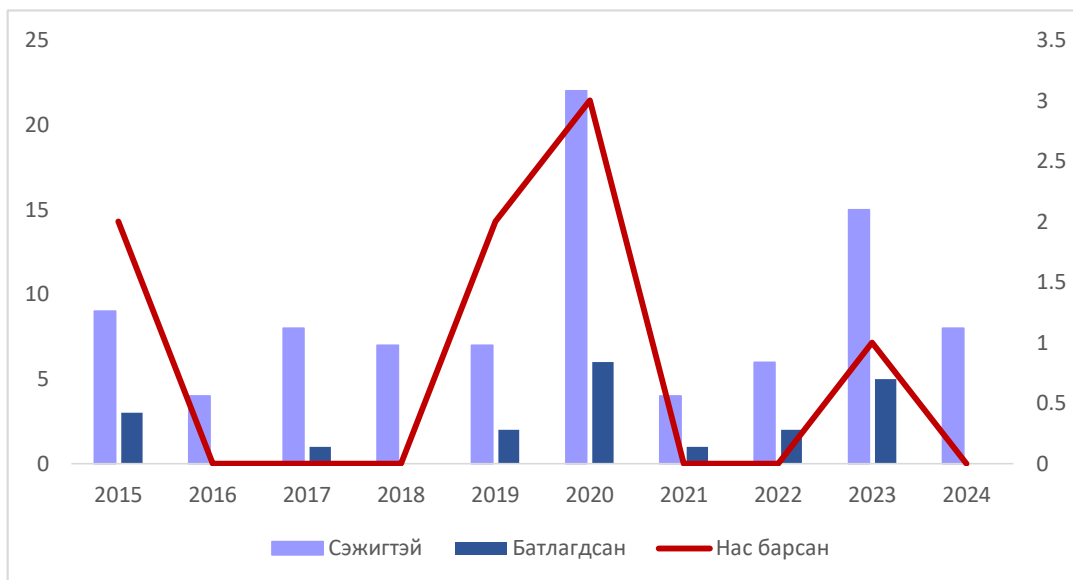
2.3.2. ТАРВАГАН ТАХАЛ

Тарваган тахлын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

Монгол улсад 2024 оны байдлаар тарваган тахлын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын дуудлага 8 удаа бүртгэгдэж, лабораторийн шинжилгээгээр онош үгүйсгэсэн байна.

Сүүлийн 5 жилийн дундажаас энэ оны байдлаар тарваган тахлын сэжигтэй тохиолдол (7) буурсан байна (График 12).

График 12. Тарваган тахлын хүний өвчлөл (сүүлийн 10 жилийн байдлаар)

Тарваган тахлын хүний өвчлөл 1970 оноос хойш Монгол улсад нийтдээ 221 тохиолдол бүртгэгдэж, нийт бүртгэгдсэн өвчлөлийн нас баралтын түвшин 38.9 байна. Тарваган тахал өвчний батлагдсан тохиолдлыг сүүлийн 10 жилээр нь харьцуулж үзэхэд 1990-1999 онд хамгийн өндөр

буюу нийт тохиолдлын 39% (85), нь бүртгэгдэж, 1970-1979 он нас баралтын түвшин 62.5 буюу хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байна. Харин 2020-2024 байдлаар нийт 14 тохиолдол бүртгэгдэж, нас баралтын түвшин 28.5 хувьтай байна (Хүснэгт 9).

Хүснэгт 9. Тарваган тахлын батлагдсан тохиолдол, нас баралт, нас баралтын хувь (1970-2024 он)

Он	Тохиолдол	Нас баралт (бодит тоогоор)	Нас баралтын хувь
1970-1979	16	10	62.5%
1980-1989	51	14	27.5%
1990-1999	85	40	47.1%
2000-2009	44	13	29.5%
2010-2019	11	5	45.5%
2020-2024	14	4	28.5%
Нийт	221	86	38.9%

2024 онд тарваган тахлын хүний өвчлөл, нас баралт бүртгэгдээгүй.

Хүлээн авсан дуудлага хариу арга хэмжээг зөв зохион байгуулж ажилласан байна (Хүснэгт 10).

Хүснэгт 10. Тарваган тахал өвчний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024/

А 20 Тарваган тахал /A20						
№	Аймаг	Өвчлөл		10 000 хүн амд		Нас баралт
		2023	2024	2023	2024	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	2	0	0.4	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	1	0	0.1	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	1	0	0.1	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		4	0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар хот	1	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		5	0	0.0	0.0	0

Тарваган тахлын байгалийн голомт

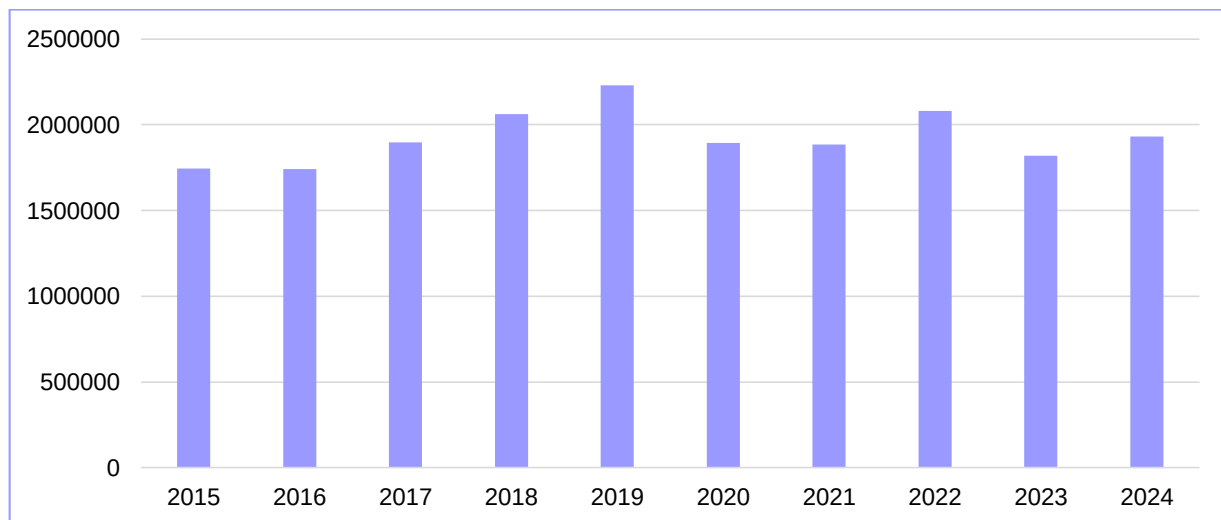
2024 онд ЗӨСҮТ болон ЗӨСТ нь тарваган тахлын байгалийн голомт хяналтын шинжилгээний төлөвлөгөөт ажлын хүрээнд улсын хэмжээнд голомтод аймгийн 96.1% (17), сумдын 42.3% (58)-ийг хамруулсан байна. Шинжилгээнд нийт 1.930.439 га талбайг шинжилгээнд хамаруулж, 2440 мэрэгч түүлай хэлбэртэн, 196 зэм үхдэл, 1575 махчин

шувуудын гулигдас, 6977 гадны шимэгчийг цуглуулан шинжилгээнд хамруулж 2 аймгийн 2 сумын нутагт хамрагдах байгалийн голомтоос тарваган тахлын өсгөвөр 6, эерэг сорьц 2 илэрүүлж, 54,000 га талбайд тарваган тахлын байгалийн голомт идэвхтэй байгааг тогтоолоо (Хүснэгт 11).

Хүснэгт 11. Тарваган тахлын байгалийн голомтын хяналтын шинжилгээний сүүлийн таван

№	Үзүүлэлт	2019	2020	2021	2022	2023	5 жилийн дундаж	2024	Өсөлт бууралт хувиар
1	Аймаг	19	14	13	15	16	15.5	17	9.6
2	Сум	51	49	49	63	45	52	58	13.2
3	Шинжилсэн талбай /га/	2230245	1893618	1884630	2080945	1820763	1959940	1930439	-1.5
4	Гулигдас	2432	2265	2129	2274	1746	2070.2	1575	-20.9
5	Зэм үхдэл	275	102	214	230	464	246.8	196	-20.5
6	Шинжилсэн шимэгч	7091	9149	6846	7279	4908	7041.7	6977	-0.9
7	Шинжилсэн амьтан	3127	2886	2418	2829	2192	2648.7	2440	-7.8
8	Илэрсэн өсгөвөр	39	20	18	23	36	23.6	6	-73.9
9	Илэрсэн эерэг сорьц	81	2	22	41	37	41.8	3	-95.2

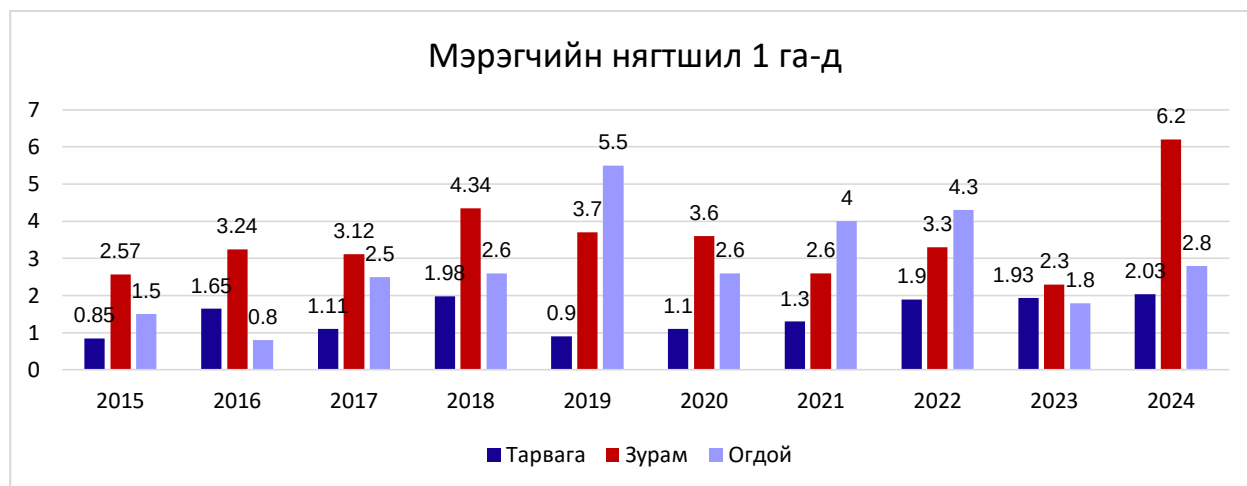
График 13. Тарваган тахлын байгалийн голомтын шинжилсэн талбай /Га/

Монгол улсын хэмжээнд судалгаанд хамрагдсан бүс нутгын тарваган тахал өвчний үндсэн болон дэд агуулагчын нягтшил мэрэгч бүрт үзвэл: Монгол тарвага 1 га талбайд дунджаар 2.03 байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 5.1%-аар өссөн үзүүлэлттэй байна. Харин дэд агуулагч урт

сүүлт зурам 1 га талбайд 6.2, огдой 1 га талбайд 3, үлийн цагаан оготно 7.7 тус тус ноогдож байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад зурам 3 дахин, огдой 2 дахин өсөж, үлийн цагаан оготно 1.1-2%-аар буурсан үзүүлэлттэй байна (график 14).

График 14. Мэрэгчийн нягтшил 1 га-д Сүүлийн 10 жилийн байдлаар

Тарваган тахлыг дамжуулагч болох бүүрэгний хувьд: Олзворлосон нийт мэрэгчийн үс ноолуурт бүүрэгний ноогдоц дунджаар 6.2 (өмнөх оноос 2 дахин өссөн) тохиолдоц 49%, нүхний амсарт ноогдоц 2.4 (өмнөх оноос 5 дахин өссөн), тохиолдоц 6.3 (өмнөх оноос 2 дахин өссөн), ноохойн ноогдоц – 2, тохиолдоц - 100%-тай байна. Тарваган тахал өвчнийг дамжуулагч бүүрэгний ерөнхий нөөц дунджаар тарвага

13.02, урт сүүлт зурам 17.9, чичүүлд 4.2, үлийн цагаан оготно 5.25 ноогдож байгаа нь өмнөх оны үзүүлэлтээс 1.5-8.2%-аар өссөн ба ялангуяа тарваганы бүүрэгний ерөнхий нөөц 2 дахин өссөн нь тарваган тахлын эпизоот идэвхжих үед үндсэн дамжуулагч бүүрэгний халдвар дамжуулах чадамж өндөр эрсдэлтэй байна (График 15, 16).

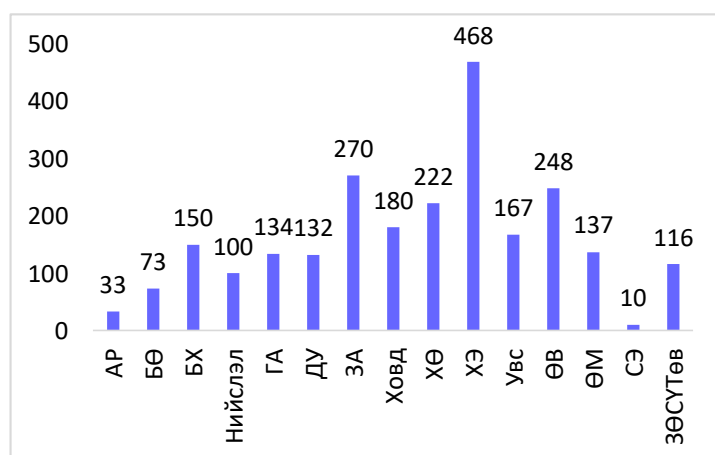

График 15. Олзворлосон амьтан

Үндсэн агуулагч Монгол тарваганы нягтшил нь газар нутаг бүр харилцан адилгүй алаг цоог тархалттай бөгөөд Хэнтий, Увс, Баянхонгор, Говь-Алтай аймгуудын шинжилгээ хийсэн нутаг

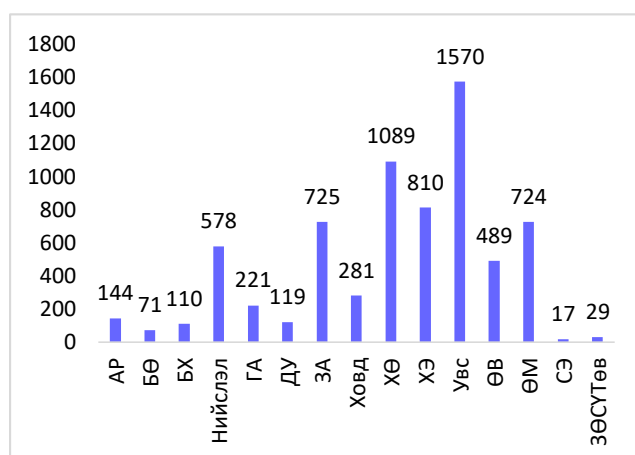

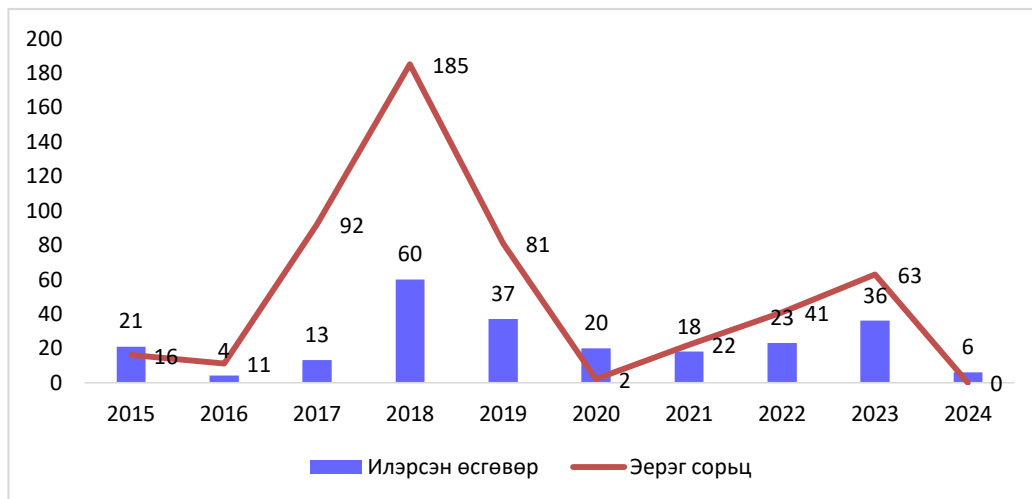
График 16. Шинжилсэн гадны шимэгч

дэвсгэрт тоо толгой нь өсөх хандлагатай ба дунджаар 1га талбайд 1.8-3.4 ноогдож байна. Жижиг мэрэгчийн нягтшил хувьд: урт сүүлт зурам болон огдой, чичүүлийн тархалт, тоо

толгой, нягтшил нь өмнөх оноос эрс ихсэж, харин үлийн цагаан огтоны хувьд Төв, Дундговь, Хөвсгөл, Хэнтий аймгуудын нутагт 1 га талбайд 2.5- 15.03 өмнөх оноос 2 дахин буурсан байна. Тарваган тахлын байгалийн голомтын идэвхжил нь мэрэгчдийн нягтшил, халдвар дамжуулах идэвхтэй бүүрэгний тоошилтой шууд хамаардаг бөгөөд тарваган тахлын өсгөвөр илрэлт болон хүний өвчлөлийн тохиолдлын тоо хоорондоо шууд хамааралтай байдаг.

2024 онд илэрүүлсэн тарваган тахлын өсгөвөр нь 100% тарваганы үхдэл, зэмээс илэрсэн байна. Шинжилгээний дүнд Монгол-Алтай дэрлэгүүн голомтод хамаарах Баян-Өлгий, Завхан аймгийн 2 сумын 3 бичил голомтоос тарваган тахлын 6 нян илэрч, 54,000 га талбай эпизооттой болохыг тогтоосон нь өмнөх онтой харьцуулахад 66,000 га талбайгаар багассан байна (График 17).

График 17. Тарваган тахлын өсгөвөр илэрэлт (сүүлийн 10 жилээр)

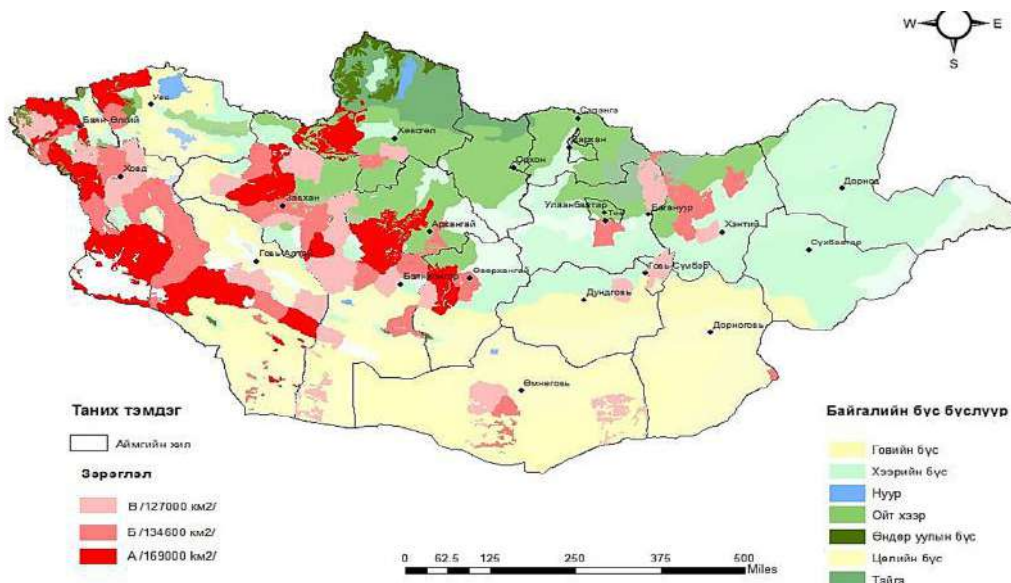

2025 оны тарваган тахал өвчний аюулын зэрэглэл

Тарваган тахлын аюулын зэрэглэл 15 аймагт А зэрэглэлд 28, Б зэрэглэлд 29, В зэрэглэлд 26

нийт 83 суманд тодорхойлогдсон байна (Зураг 5).

Зураг 5. Тарваган тахлын аюулын зэрэглэл 2025 он

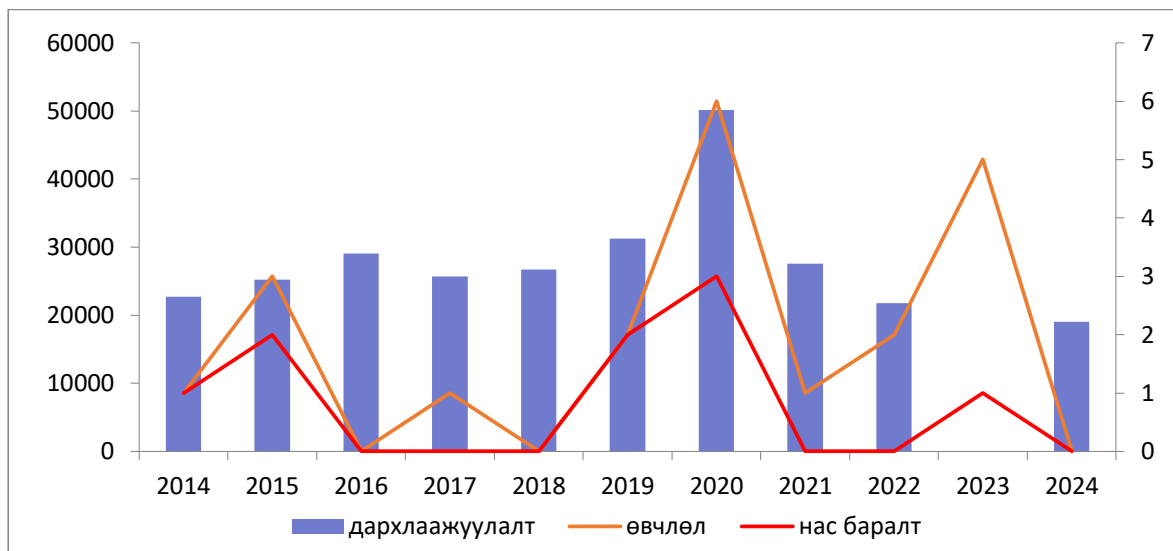

Тарваган тахлын дархлаажуулалт

Тарваган тахлын голомтот нэмэгдэж идэвхжиж байгаатай холбоотой жил бүр хамрагдах хүний тоо нэмэгдэж байна. 2014 оноос 2024 онуудад жилд дунджаар 23,044 хүн дархлаажуулалтад хамрагдсанаас 2020 онд хамгийн их (50,100) хүн

хамрагдсан байсан. 2024 онд 19 аймгийн 121 сум, Нийслэлийн 9 дүүргийн 18,998 хүн (хамралтын хувь 52%) тарваган тахал өвчнөөс сэргийлэх дархлаажуулалтад хамрагдсан байна (График 18).

График 18. Тарваган тахлын дархлаажуулалт 2014-2024 он

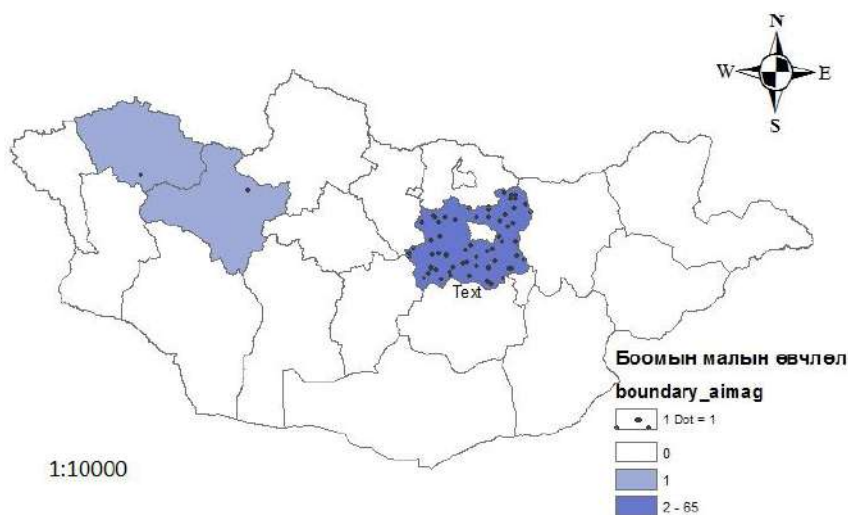
2.3.3. БООМ

Боомын малын өвчлөлийн мэдээлэл

2024 оны боомын малын өвчлөл Завхан аймгийн Шилүүстэй, Төв аймгийн Мөнгөнморьт, Завхан аймагт нийт 67 өвчлөл бүртгэгдсэн

байна. Нийт бүртгэгдсэн малын өвчлөлийг төрлөөр ангилж үзэхэд сарлаг 88% (57), үхэр 11% (7) адуу 3% (2) өвчилсөн байна (Зураг 6).

Зураг 6. Малын боом өвчний гаралт 2024 он

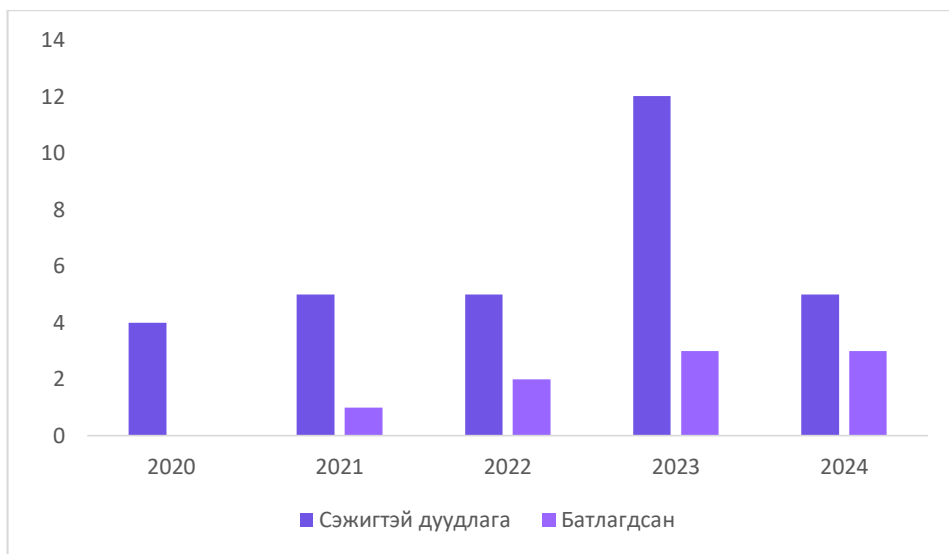

Боомын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2024 онд Дундговь, Төв, Увс, Орхон аймгуудаас боомын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 5 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 3 тохиолдол эмнэл зүй болон лабораторийн шинжилгээгээр батлагдсан байна.

Төв болон Увс аймагт “Боомийн арьсны хэлбэр”-ээр 3 тохиолдол батлагдаж, эмчлэгдсэн байна. Сүүлийн 5 жилд боомын хүний өвчлөлийн тохиолдолын жил бүр өссөн үзүүлэлттэй өмнөх оноос төдийлэн буураагүй ижил түвшинд байна (График 19).

График 19. Хүний өвчлөлийн сэжилтэй тохиолдол, батлагдсан өвчлөл (5 жилээр)

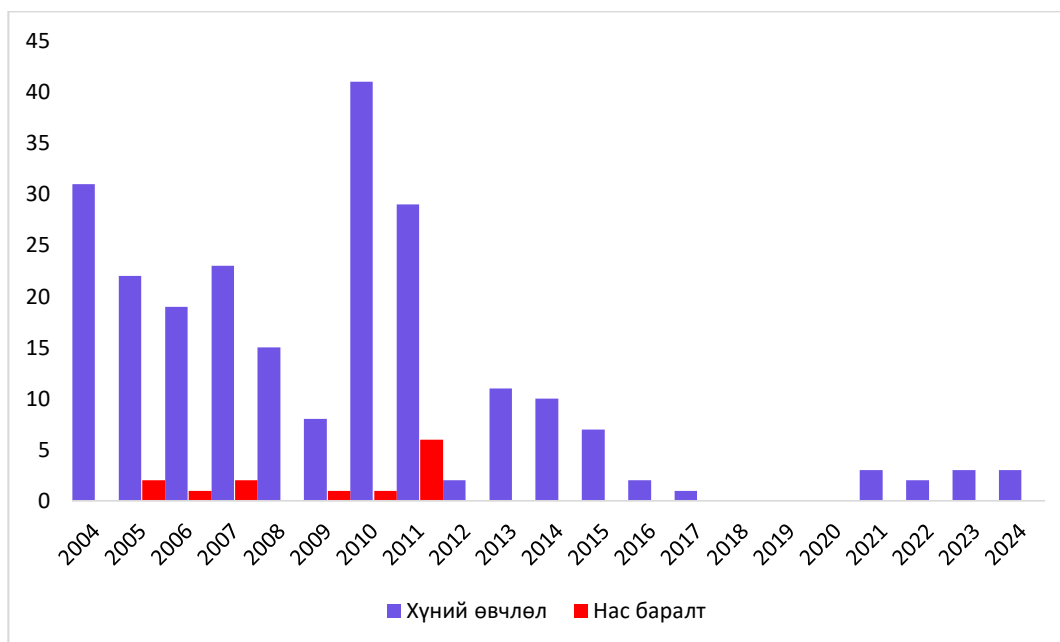

Боомын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2023 онд боомын хүний дуудлага 12 хүлээн авч эмнэлгийн тусламж үзүүлсэн бөгөөд 25% (3) батлагдаж, сүүлийн 20 жилийн хугацаанд

боомийн хүний өвчлөлийн 232 тохиолдол батлагдсанаас 13 тохиолдол нас барж, нас баралтын түвшин 6%-тай байна (График 20).

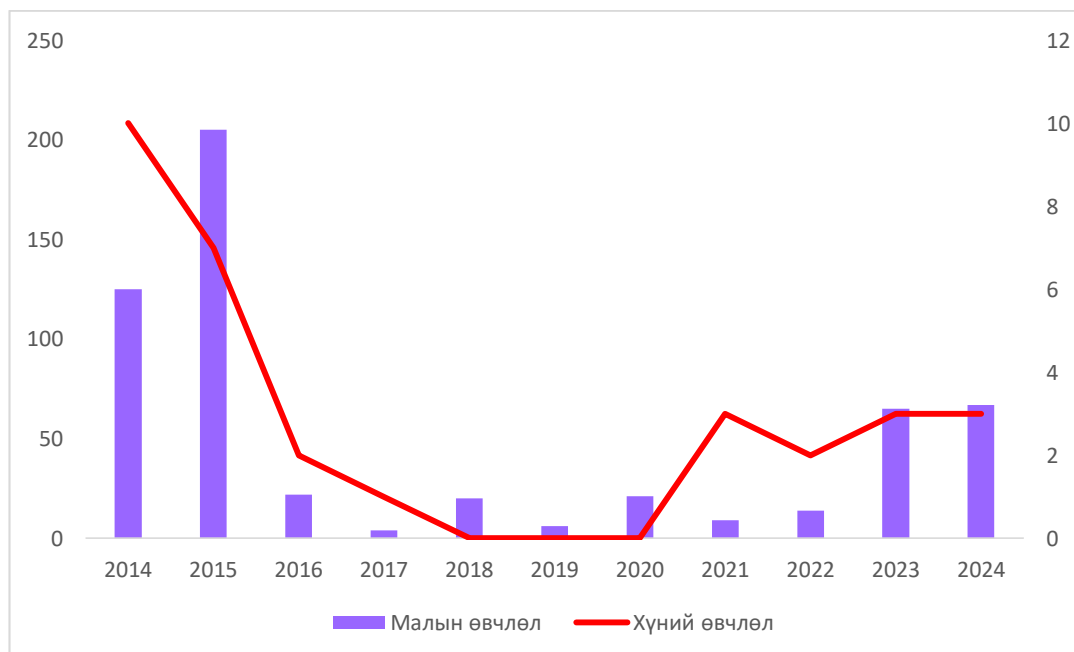
График 20. Боомын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралт (Сүүлийн 20 жил)

Боомын хүний өвчлөл сүүлийн 10 жилийн байдлаар малын өвчлөлтэй харьцуулж үзэхэд 2015 онд малын өвчлөл хамгийн өндөр бүртгэгдсэн бол 2013 онд хүний өвчлөл хамгийн

өндөр бүртгэгдсэн байна. Сүүлийн жилүүдэд боомын малын өвчлөл болон хүний өвчлөл нэмэгдэж байна (График 21).

График 21. Боомын хүн, малын өвчлөлийн тохиолдол (Сүүлийн 10 жилээр)

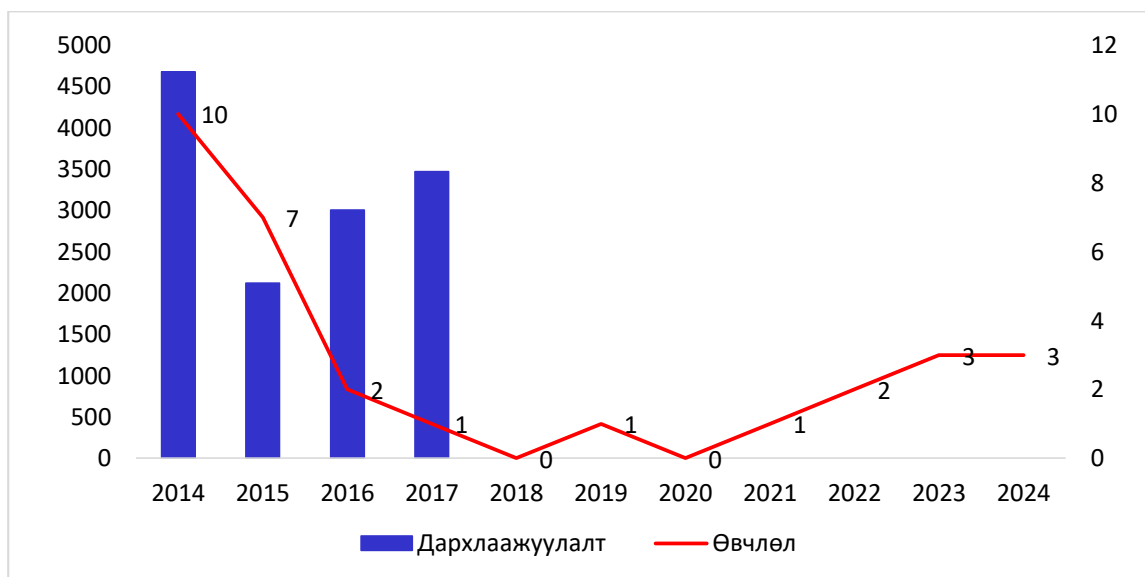

Боомын дархлаажуулалт

2024 онд боомын вакцин хийгдээгүй. ХӨДББН-д боомын вакцин 2500, ийлдэс 500 тун шилийг захиалсан боловч тендерт нэр өгсөн байгууллага

байхгүй тул нийлүүлэгдээгүй бөгөөд сүүлийн 5 жилд дархлаажуулалт хийгдээгүй ч өвчлөл нэмэгдэж байна (График 22).

График 22. Боомын хүний өвчлөл дархлаажуулалын мэдээлэл (Сүүлийн 10 жилээр)

ДЭМБ-аас 10 мал амьтны өвчлөл бүртгэгдэхэд 1 өвчлөл гарах магадлалтай гэж үздэг бөгөөд, эсрэгээрээ 1 хүний тохиолдол бүртгэгдэхэд малын дунд өвчлөл байх магадлалтай гэсэн үзэл баримтлал бий. Сүүлийн жилүүдэд хүн, малын өвчлөл бүртгэгдэж, өвлөл нэмэгдэх хандлагатай

байна. Боомын хүний өвчлөл Төв аймагт 1, Увс аймагт 2 бүртгэгдсэн байна 2020 оноос хойш боомын дархлаажуулалт хийгдээгүй. Халдварт өвчний дэгдэлтийн бэлэн байдлын нөөцөд боомын вакцин захиалсан боловч нийлүүлэгдээгүй байна (Хүснэгт 12).

Хүснэгт 12. Боомын хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин (2023-2024)

Аймаг		А 22 Боом өвчин /Anthrax				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2023	2024 онд	2023	2024	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	1	0	0.1	0.0	0
18	Увс	0	2	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		1	2	0,0	0.0	0
22	Улаанбаатар	2	1	0.0	0.0	0
Улсын дүн		3	3	0,0	0.0	0

Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ

ЭМС-ын 2017 оны А/160 тоот тушаал, ЗӨСҮТ-ийн 2017 оны А/54 тушаалыг үндэслэж боомын байгалийн голомт хяналтын болон тархвар судлалын заалтаар хийгдэх хяналтын шинжилгээг хийж гүйцэтгэсэн байна. 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу Боомын голомт хяналтын шинжилгээг 13 аймаг, 44 сум

186 цэгт газар, хяналтын шинжилгээг 9 аймаг 22 сум, 214 байгууллага, аж ахуй нэгжид хийж гүйцэтгэснээс боомын үүсгэгч илрээгүй байна. 2024 онд 14 аймгийн ЗӨСТ-үүдийн хийсэн боомын хяналтын шинжилгээгээр нийт 6072 сорьц цуглуулан шинжилсэн бөгөөд боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй (График 23).

График 23. Шинжилгээнд дээжилтсэн сорьцын тоо аймгаар

Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ 2024 оны байдлаар сүүлийн 5 жилийн дунджаас 18.6%-аар өссөн, өмнөх таван жилээс сүүлийн

5 жилтэй 4.11%-аар өссөн үзүүлэлттэй байна (Хүснэгт 13).

Хүснэгт 13. Боомын голомт, хяналтын шинжилгээний дүн Сүүлийн 6 жилээр

Он шинжилсэн нэгжийн тоо	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ	1252	2290	1872	2096	1766	2457	2088	1190	1630	2292
Боомын хяналтын шинжилгээ	2450	3639	3799	4155	4603	2023	3725	4030	4442	3170
Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ (нэгдсэн дүн)	3702	5929	5671	6251	6369	4330	5813	5520	6072	5462
Илэрсэн өсгөврийн тоо	0	3	0	1	0	0	0	2	0	1

Боомын хяналт шинжилгээний дүнг аймгаар харьцуулахад арчдас Өвөрхангай аймагт 715, Хэнтий аймагт арьс шир 50, Өмнөговь аймагт үс ноос 60, Баянхонгор аймагт хөрс бууц 60,

Баян-Өлгий аймагт сэг зэм 217 хамгийн өндөр тоотой байна. Нийт 14 аймаг улсын хэмжээнд боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй байна (Хүснэгт 14) .

Хүснэгт 14. Боомын хяналт шинжилгээний дүн аймгаар

№	Аймгууд	Цуглуулах сорьцын нэр төрөл, тоо хэмжээ					Үр дүн
		Арчдас	Арьс шир,	Үс ноос	Хөрс, бууц,	Мах, сэг зэм	
1	Архангай	200	0	0	0	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
2	Баян-Өлгий	72	0	0	0	217	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
3	Баянхонгор	130	25	25	80	105	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
4	Говь-Алтай	0	1	2	6	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
5	Дундговь	0	0	0	40	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
6	Завхан	283	0	0	7	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
7	Өвөрхангай	715	0	0	0	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
8	Өмнөговь	40	35	60	75	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
9	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
10	Увс	4	7	7	3	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
11	Ховд	72	20	20	60	28	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
12	Хөвсгөл	78	0	0	0	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
13	Хэнтий	553	50	36	0	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
14	Багануур	25	25	25	65	25	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй
15	ЗӨСҮТ	149	6	10	0	0	Боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй

Боомын хяналтын шинжилгээгээр 14 аймгийн аймаг буюу 57% нь 100%-тай гүйцэтгэсэн байна (Хүснэгт 15).

Хүснэгт 15. Боомын хяналт шинжилгээний гүйцэтгэл, аймгаар

ЗӨСҮТөвүүд Үзүүлэлт	Нийслэлийн ЗӨСТ													
	ЗӨСҮТ	Архангай	Баян-Өлгий	Баянхонгор	Говь-Алтай	Өвөрхангай	Өмнөговь	Увс	Ховд	Хэнтий	Хөвсгөл	Дундговь	Завхан	Сэлэнгэ
Боомын хяналтын шинжилгээ	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	0 %	100%	100%	100%	100%	100%	81,9%

2.3.4. ХАЧГААР ДАМЖИХ ХАЛДВАР

Хачгаар дамжих халдварын тандалт шинжилгээ

2024 онд 14 аймгийн 37 сумын 153 цэгт хачигт халдварын хээрийн тандалт шинжилгээг гүйцэтгэж 4210 хачиг цуглуулсны 67.5% *D.nuttalli*, 23.48% *I.persulcatus*, 9.0% *H.asiaticum*, 0.02% *D.silvarum* зүйлийн хачиг эзэлж байна. шинжилгээнд хамрагдсан аймгийн тоо өмнөх жилийн түвшинд, сумдын тоо 32.14%, цэгт газрын тоо 24.39%, цуглуулсан хачгийн тоо

59.83%-аар нэмэгджээ. Орон нутгийн салбар төвүүдийн хувьд тодорхой сум, цэгт газрыг сонгон олон биотопыг хамруулдаг болсон, орон нутагтаа өөрсдөө шинжилгээ хийдэг болсноос хамааран таван жилийн дунджаас шинжилгээний үзүүлэлт буурсан, өмнөх онтой харьцуулахад нэмэгдсэн байна (Хүснэгт 16).

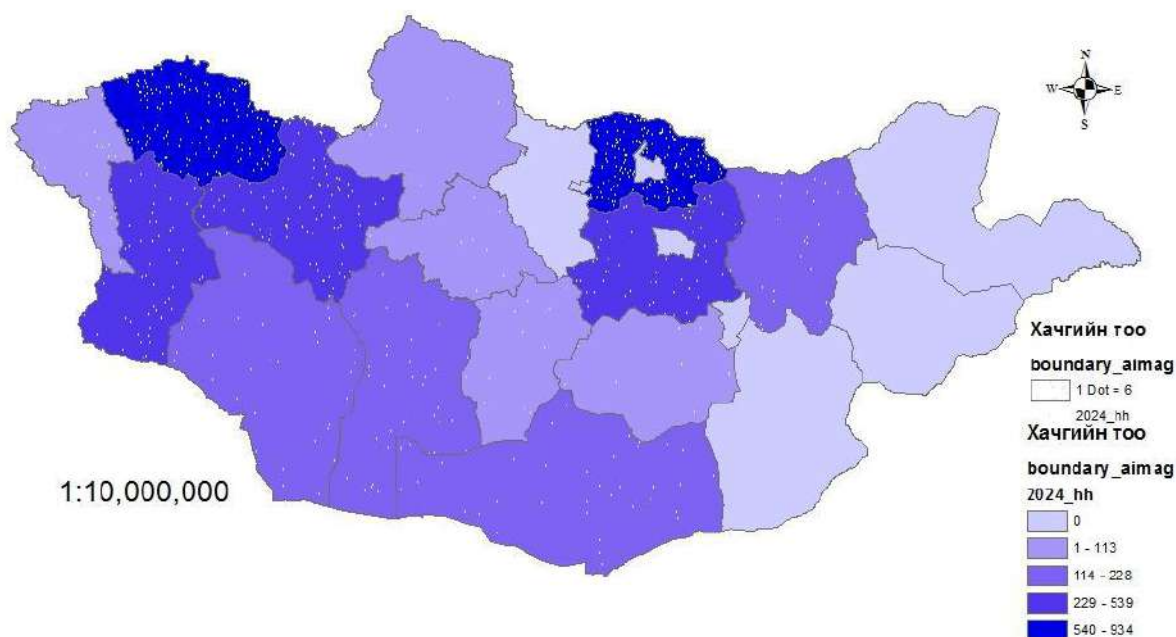
Хүснэгт 16. Хачгаар дамжих өвчний тандалт шинжилгээнд хамрагдсан байдал

Үзүүлэлт	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Таван жилийн дундажтай харьцуулахад	Өмнөх онтой харьцуулахад
Аймгийн тоо	14	13	11	14	14	14	5.71%↓	=
Сумын тоо	46	41	20	43	28	37	3.78%↓	32.14%↑
Цэгт газрын тоо	209	206	195	299	123	153	34.9%↓	24.39%↑
Хачгийн тоо	5277	6658	1830	8072	2634	4200	16.25%↓	59.83%↑

ЗӨСҮТ-д Архангай, Баянхонгор, Сэлэнгэ аймгуудын орон нутагтаа хийсэн шинжилгээгээр 73.9%-д хачигт риккетсиозын үүсгэгчийн өвөрмөц ДНХ тодорхойлогджээ. Говь-Алтай, Дундговь аймгууд орон нутагтаа хийсэн шинжилгээгээр хачигт риккетсиозын үүсгэгчийн ДНХ тодорхойлогдоогүй байна. Ховд аймаг орон нутагтаа цуглуулсан хачигтаа хийсэн шинжилгээгээр 45.1%, Баян-Өлгий аймгийн хачгийг шинжлэхэд 76.7%, Увс аймгийн хачгийн 12.6%-д хачигт риккетсиозын үүсгэгчийн өвөрмөц ДНХ тодорхойлогдож хариуг тухайн

аймгуудад хүргүүлэн ажиллажээ. Нийслэлийн ЗӨСТ нь ЗӨСҮТ-тэй хамтран тандалт шинжилгээ хийж цуглуулсан *I.persulcatus* зүйлийн хачигт молекул биологийн шинжилгээ хийхэд 19.17%-д хачигт энцефалитын үүсгэгчийн ДНХ тодорхойлогджээ. Хэнтий аймгийн ЗӨСТ цуглуулсан хачгаа Мал эмнэлгийн хүрээлэнд хүргүүлэн, ПГУ шинжилгээ хийхэд үүсгэгчийн өвөрмөц ген тодорхойлогдоогүй. Завхан, Өмнөговь аймгийн лабораторийн шинжилгээний дүн бичигдээгүй (Зураг 7).

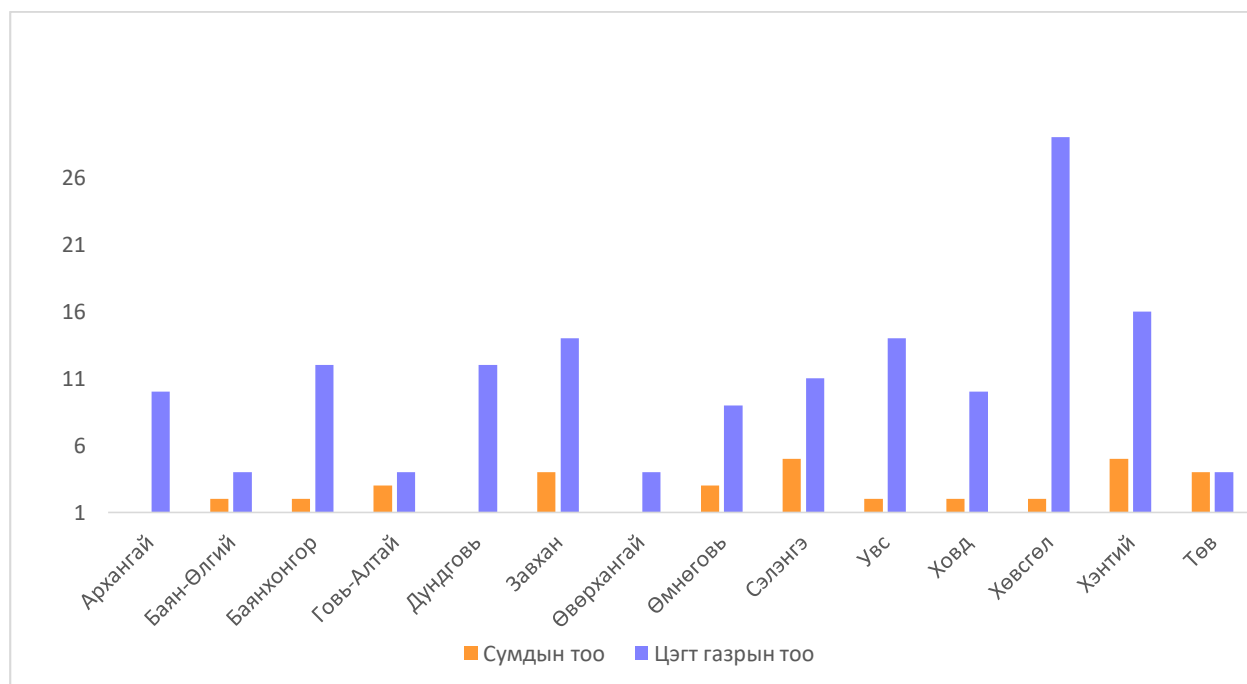
Зураг 7. Хачигт халдварын тандалт шинжилгээ хийсэн газар, цэгүүд 2024 он

2024 онд 14 аймгийн 37 сумын 153 цэгт хачигт халдварын хээрийн тандалт шинжилгээ хийгдсэн байна. Төв, Увс аймгууд хамгийн их

сорьц дээжлэн шинжилгээнд хамруулж ажилласан байна. болон (График 24).

График 24. Тандалт судалгаанд хамрагдсан газрууд 2024 он

Хачгаар дамжих халдварт өвчний мэдээлэл

Улсын хэмжээнд 2024 онд 19 аймгийн 75 сум, Улаанбаатар хотын 6 дүүрэгт 476 сэжигтэй тохиолдол бүртгэгдсэн. Нийт бүртгэгдсэн хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын үзүүлэлт өмнөх жилээс /80/-аар, сүүлийн 5 жилийн дундаж үзүүлэлтээс /111/-ээр буурсан байна.

Мөн нийт дуудлагын 49.1% (481) хачигт риккетсиоз, 80.4% (385) хачигт энцефалит, 16% (77) хачигт боррелиоз 3.9% (19) тус тус эзэлж байна (Хүснэгт 17).

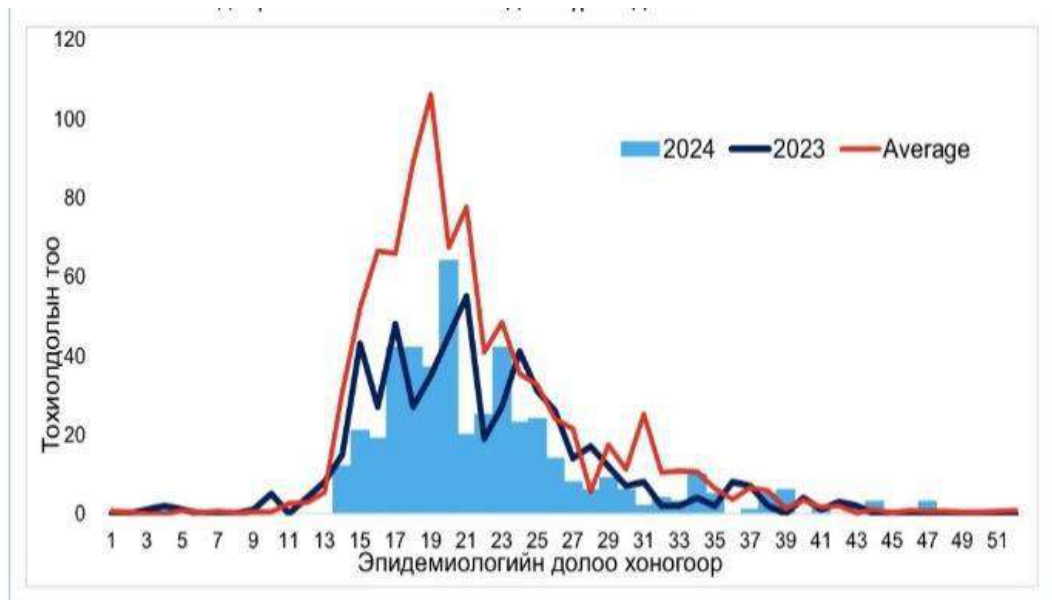
Хүснэгт 17. Хачгаар дамжих халдварт өвчний сэжигтэй дуудлага (Сүүлийн 5 жил төрлөөр)

Өвчний нэр	2020	2021	2022	2023	2024	Өсөлт /Бууралт	Дундаж
Хачигт энцефалит	100	29	49	100	77	-23	71
Хачигт боррелиоз	119	4	35	41	19	-22	43.6
Хачигт риккетсиоз	810	218	497	415	380	-35	464
Бүгд	1029	251	581	556	476	-80	578.6

2024 онд бүртгэгдсэн хачгаар дамжин халдварладаг халдварт өвчний эпидемиологийн муруйг харахад өмнөх жилийн 5 жилийн дунджаас буурсан үзүүлэлттэй байна. 2024 оны хувьд эпидемиологийн 21 долоо хоног оргил үе

тохиож байна. 49-51 хоногуудад дуудлагын тоо намжиж, 1-9 долоо хоногуудын халдварын дуудлагын урьдал үе буюу тохиолдлын шинжтэй дуудлага бүртгэгдсэн байна (График 25).

График 25. Хачигт халдварын эпидемиологийн 7 хоног 2024 он

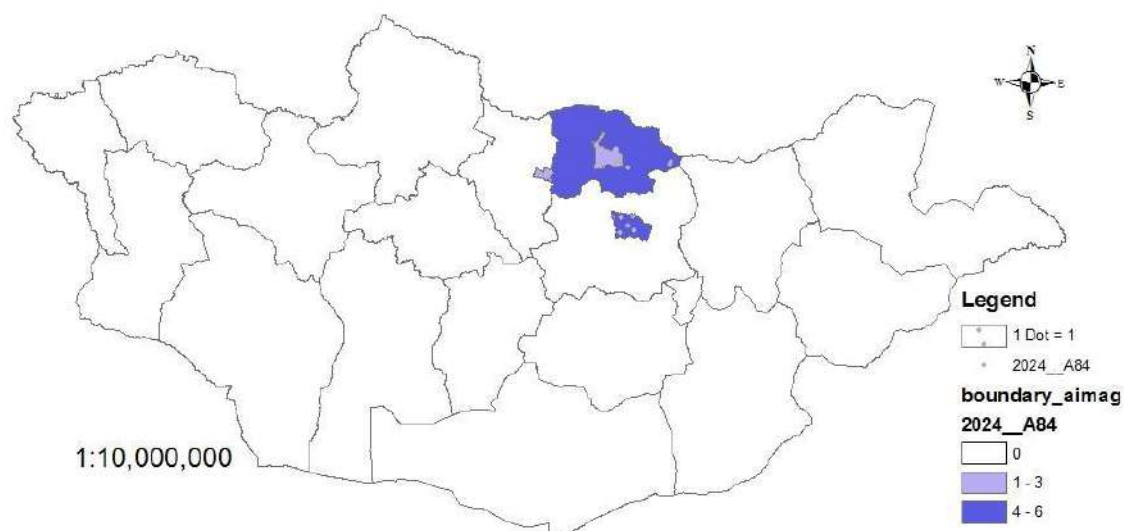

Хачигт энцефалитын хүний өвчлөл

Улсын хэмжээнд хачигт энцефалит өвчний 77 сэжигтэй тохиолдол бүртгэгдсэнээс 11.11 хувь буюу 15 тохиолдол батлагдсан байна. Нийт батлагдсан тохиолдлоос 40 хувь нь Улаанбаатар хот, 133.3 хувь нь Сэлэнгэ аймагт, 20 хувь нь

Дархан-Уул, 6.6 хувь нь Орхон аймгуудад тус тус бүртгэгдсэн байна. Үүнээс үзэхэд Улаанбаатар хотод хачигт энцефалитын эмнэлгийн тусламж авсан байна (Зураг 8).

Зураг 8. Хачигт энцефалитийн хүний өвчлөлийн тархалт 2024 он

Нийт хачигт энцефалитаар өвчлөгчид 4-7 дугаар саруудад хачигт хазуулан халдвар авч, толгой өвдөх-82%, халуурах-82%, бөөлжих-56% дагз хөших-27%-д нь шинж тэмдгүүд түгээмэл илэрч, байна. Өвчлөгсдийн дундаж нас 34 (10-76 нас), хүйсийн хувьд 70% нь эрэгтэй, 30% нь эмэгтэйчүүд байна.

2024 онд хачигт энцефалитаар Булган (1), Орхон (1) аймаг болон Улаанбаатар хотод (1) нийт 3 нас баралт бүртгэгдсэн байна. Улсын хэмжээнд 10,000 хүн амд ногдох өвчлөл 0.1 байна (Хүснэгт 18).

Хүснэгт 18. Хачигт энцефалит өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин/2023-2024/

А 84 Хачгаар дамжих вируст энцефалит /Tick-born encephalitis						
Аймаг		Өвчлөл		10,000 хүн амд		Нас баралт
		2023 онд	2024 онд	2022 онд	2024 онд	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-өлгий	1	0	0.1	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	4	0	0.7	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	2	3	0.2	0.3	1
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	6	1	0.5	0.1	1
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0

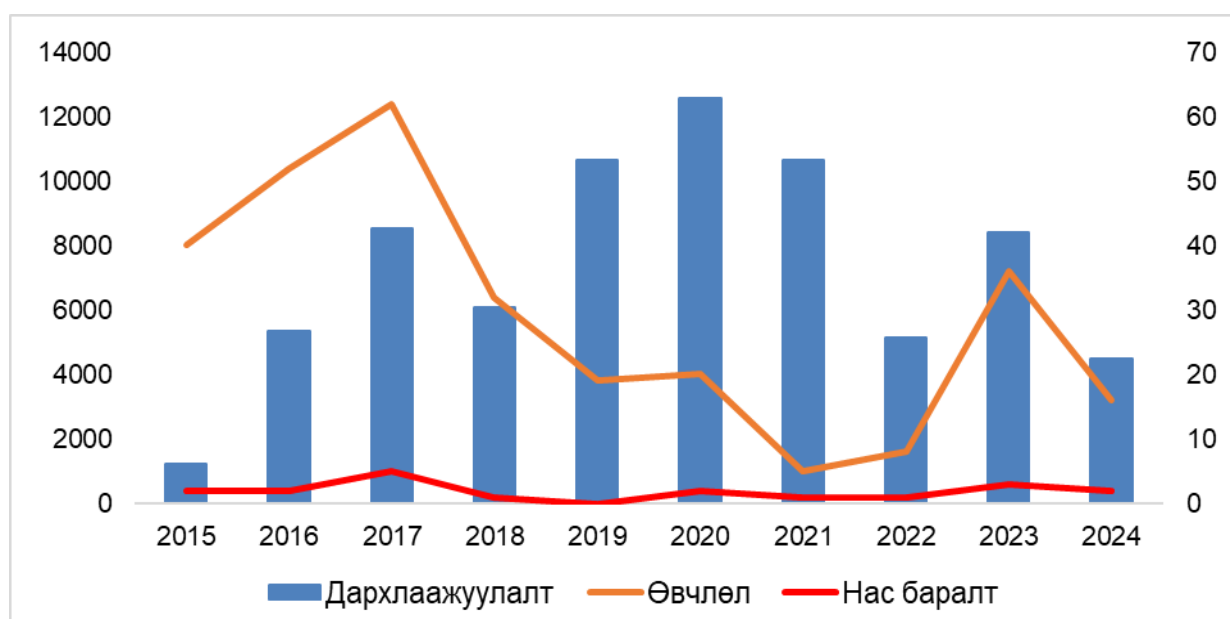
16	Сэлэнгэ	9	5	0.8	0.5	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.1	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		23	9	0,1	0.1	2
22	Улаанбаатар	11	6	0.1	0.0	0
Улсын дүн		34	15	0,1	0.1	2

Хачигт энцефалитын эсрэг дархлаажуулалт

2024 онд хачигт энцефалит өвчний эсрэг дархлаажуулалтыг 20 аймгийн 59 сум, Нийслэлийн 9 дүүрэгт зохион байгуулж 4,484 хүн хамрагдсан. I түнгийн хамралт 95.2%, II түнгийн хамралт 68.8%, III түнгийн хамралт 96.2%, сэргээх түнгийн хамралт 86.3% байна. Хачигт

энцефалитын халдвар авсан 16 хүнд эмчилгээний зорилгоор 1509 мл иммуноглобулин тарьсан. Өмнөх онтой харьцуулахад вакцины хамрагдалт 46.4%-аар буурсан, иммуноглобулиний зарцуулалт 56.2%-аар өссөн байна (График 26).

График 26. Хачигт энцефалитын дархлаажуулалт (Сүүлийн 10 жилээр)

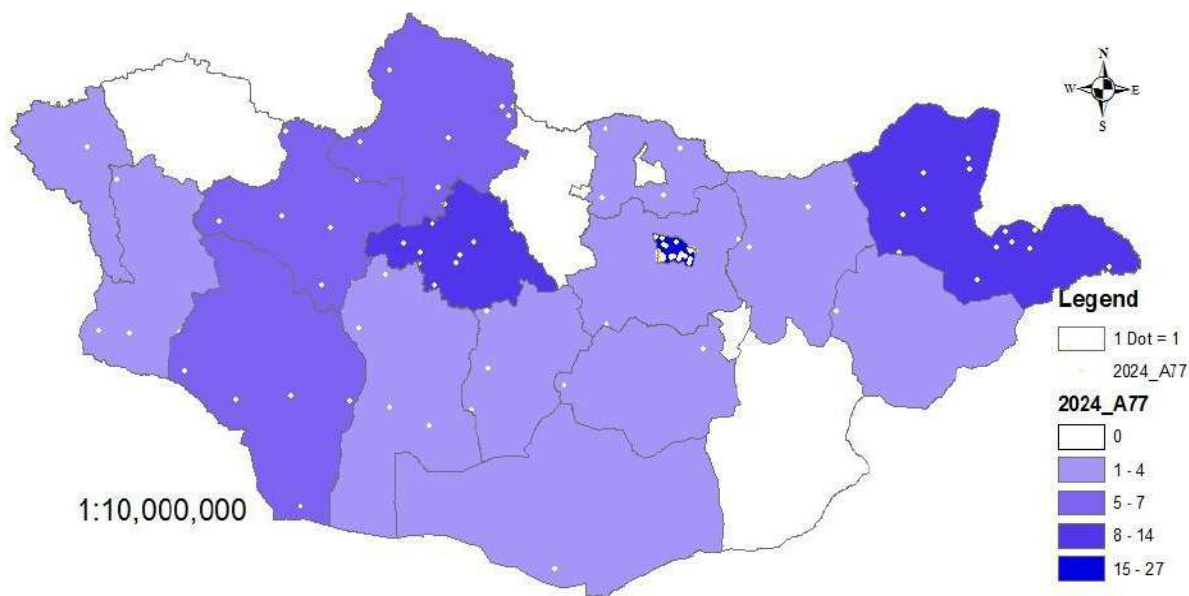

Хачигт риккетсиозын хүний өвчлөл

Хачигт риккетсиозын хүний өвчлөл 18 аймагт Улаанбаатар хотод нийт 93 тохиолдол бүртгэгдсэн байна. Нийт тохиолдлыг аймгаар харьцуулж үзэхэд Улаанбаатар хотод 27, Дорнод, Архангай аймгуудад 10-14, Говь-Алтай, Завхан, Хөвсгөл аймгуудад 5-7, Баянхонгор, Сэлэнгэ, Ховд, Өвөрхангай Дундговь, Хэнтий, Төв аймгуудад 2-4, тохиолдол Баян-Өлгий,

Өмнөговь, Сүхбаатар, аймгуудад тус бүр тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд Булган, Увс, Говьсүмбэр, Дархан-Уул, Дорноговь, Орхон аймгуудад бүртгэгдээгүй байна. Нийт өвчлөлийн 70.9% нь орон нутагт бүртгэгдсэн байна (Зураг 9)

Зураг 9. Хачигт риккетсиозын өвчлөл 2024 он

Улсын хэмжээнд 16 аймагт риккетсиозын хүний өвчлөл тохиолдол 93 бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 35.4 %-аар бүүрсан, өвчлөлийн түвшин 10,000 хүн

амд 0.3, нас баралт бүртгэгдээгүй байна. (Хүснэгт 19).

Хүснэгт 19. Хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024/

№		Аймаг		А 77 Хачигт риккетсиоз /Tick-Borne rickettsioses /				Нас баралт
				Өвчлөл		10,000 хүн амд		
				2023 онд	2024 онд	2022 онд	2022 онд	
1	Архангай	14	10	1.5	1.1	0		
2	Баян-Өлгий	7	1	0.6	0.1	0		
3	Баянхонгор	4	4	0.5	0.5	0		
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0		
5	Говь-Алтай	19	5	3.3	0.9	0		
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0		
7	Дархан-уул	0	0	0.0	0.0	0		
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0		
9	Дорнод	11	14	1.3	1.7	0		
10	Дундговь	1	2	0.2	0.4	0		
11	Завхан	17	6	2.4	0.8	0		
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0		
13	Өвөрхангай	12	3	1.0	0.3	0		
14	Өмнөговь	1	1	0.1	0.1	0		
15	Сүхбаатар	4	1	0.6	0.2	0		
16	Сэлэнгэ	3	4	0.3	0.4	0		
17	Төв	3	2	0.3	0.2	0		
18	Увс	6	0	0.7	0.0	0		
19	Ховд	13	4	1.4	0.4	0		
20	Хөвсгөл	8	7	0.6	0.5	0		
21	Хэнтий	3	2	0.4	0.3	0		
Аймгийн дүн		126	66	0.7	0.7	0		
22	Улаанбаатар хот	18	27	0.1	0.1	0		
Улсын дүн		144	93	0.4	0.4	0		

Хачигт боррелиозын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2024 онд хачигт боррелиозын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 19 дуудлага бүртгэгдэж, 5.2% (1) нь батлагдаж, 10,000 хүн амд өвчлөл 0 байна. Нийт батлагдсан өвчлөлийн 100% (1) Завхан аймагт бүртгэгдсэн бөгөөд 10,000 хүн амд өвчлөл 0.1, нас баралт бүртгэгдээгүй байна (Хүснэгт 20).

Хүснэгт 20. Хачигт боррелиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024/

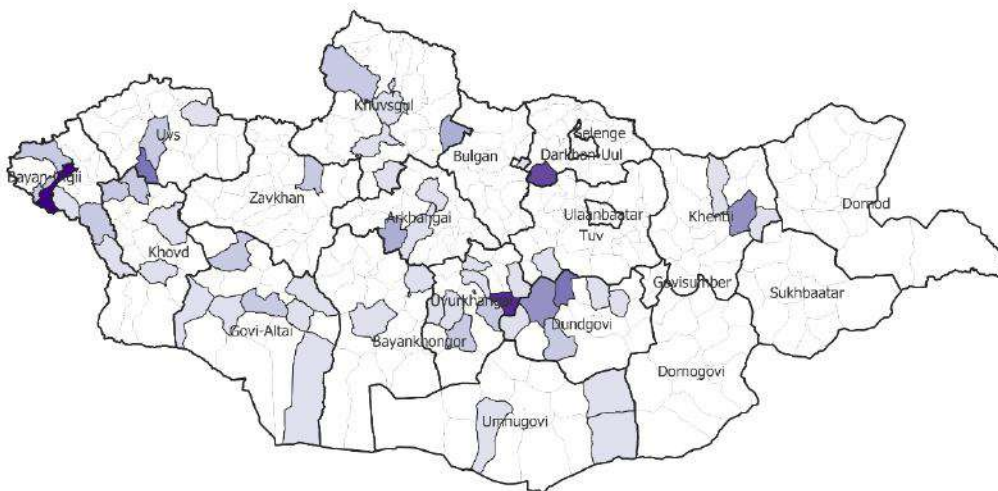
А 62.9 Хачигт боррелиоз /Other spirochaetai infections: Lyme diseases/						
№	Аймаг	Өвчлөл/бодит тоо/		10,000 хүн амд ноогдох тоо		Нас бара лт
		2023	2024	2023	2024	
1	Архангай	1	0	0.1	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	2	1	0.3	0.1	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		3	1	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар хот	0	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		3	1	0.0	0.0	0

2.3.5. ГАЛЗУУ ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Улсын хэмжээнд 2024 онд 14 аймгийн 67 сумын нутагт мал, амьтны галзуу өвчин бүртгэгдэж, нийт 142 мал, амьтан өвчилсөн /2024 оны ЗӨСТ-ын мэдээгээр/.

Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад мал, амьтны өвчлөл /66/ буурсан үзүүлэлттэй байна (Зураг 10).

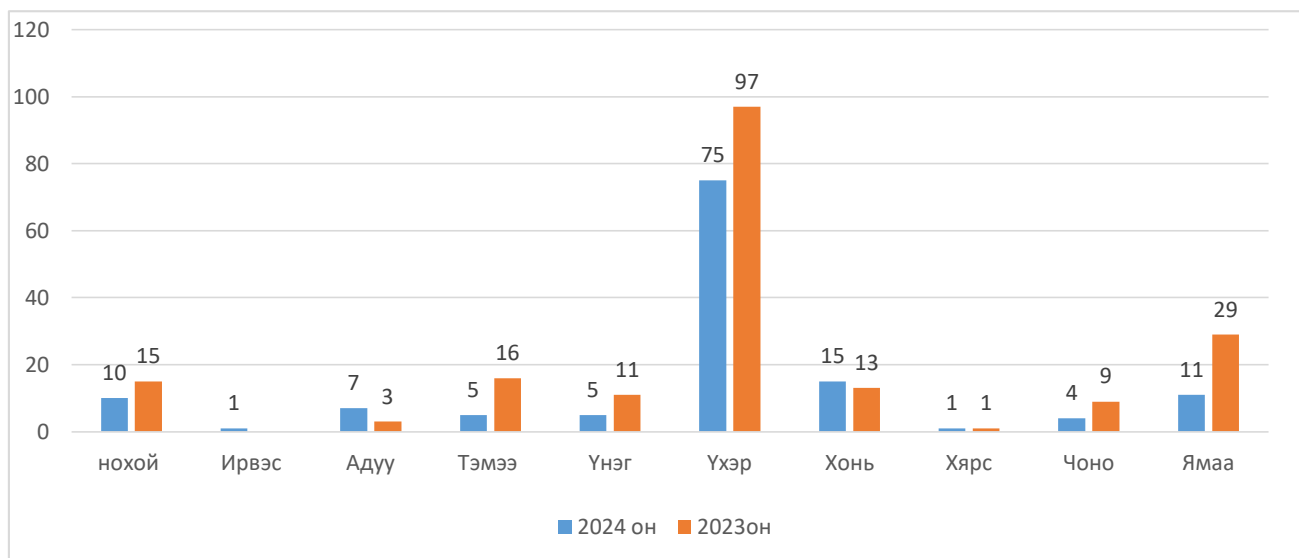
Зураг 10. Галзуу өвчний мал, амьтны өвчлөлийн тархалт 2024 он

Галзуу өвчнөөр өвчилсөн мал, амьтныг харьцуулж үзэхэд 56% үхэр хамгийн өндөр

хувийг эзэлж байна. Мөн өмнөх оны мөн үеэс үхэр 21%-аар буурсан байна. (График 27).

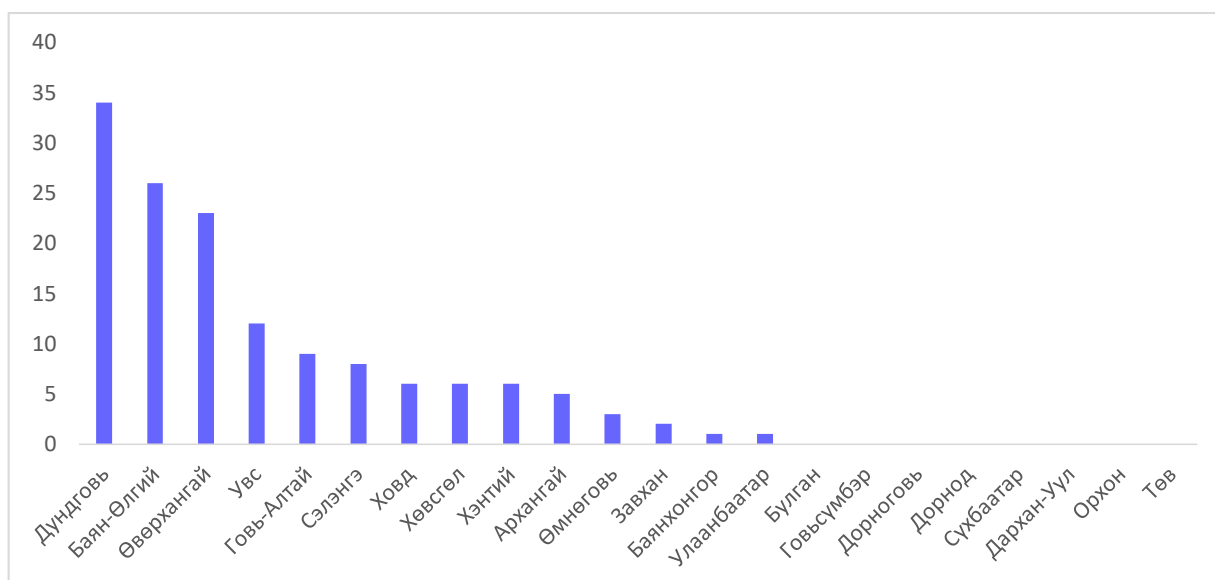
График 27. Галзуу өвчний гаралт малын төрлөөр (2024 оны ЗӨСТ-ын мэдээгээр)

2024 онд нийт 208 мал амьтан өвчилсөн байна. Үүнээс Дундговь 34, Баян-Өлгий-26, Өвөрхангай-23 хамгийн мал амьтан өвчлөл бүртгэгдсэн байна. Булган, Говьсүмбэр, Төв,

Дорноговь, Дорнод, Сүхбаатар, Дархан-Уул, Орхон аймгуудад мал, амьтны өвчлөл бүртгэгдээгүй (График 28).

График 28. Мал, амьтны өвчлөл аймгаар

Галзуугийн сэжигтэй тохиолдлын дуудлага

2024 он ЗИС программд 449 хүний галзуу өвчний эрсдэлд өртөж уруулж, ноцуулсан, шүлсдүүлсэн дуудлага бүртгэгдсэн байна. Өмнөх оноос 21.3 хувиар өссөн, дундаж үзүүлэлтээс дээгүүр

байна. Эпидемиологийн хуанлийн 1 долоо хоногоос эхлэн дуудлага нэмэгдсээр, 27 дугаар долоо хоногт хамгийн их, 47-51 дүгээр долоо хоногт дуудлага түр намжсан байна (график 27).

График 299. Галзуугийн хүний өвчлөл эпидемиологийн долоо хоногоор

2024 онд галзуугийн хүний өвчлөл сэжигтэй 449 дуудлага бүртгэгдсэн байна. Зоонозын шалтгаант халдварын хүлээн авсан дуудлагаас галзуу өвчний сэжигтэй мал амьтанд уруулж ноцуулсан 45.9%-ийг эзэлж байна.

Эрт сэрэмжлүүлэх хариу арга хэмжээг зохион байгуулж вакцинжуулалт, хийж өндөр эрсдэлтэй бүлэгт имуноглобулин хийлгэсэн байна. Хүний өвчлөл бүртгэгдээгүй байна (Хүснэгт 2).

Хүснэгт 21. Галзуу өвчний өвчлөл, нас баралт 10,000 хүн тутамд /2023-2024/

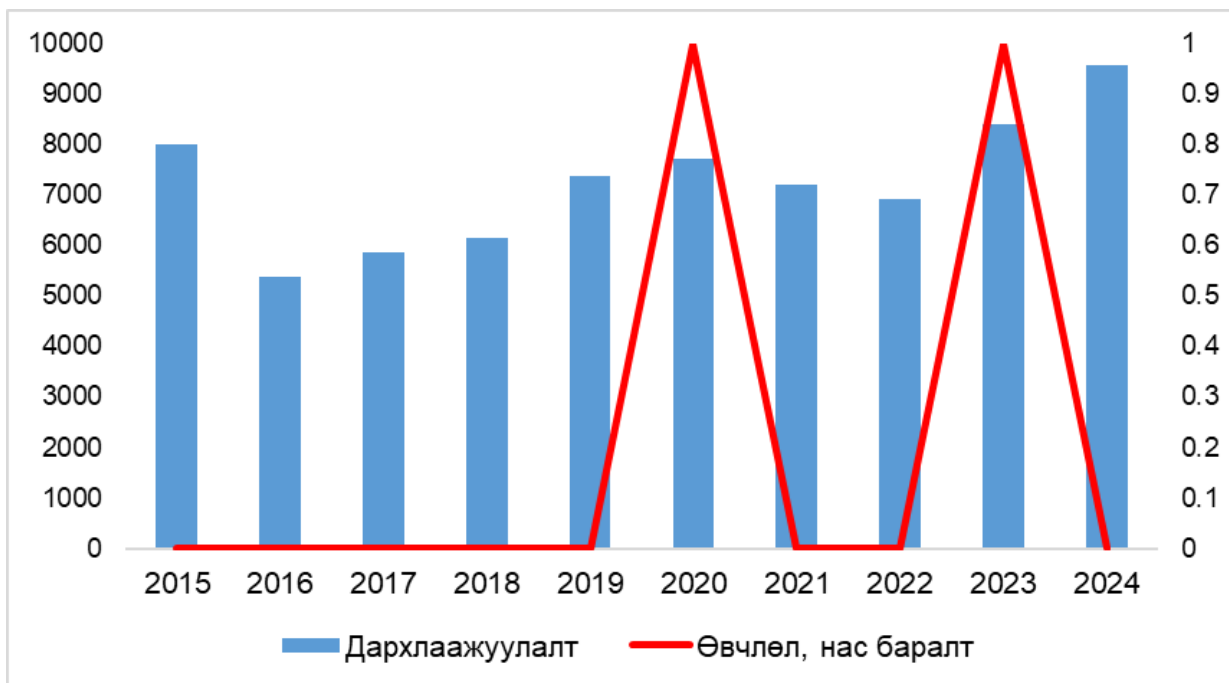
№	Аймаг	Галзуу /Rabies/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2023	2024	2023	2024	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	1	0	0.2	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		1	0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		1	0	0.0	0.0	0

Галзуугийн эсрэг дархлаажуулалт

Галзуу өвчний эрсдэлд өртсөн 9587 хүн галзуугаас сэргийлэх вакцинд хамрагдсан. Үүнээс өндөр эрсдэлтэй 50 хүн 416 мл иммуноглобулин эмчилгээнд хамрагдсан. Өмнөх онтой харьцуулахад вакцинд хамрагдсан

иргэдийн тоо 13.9%-аар нэмэгдсэн, иммуноглобулиний зарцуулалт 28.8%-аар буурсан байна. Эрсдэлд өртсөн иргэдийн 4.1% нь вакцины бүрэн тунд хамрагдаагүй дутуу орхисон байна (График 28).

График 30. Галзуугийн вакцинд хамрагдсан үзүүлэлт (Сүүлийн 10 жилээр)

2.3.6. ХУМХАА

Хумхаагийн хүний өвчний сэжигтэй 9 дуудлага хүлээн авч үйлчилсэн. Нийт дуудлагын 66.6% буюу хүний өвчний 6 тохиолдол бүртгэгдсэн. Нийт өвчлөлийн дийлэнх буюу 83.3% /5/ нь Африкийн Өмнөд Судан улсад энхийг сахиулах

үйл ажиллагаанд оролцож байсан цэргийн алба хаагчид байна.

Улсын хэмжээнд 10,000 хүн амд өвчлөл 0.04 үзүүлэлттэй байна (Хүснэгт 22).

Хүснэгт 22. Хумхаа өвчний өвчлөл нас баралтын түвшин, 10,000 хүн тутамд /2023-2024/

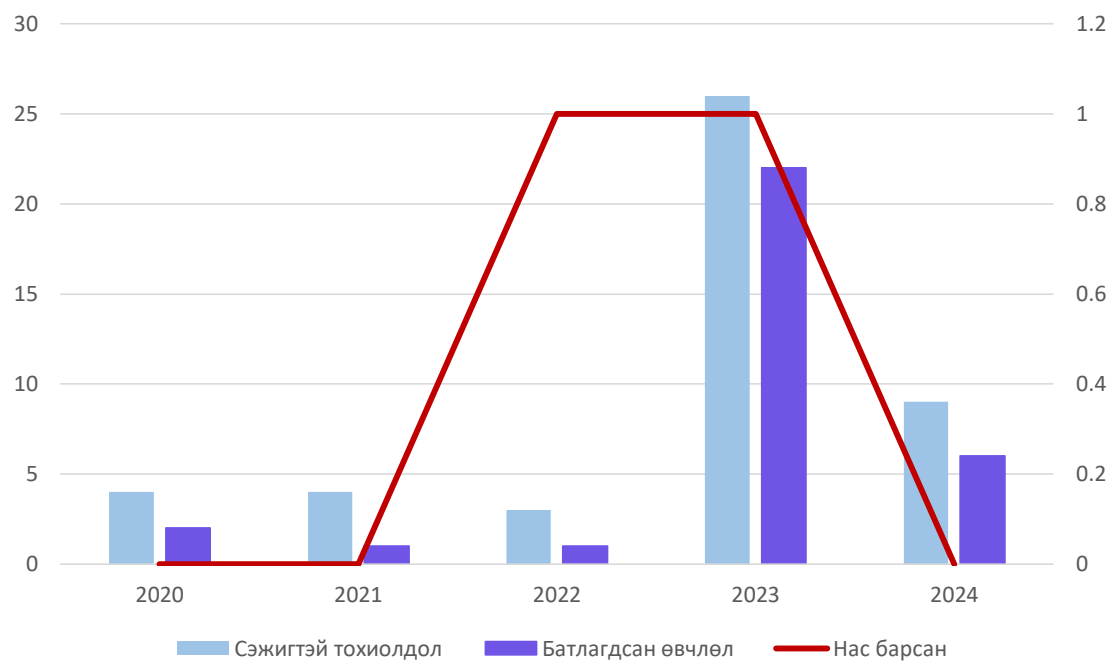
№		Аймаг		B53 Хумхаа /Malaria/				Нас баралт
				Өвчлөл		10,000 хүн амд		
				2023	2024	2023	2024	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0		
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0		
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0		
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0		
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0		
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0		
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0		
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0		
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0		
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0		
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0		
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0		
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0		
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0		
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0		
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0		
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0		
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0		
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0		
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0		
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0		
Аймгийн дүн		0	0	0.0	0.0	0		
22	Улаанбаатар	22	6	0.1	0.0	0		
Улсын дүн		22	6	0.1	0.0	0		

2024 онд бүртгэгдсэн хумхаа хүлээн авсан дуудлага өмнөх оноос /-17/ буурсан бол 5 жилийн дундажийн түвшинд байна.

Хумхаа өвчний хүний өвчлөлийн тохиолдлыг өмнөх онтой харьцуулахад буурсан /16/, сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад 1-ээр өссөн байна.

Нас баралт өмнөх онтой харьцуулахад 1-оор буурсан үзүүлэлттэй байна. Халдвар зөөвөрлөгдөн бүртгэгдэж, эрсдэл өндөр байна. Мөн сүүлийн 2 жилд хумхаа өвчнөөр 2 хүн нас барсан байна (График 30).

График 30. Хумхаагийн хүний өвчлөл (Сүүлийн 5 жилээр)

2.3.7. ХОЛЕР

Монгол улсын хэмжээнд 2024 онд холерын өвчлөл бүртгэгдээгүй (Хүснэгт 23).

Хүснэгт 23. Холер өвчний өвчлөл нас баралтын түвшин /2023-2024/

№		Аймаг		A00 Холер /Cholerae/				Нас баралт
				Өвчлөл		10,000 хүн амд		
						2023	2024	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0		
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0		
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0		
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0		
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0		
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0		
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0		
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0		
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0		
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0		
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0		
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0		
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0		
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0		
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0		
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0		
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0		
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0		
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0		
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0		
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0		
Аймгийн дүн		0	0	0.0	0.0	0		
22	Улаанбаатар	0	0	0.0	0.0	0		
Улсын дүн		0	0	0.0	0.0	0		

Холерын хяналтын шинжилгээний дүн

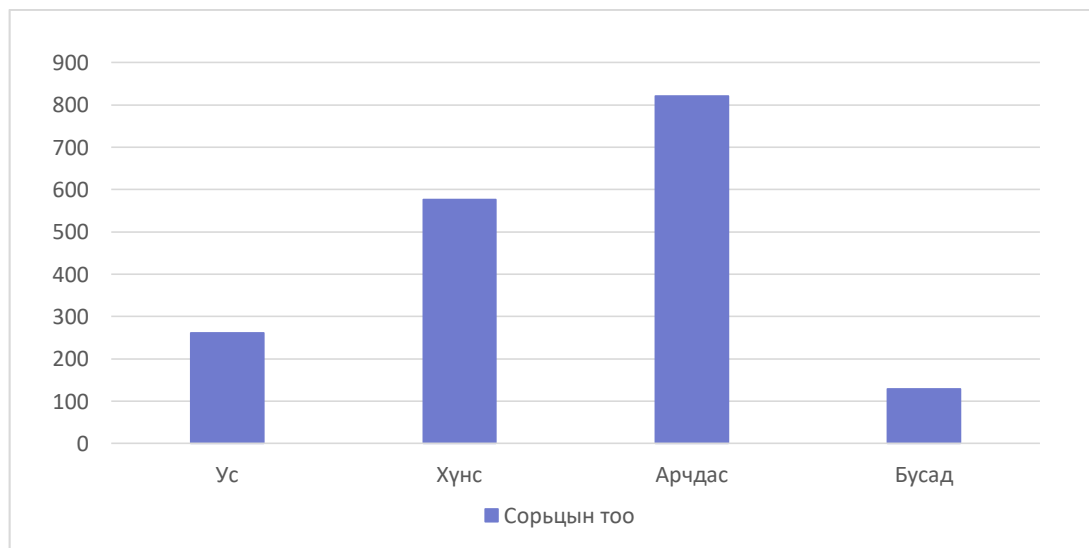
Холерийн хяналтын шинжилгээг 14 аймгийн 43 сум, Нийслэлийн 7 дүүргийн хэмжээнд холерийн халдварын эрсдэлтэй байж болзошгүй үйл ажиллагаа явуулдаг 150 байгууллагын 235 цэгт газруудыг хамруулан 47 удаа зохион

байгуулж, 432 ус, 749 хүнс, 1363 арчдас, нийт 2544 нэгж материал (хүснэгт 1) цуглуулан молекул биологийн шинжилгээ хийсэн (Хүснэгт 24).

Хүснэгт 24. Холерын хяналтын шинжилгээний үзүүлэлт, 2023-2024

№	Аймаг	Холерийн хяналтын шинжилгээ				2023	2024	Өмнөх онтой харьцуулахад
		Ус	Хүнс	Арчдас	бусад	Нийт сорьц	Нийт сорьц	
1	Завхан	4	23	100	0	117	127	10
2	Өвөрхангай	20	80	100	0	200	200	0
3	Хэнтий	5	240	280	0	409	525	116
4	Өмнөговь	220	60	220	0	126	500	374
5	Сэлэнгэ	26	4	0	0	10	30	20
6	Увс	4	50	20	0	94	74	-20
7	Ховд	10	100	100	0	210	210	0
8	Архангай	4	20	120	0	144	144	0
9	Баянхонгор	56	34	0	0	114	90	-24
10	Баян-Өлгий	20	20	80	30	150	150	0
11	Говь-Алтай	9	3	3	0	8	15	7
12	Нийслэлийн ЗӨСТ	6	45	35	0	82	86	4
13	Хөвсгөл	15	0	105	0	40	120	80
14	Дундговь	1	0	100	0	1	101	100
15	ЗӨСҮТ	32	40	100	0	159	172	13
Нийт		432	714	1363	30	1864	2544	680

График 31. Холерын хяналтын шинжилгээнд цуглуулсан материал (төрлөөр)

Холерийн хяналтын шинжилгээнд хамрагдсан байгууллагын тоо өмнөх оноос 54% өсөж, шинжилсэн нийт сорьцын тоо өмнөх оноос 23%, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 19%-аар

буурсан үзүүлэлттэй байна. Энэ нь тайлант хугацааны үед улс орон даяар мөрдсөн хэмнэлтийн горим багагүй нөлөө үзүүлсэн гэж дүгнэж байна (Хүснэгт 25).

Хүснэгт 25. Холерийн хяналтын шинжилгээний харьцуулсан үзүүлэлт

Он Үзүүлэлт		2019	2020	2021	2022	2023	Сүүлийн 5 жилийн дундаж	2024	Өсөлт, бууралт	
									Өмнөх онтой	Сүүлийн 5 жил
Хамрагдсан байгууллагын тоо		152	120	114	97	150	126	150	0	24
Шинжлэгдэ -хүүн	Ус	704	600	398	368	262	466	432	170	34
	Хүнс	565	418	501	738	577	560	714	137	154
	Арчдас	1263	901	1052	1439	821	1095	1368	547	273
	Бусад	-	132	-	-	129	52	30	99	22
Нийт сорьцын тоо		2534	2051	1951	2425	1864	2165	2544	680	379

2.3.8. БЭТЭГ

2024 онд бэтгийн сэжигтэй 18 дуудлага бүртгэгдсэн. Хүний өвчлөл (5) тохиолдол (1) нас баралт бүртгэгдсэн байна. Үүнийг бүргэгдсэн газраар авч үзвэл Улаанбаатар хотод 20% (1),

Баян-Өлгий аймагт 60% (3), Баянхонгор аймагт 20% (1) нь бүртгэгдэж 10,000 хүн ам тутам дахь үзүүлэлт 0.01 байна (Хүснэгт 26).

Хүснэгт 26. Бэтгийн хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин (2023-2024)

Аймаг		B67 Бэтэг /Эхинококкоз/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2023	2024	2023	2024	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	0	3	0.0	0.3	0
3	Баянхонгор	0	1	0.1	0.1	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	4	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	0	1	0.0	0.0	1
Улсын дүн		0	5	0.0	0.0	1

2.3.9. КОРОНАВИРУСТ ХАЛДВАР

Улсын хэмжээнд 2024 онд коронавируст (КОВИД-19) халдвараар 225 хүн өвчилж, нас баралт өмнөх оны үзүүлэлтээс эрс буурч 4 хүн эндсэн байна. Нийт өвчлөл 10,000 хүн амд 0.6 болж өмнөх оны үзүүлэлтээс эрс буурсан байна.

Харин нийт тохиолдлын 96.8% (218) нь хөдөө орон нутгуудад бүртгэгдсэн бөгөөд Увс аймагт хамгийн өндөр буюу 20.4% (46) нь бүртгэгдсэн байна (Хүснэгт 27).

Хүснэгт 27. COVID-19 халдварын өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024он/

№		Аймаг	Covid-19 Коронавируст халдвар				Нас баралт
			Өвчлөл		10,000 хүн амд		
			2023	2024	2023	2024	
1	Архангай	113	3	12.1	0.3	0	
2	Баян-өлгий	8	7	0.7	0.6	0	
3	Баянхонгор	203	8	23.0	0.9	1	
4	Булган	15	0	2.5	0.0	0	
5	Говь-Алтай	125	20	21.9	3.5	0	
6	Говьсүмбэр	5	0	2.8	0.0	0	
7	Дархан-уул	267	16	24.7	1.5	0	
8	Дорноговь	249	8	35.0	1.1	0	
9	Дорнод	363	32	43.4	3.8	0	
10	Дундговь	122	0	26.3	0.0	0	
11	Завхан	29	2	4.0	0.3	0	
12	Орхон	18	0	1.6	0.0	0	
13	Өвөрхангай	67	9	5.8	0.8	1	
14	Өмнөговь	338	27	46.3	3.6	0	
15	Сүхбаатар	143	0	21.9	0.0	0	
16	Сэлэнгэ	1001	12	93.3	1.1	0	
17	Төв	134	22	14.6	2.4	1	
18	Увс	87	46	10.4	5.5	0	
19	Ховд	53	0	5.8	0.0	0	
20	Хөвсгөл	46	0	3.4	0.0	0	
21	Хэнтий	103	6	13.0	0.8	0	
Аймгийн дүн		3489	218	19.8	1.2	3	
22	Улаанбаатар	1469	7	8.7	0.0	1	
Улсын дүн		4958	225	14.3	0.6	4	

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн 2024 оны 12 сарын мэдээ

2.3.10. БРУЦЕЛЛЁЗ

Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн мэдээллээр 2024 онд бруцеллёз хүний өвчлөлийн 37 тохиолдол бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс (68) тохиолдолоор буурсан 10,000 хүн амд 0.1 байна.

Нийт өвчлөлийг аймгаар харьцуулж үзэхэд 2023, 2024 онуудад Дорнод аймагт хамгийн өндөр бүртгэгдэж, 10,000 хүн амд 5.6, 9.1 болж өссөн үзүүлэлттэй байсан бол 2024 онд тус аймаг 8 тохиолдол болж 10,000 хүн амд 1.0 эрс буурч нас баралт бүртгэгдээгүй амжилттай байна (Хүснэгт 28).

Хүснэгт 28. Бруцеллёзийн хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2023-2024/

Аймаг		A23 Бруцеллёз /Brucellosis/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2023	2024	2023	2024	
1	Архангай	2	4	0.2	0.4	0
2	Баян-өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	2	0	0.2	0.0	0
4	Булган	1	0	0.2	0.0	0
5	Говь-Алтай	2	0	0.4	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	2	0.0	1.1	0
7	Дархан-уул	2	1	0.2	0.1	0
8	Дорноговь	2	0	0.3	0.0	0
9	Дорнод	76	8	9.1	1.0	0
10	Дундговь	1	6	0.2	1.3	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	2	0	0.2	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	1	0.0	0.2	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	1	0.0	0.1	0
18	Увс	0	1	0.0	0.1	0
19	Ховд	5	7	0.5	0.8	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	3	0	0.4	0.0	0
Аймгийн дүн		98	31	0.6	0.2	0
22	Улаанбаатар	7	6	0.0	0.0	0
Улсын дүн		105	37	0.3	0.1	0

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн 2024 оны 12 сарын мэдээ

2.3.11. ЯМ

2024 онд Монгол улсын хэмээнд ямын хүний өвчлөл бүртгэгдээгүй байна (Хүснэгт 29).

Хүснэгт 29. Ямийн өвчлөл, нас баралтын түвшин (2023-2024он)

Аймаг		А24 Ям				Нас баралт
		Өвчлөл		10 000 хүн амд		
		2023	2024	2023	2024	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		0	0	0.0	0.0	0

2.3.12. ШУВУУНЫ ТОМУУ

ЗӨСҮТ болон аймгийн ЗӨСТ-н хавар, намрын шувууны тооллого:

Дундговь, Өмнөговь Дорноговь, Говь-Сүмбэр аймаг, Баяндалай, Хүрмэн, Өлзийт, Өндөршил сумын, Баянтөхөм, Далан, Балгасын улаан, Гашууны нуур, Цорго баг ногоон тойром, Дундговийн Сүм хөх бүрд, Тал гашууны нуур, тойрмууд, Шивээ-Овоо уурхайн хаялга, Умбын цагаан, төв аймгийн бүс нууранд тандалт, үнэлгээ хийв. Нийт 35 цэгт газраас 7 зүйлийн шувууны 130 сангас цуглуулж, шинжилгээнд өгөв. Цуглуулсан сорьцуудыг УМЭАЦТЛ-н Вирус судлалын лабораторид бодит цагийн УТ-ПГУ-

аар шинжлэхэд шувууны томуугийн А хүрээний М уураг тодорхойлогч генийн өвөрмөц хэсэг тодорхойлогдоогүй. Хөвсгөл, Булган, Архангай аймгийн 12 нууранд УМЭАЦТЛ, ХӨСҮТ, Хөвсгөл, Архангай аймгийн ЗӨСТ-тэй хамтран шувууны тооллого, орчны үнэлгээ, асуумж судалгааны ажил хийв. 17 сорьц материал шинжилгээнд хамруулахад бүгд сөрөг дүнтэй байв. Гол, нуурс ус ихтэй төв суурин газрууд болох Архангай, Хөвсгөл, Булган аймгуудыг эхний тандалтаар сонгож, үнэлгээ хийв (Зураг 9).

Зураг 11. Шувууны томуугийн өвчлөл 2004-2024 он

ЗӨСҮТ болон аймгийн ЗӨСТ-н хавар, намрын шувууны тооллого

Нийт 35 цэгт газраас 7 зүйлийн шувууны 130 сангас цуглуулж, шинжилгээнд өгөв. Цуглуулсан сорьцуудыг УМЭАЦТЛ-н Вирус судлалын лабораторид бодит цагийн УТ-ПГУ-

аар шинжлэхэд шувууны томуугийн А хүрээний М уураг тодорхойлогч генийн өвөрмөц хэсэг тодорхойлогдоогүй (Хүснэгт 30).

Хүснэгт 30. Шувууны томуугийн тандалт судалгааны дүн 2023-2024 он

Он	Аймгийн тоо	Дээжилсэн сорьц	Зүйлийн тоо	Цэгт газрын тоо	Сорьцын дүн
2023	13	650	96	81	Шувууны томуугийн А хүрээний М уураг тодорхойлогч генийн өвөрмөц хэсэг тодорхойлогдоогүй
2024	7	130	7	35	

2.3.13. ШУМУУЛААР ДАМЖИХ ХАЛДВАР

Дэлхий дээр 3500 орчим зүйлийн шумуул тэмдэглэгдсэнээс Монгол оронд 4 төрлийн 37 зүйлийн шумуул тэмдэглэгдээд байна. Төвийн захирлын 2020 оны А/79 тоот тушаалыг үндэслэн 2024 онд дараахь таандалт судалгааг хийж гүйцэтгэсэн.

Орхон голын ай, сав газруудаар шумуулын зүйлийн бүрдэл, тархалт, халдварын эрсдэлийг тогтоох, шумуулаар дамжих халдварын хүн амын дундах тархалт, халдварт өртөх эрсдэл,

мэдлэг, дадалыг үнэлэх, тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх талаар орон нутгийн ард иргэдэд сургалт, сурталчилгаа хийх үйл ажиллагааг 2024 оны 08-р сарын 16-ны өдрөөс 26-ны өдрийг хүртэлх хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн. Тандалт судалгаагаар нийт 84 хүнээс асуумж судалгаа, 30 сорьц цуглуулж, шумуулаар дамжих халдвар, хачигт халдвараас сэргийлэх талаар 12 удаа яриа хийж, зурагт хуудас 80 ширхэгийг түгээж ажилласан (Хүснэгт 31).

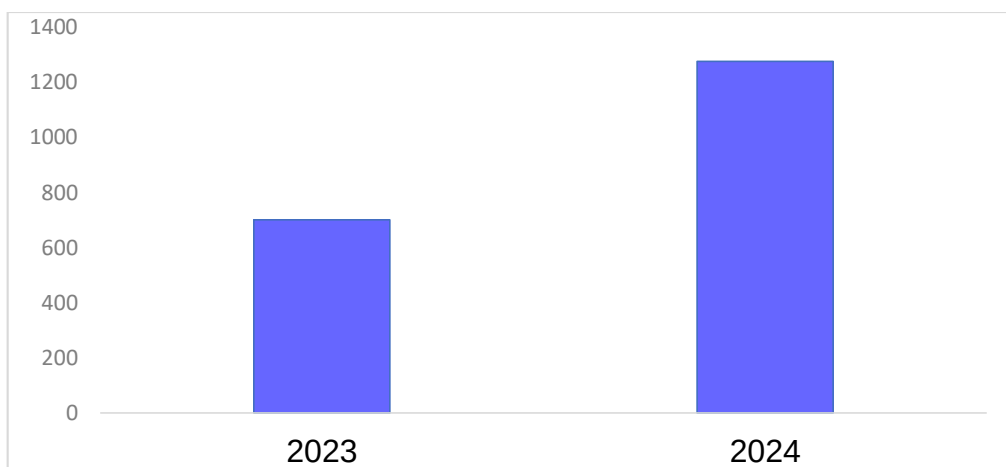
Хүснэгт 31. Шумуулын тандалт сүүлийн 5 жилээр

Он	Аймаг	Сум, дүүрэг	Цуглуулсан шумуул	Төвд ирүүлсэн шумуул	Лаборатори шинжилгээ хийгдсэн	Хариу
2019	5	11 сум, дүүрэг	2945	2945	0	-
2020	8	13 сум, дүүрэг	1110	600	484	Бүгд сөрөг
2021	9	16 сум, дүүрэг	572	572	0	-
2022	5	8 сум	3500	1759	1601	Бүгд сөрөг
2023	6	2 сум, дүүрэг	700	700	0	-
2024	3	12 нууранд	1274	1274	17	-

Үндэсний хэмжээнд 2024 онд нийт Орхон голын ай сав газруудаас 8 цэгт газраас 1274 шумуул цуглуулж, тэдгээрийн төрөл зүйлийг

тогтоох шинжилгээ, судалгааг эхлүүлсэн. Шумуулын лабораторийн шинжилгээ үргэлжилж байна (График 32).

График 32. Шумуулын тандалтанд дээжилсэн сорьцын тоо 2023-2024

БҮЛЭГ ГУРАВ. ЛАБОРАТОРИЙН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.1. ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЕРӨНХИЙ ҮЗҮҮЛЭЛТ; 2024

2024 онд зоонозын халдварыг вирус судлалын лабораторид нийт 5,408 сорьц шинжилснээс 178 буюу (3.3%) эерэг байна. Шинжилсэн сорьцын тоо өмнөх оноос (1,268) - аар, эерэг сорьцын тоо өмнөх оноос (765)-аар буурсан

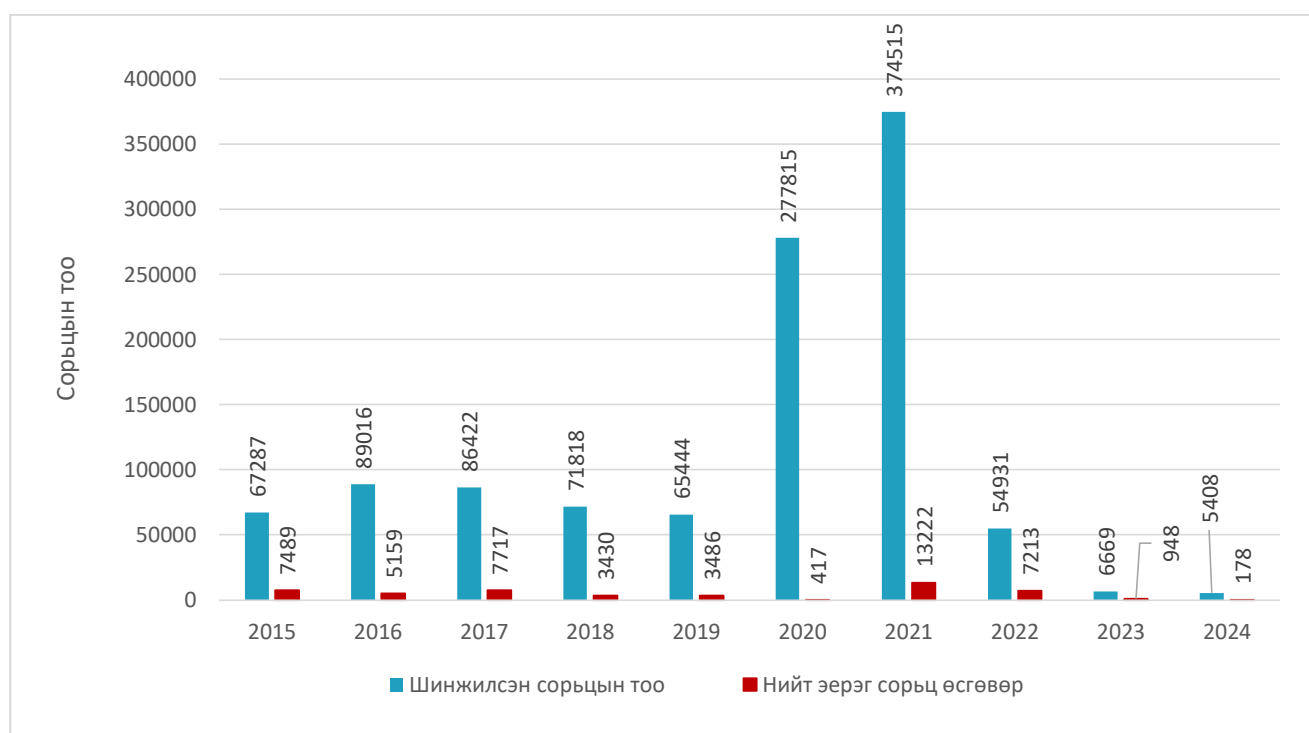
байна. Шинжилсэн сорьцыг оноор харьцуулахад буурсан үзүүлэлт нь орон нутгийн ЗӨСТ-үүд оношилгооны чадавхи нэмэгдсэнтэй холбоотой байна (График 33).

2024 Нэгдүгээр сар

2024 Арванхоёрдугаар сар

График 33. Лабораторийн оношилгоо, шинжилгээний тоон үзүүлэл (Сүүлийн 10 жилээр)

2024 онд зоонозын халдварын 24 өвчний 6400 халдвартай сэжигтэй материалын дээжинд лабораторийн оношилгоог хийсэн байна. Энэ онд

Ям, Хуураг ям, пастерлиоз, *E.Coli* оношилгоо хийгдсэн байна (Хүснэгт 32).

Хүснэгт 32. Зоонозын өвчний нэр төрөл сорьцын тоо (2023-2024он)

Халдварын нэр	2023	2024	Өсөлт/ Бууралт	Халдварын нэр	2023	2024	Өсөлт/ Бууралт
1.Холер	159	171	12	18.Татран	5	0	0
2.Тарваган тахал	1354	2924	-311	19. Денгийн чичрэг	2	30	28
3.Хулгана тахал	439	91	-348	20.Баруун нилийн чичрэг	1	55	54
4.Боом	208	181	-27	21.Крым конг цусархаг чичрэг	109	870	761
5.Бруцеллёз	0	59	59	22.Хумхаа	5	30	25
6.Эризоплойд	49	1	-48	23.Токсоплазмоз	62	167	105
7.Хуурмаг сүрье	65	88	-23	24.Бэтэг	20	22	2
8.Ям	0	88	88	25.Шувууны томуу	306	0	0
9. Хуурмаг ям	0	88	88	26.Шар чичрэг	0	29	29
10.Листериоз	31	90	-59	27.Ку халуурал	436	3	-433
11.Пастерлиоз	0	88	88	28.Хачигт боррелиоз	328	142	-186
12.Хачигт риккетсиоз	1563	529	-1034	29.Пастерлиоз	0	88	0
13.Галзуу	9	9	-	30.Бортинал	384	92	-292
14.Эрлихиоз	150	1	-149	31.Япон энфефалит	69	26	-43
15.Анаплазмоз	150	89	-61	32.COVID-19	294	0	0
16.Бабизиоз	68	1	-67	33. Гадаад чанрын хяналт	12	0	0
17.Хачигт энцефалит	391	341	-50	34.E.Coli	0	7	7
Нийт					6669	6400	-1261

Зоонозын 24 халдварын нийт 5,100 сорьцод лабораторийн шинжилгээг хийж гүйцэтгэж, 21% (1071) ийлдэс судлалын 18 халдварт,

Генетикийн аргаар 19 халдварт буюу 79% (4,029) сорьц шинжилгээ хийж хариуг хүргүүлж ажилласан байна (Хүснэгт 33).

Хүснэгт 33. Лабораторийн шинжилгээ хийсэн арга /сүүлийн 4 жилээр/

№	Өвчний нэр	2020		2021		2022		2023		2024	
		Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик
1	Тарваган тахал	306	399	428	44	833	108	39	130	14	2081
2	Хулгана тахал	0	6036	0	1979	0	4439	0	387	1	88
3	Боом	0	5	0	0	0	16	3	34	7	12
4	ям	0	0	0	0	0	4	0	0	0	88
5	Хуурмаг ям	0	0	0	0	0	0	0	0	0	88
6	Листериоз	0	0	0	25	0	336	0	31	2	88
7	Бруцеллэз	10	0	14	0	45	0	0	0	59	0
8	Хуурмаг сүрьеэ	0	0	0	0	0	29	0	16	0	88
9	Эризоплойд	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
10	Бартонелла	0	0	0	0	0	2777	0	384	1	92
11	Анаплазмоз	0	0	56	120	271	650	82	68	2	88
12	Эрлихиоз	0	0	56	120	71	648	0	150	2	0
13	Лептоспироз	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Хачигт риккетсиоз	992	81	592	1988	1332	4862	877	676	476	50
15	Галзуу	63	0	0	3	0	1	0	0	8	1
16	Хачигт энцефалит	149	1	0	0	238	1326	309	72	103	239
17	Денгийн чичрэг	1	484	0	0	35	2166	2	1	29	0
18	Баруун нилийн чичрэг	0	484	0	0	0	0	1	0	29	26
19	Крым конг цусархаг чичрэг	0	427	0	0	0	0	0	109	0	870
20	Хумхаа	3	486	3	1	1	2166	5	2	3	30
21	Токсоплазмоз	2	0			183	0	62	0	167	0
22	Бэтэг	32	0	5		18	0	20	0	0	0
23	Шувууны томуу	34	0	0	20	0	0	0	306	0	0
24	Ку халуурал	0	6036	0	1979	51	3496	0	436	3	1
25	Хачигт боррелиоз	162	6038	70	1954	347	1332	217	111	136	10
26	Бортинал	0	0	0	25	0	0	0	0	0	0
27	Гадаад чанарын хяналт	24	2	0	0	0	12	0	0	0	0
28	Япон энфефалит	0	484	56	0	18	2166	1	68	0	0
29	COVID-19	315	253600	65	364577	165	24657	0	3	0	0
30	Татран	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0
31	Бабизииоз	0	0	0	0	0	0	0	62	0	0
32	Пастерлиоз	0	0	0	0	0	0	0	0	0	88
33	Шар чичрэг	0	0	0	0	0	0	0	0	29	0
Нийт		2098	274563	1345	372835	3608	51192	1618	3351	1071	4029

3.2. АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙЖҮҮЛЭЛТИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА; 2024

Ариутгал халдваргүйтгэл, био-үйлдвэрлэлийн алба нь зоонозын өвчний лабораторийн тусламж үйлчилгээний үйл ажиллагааны хүрээнд дараах стандарт, техникийн шаардлага, арга зүйн заавар, Эрүүл мэндийн сайдын тушаал, албан даалгавар болон Төвийн захирлын тушаал, журам зааврыг баримтлан ажиллаж байна. Лабораторид ариутгал,

халдваргүйжүүлэлтийн үйл ажиллагаанд Лабораторид ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн үйл ажиллагаанд Жавелион-10718 таб, Просан-1057 устөрөгчийн хэт исэл-8190 мл перокси-30-4360 мл, неодишир мултизим-175, Перокси-30-2090 мл сурфаниос-24510 мл цэнхэр спирт-11500 мл спирт-18900мл-ийг зарцуулсан байна (Хүснэгт 33).

Хүснэгт 34. Ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээ үйлчилгээний ажлын үзүүлэлт

Үзүүлэлт		2019	2020	2021	2022	2023	5 жилийн дундаж	2024
Халдваргүйтгэсэн материал /ш/		29281	17862	359519	33733	16328	91344.6	32649
Хуурай халуунаар ариутгасан /ш/		66016	50192	36533	45722	40350	47762.6	37426
Угаасан шилэн эдлэл /ш/		54711	64341	78738	52276	39963	58005.8	30582
Хатаасан шилэн эдлэл /ш/		54246	47549	34749	35637	34270	41290.2	29491
Цэвэрлэж халдваргүйтгэсэн талбай /м2/		139607	138006	104579	172419	120059	121572.8	132599
Шинжилгээнд бэлтгэсэн	Бөглөө /ш/	6461	4790	6909	7715	8096	5913.4	8355
	Тампон /ш/	5350	5570	2505	5775	4930	4826	2825
	Бор уут /ш/	1786	5375	2120	2259	2736	2855.2	967
	Маск /ш/	887	606	267	58	0	0	0

Автоклавын халдваргүйтгэл:

Петрийн аяга- 6182ш, хуруу шилтэй-5005 ш, цэвэрлэгээний алчуур-19186, бусад-1969ш нийт-32342 нэгж материал халдвартай болон сэжигтэй материалыг хүлээн авч автоклаваар халдваргүйтгэсэн.

Химийн халдваргүйтгэл:

Бусад савтай-307 нэгж материалыг хүлээн авч халдваргүйтгэв. Хуурай халууны аргаар ариутгасан:

Петрийн аяга-8489ш, хуруу шил-7954ш, пипетка-3815ш, бусад-2936, 0.33-ийн шил-1385ш, 0.5-ийн шил-2029ш, 0.75-ийн шил-655ш, грамтай шил-1610ш, химийн шилэн эдлэл-751ш, бөглөө-4115ш бусад-3687ш нийт

37426ш шилэн эдлэлийг хуурай халуунаар ариутгасан.

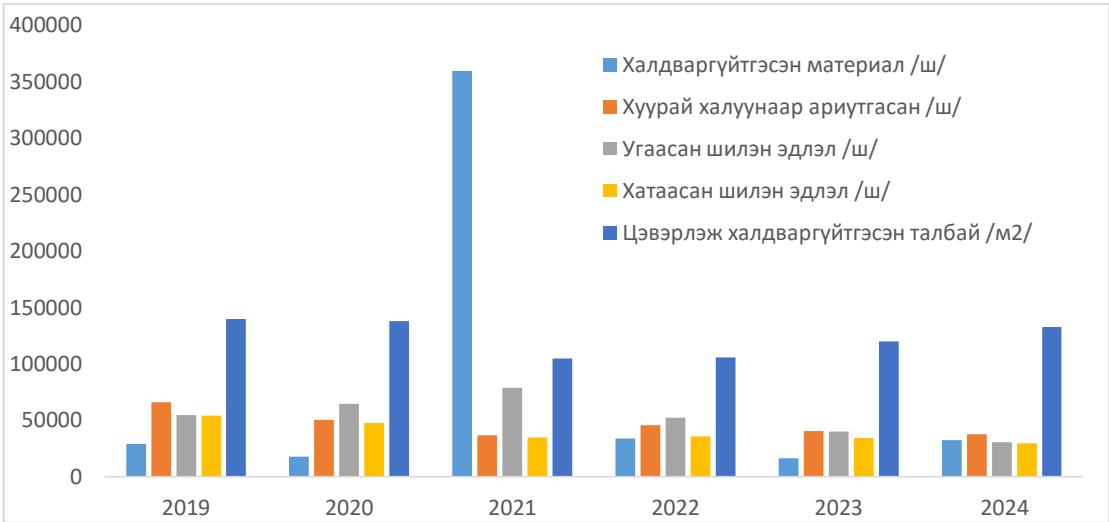
Даралтат уурын аргаар ариутгасан:

Шүүлтийн даавуу-393ш, тампон-3050ш, автомат пипеткний хошуу 46123ш, бусад-7698, нийт-57264 нэгж материалыг ариутгав.

Микробиологийн тэжээлт орчин ариутгал:

349 удаа 1645.28 л-ыг даралтат уураар ариутгаж лабораторийн шинжилгээ судалгааны ажлын бэлэн байдлыг ханган ажилласан (График 34)

График 34. Ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээ үйлчилгээний ажлын үзүүлэлт

2024 онд 13 аймаг, 1 дүүрэг дэх ЗӨСТ-д 21 төрлийн 294.65л үндсэн тэжээлт орчин, 48 төрлийн 43.22л ялган оношлох тэжээлт орчин, 36 төрлийн 153.05л будаг урвалж уусмал, 5 төрлийн 4410ш будаг шингээсэн цаас, 3 төрлийн 86 мл, 102 фл оношилгооны бактериофаг, 7 төрлийн 122.5г, 3.8л химийн бодис, нийт **13,984,624** төгрөгийн үнэ бүхий бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэн савлаж бэлтгэн заасан хугацаанд нийлүүлсэн. Баянхонгор, Завхан, Увс, Өмнөговь, Дундговь, Өвөрхангай аймгын ЗӨСТ-ийн нэмэлт захиалгаар 4 төрлийн 16.4 л үндсэн, 2 төрлийн

2л ялган оношлох, 2 төрлийн 1000ш будаг шингээсэн цаас, 1 төрлийн 1л урвалж уусмал, нийт **689,100** төгрөгийн үнэ бүхий бүтээгдэхүүнийг тус тус нийлүүлсэн

Дархан ДЦС, ЦССҮТ, “ХКУ хүнсний үйлдэр”, “Инженер геодез ХХК”, “Мон жүүс” ХХК зэрэг харилцагч байгууллагуудад 18 төрлийн 19л үндсэн болон ялган оношлох тэжээлт орчин, 4 төрлийн 4.4л будаг урвалж нийт **1.566.929** төгрөгийн үнэ бүхий тэжээлт орчин будаг урвалж нийлүүлсэн (Хүснэгт 35).

Хүснэгт 35. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн тоон үзүүлэлт

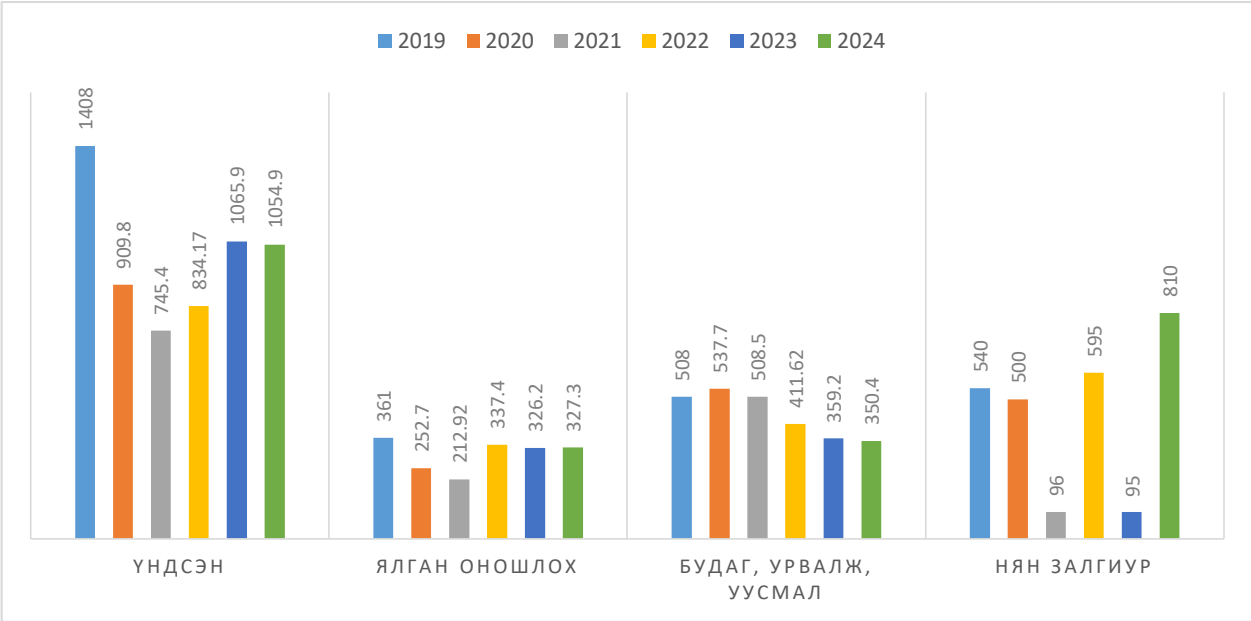
№	Тэжээлт орчин	хэмжих нэгж	Он					Өмнөх 5 жил дундаж	2024
			2019	2020	2021	2022	2023		
1	Үндсэн	литр	1408	909.8	745.4	834,175	1065.9	992,6	1054,95
2	Ялган оношлох	литр	361	252.673	360.5	337,404	326.2	327,54	327,269
3	Будаг, урвалж	литр	508	537.619	508.49	411,62	359.2	386.6	350,44
4	Нян залгиур	мл	540	500	96	595	95	365.2	810

5	Будаг шингээсэн цаас	ширхэг	5300	9820	6530	8145	17330	9425	6900
---	----------------------	--------	------	------	------	------	-------	------	------

2024 оны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн хэмжээг сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад үндсэн тэжээлт орчин, ялган оношлох тэжээлт орчин үйлдвэрлэл 6.2-9.8%-аар өсч, будаг урвалж, уусмал болон будаг

шингээсэн цаас үйлдвэрлэл 24-26%-аар буурсан байна. Харин нян залгиурыг 5 жилийн дунджаас 2.2 дахин их хэмжээтэй үйлдвэрлэжээ (График 36)

График 35. Үндсэн болон ялган оношлох тэжээлт орчин, фаг үйлдвэрлэлийн үзүүлэлт

Зоонозын халдварын хүний өвчлөл, мэргч амьтны дуудлагад лабораторийн яаралтай шинжилгээний ажилд шаардлагатай үндсэн тэжээлт орчин үйлдвэрлэх, захиалгын дагуу савлан нийлүүлэх ажлын хүрээнд: 24 төрлийн 90 серийн 1054.95л 25,257,500 төгрөгийн үндсэн тэжээлт орчин, 150 төрлийн 454 серийн 327.269л 14082742 төгрөгийн ялган оношлох тэжээлт орчин,

125 төрлийн 265 серийн 350.44 л 5,739,100 төгрөгийн будаг урвалж уусмал, 3 төрлийн 4 серийн 810мл 5,203,440 төгрөгийн бактериофаг, 5 төрлийн 5 серийн 6,900ш 505,000 төгрөгийн будаг шингээсэн цаас үйлдвэрлэв. Нийт **50.787.782** төгрөгний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэсэн байна (Хүснэгт 36).

Хүснэгт 36. 2024 онд БҮЛ-д үйлдвэрлэсэн үндсэн тэжээлт орчин, зарим төрлийн ялган оношлох тэжээлт орчин, будаг урвалж, бактериофаг, будагтай цаасны хэмжээ, харьцуулалт

№	Тэжээлт орчны нэр	Хэмж их нэгж	2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он	Сүүлийн 5 жилийн дундаж
1	Махны ус	л	154	101	118.3	144	215,6	160.9
2	Мах пептоны агар	л	164	141	125.5	220.1	137,5	230.2
3	0.1%-ийн Пептоны ус	л	7	3.3	6	36		11.7
4	Хоттингерийн үндсэн уусмал	л	80	80	70	100	180	99.4

5	Мах пептоны шөл	л	41	40	51.4	45.1	62	45.5
6	Хоттингерийн агар	л	264	180	212.5	201.7	174	224.2
7	Хоттингерийн 0.3%-ийн хагас шингэн агар	л	10	11.5	10.5	13	10	11.4
8	Хоттингерийн 0.15%-ийн хагас шингэн агар	л	10	6	8	9	10	9.0
9	Хоттингерийн 0.7%-ийн хагас шингэн агар	л	8	8	8	7	15	7.6
10	Хоттингерийн шөл	л	40	40	52.15	60.15	98,2	48.9
11	Мах пептоны 0.7%-ийн хагас шингэн агар	л	5	5	5	15	8	8.0
12	Мах пептоны 0.3%-ийн хагас шингэн агар	л	5	6.5	8.4	16	8	9.2
13	Мах пептоны 0.2%-ийн хагас шингэн агар	л	2	2	2.4	1.65	1,5	1.8
14	Шүлтлэг шөл	л	16	15	23.25	20.35	26,2	18.5
15	Шүлтлэг агар	л	30	33	41.7	35.15	40,2	35.6
16	1%-ийн Пептоны үс	л	24	17.15	27.5	0.5	25,05	19.2
17	10%-ийн Пептоны үс	л	59	53.3	41	40.3	0	48.1
18	Мартейны агар (тахалд)	л	2	2	2	5	3	2.8
19	Мартейны 0.3%-ийн хагас шингэн агар	л	0.3	0.6	0	0.5	0,6	0.7
20	Элэгний агар	л	0.5	0	1.3	1.5	0,4	0.7
21	Элэгний шөл	л	0.3	0	0.5	0.5	0,4	0.3
22	ЦДС	л	6.5	9.5	7.3	13.4	5,3	8.1
23	ГСТО	л	2.7	2.35	7.15	13.3	5,55	3.9
24	TCBS	л	6.3	5	8.1	13.35	7,55	7.0
25	Плет агар	л	0.55		5.75	4.57	5,1	3.5
26	Физиологийн уусмал	л	121	176	151	115	115	147.8
27	Ариун нэрмэл	л	192	156.4	115	110.1	101,1	146.0
28	Боомын фаг	мл	100	96	95	95	95	101.2
29	Тарваган тахлын фаг	мл	200	0	250	0	500	130.0
30	Хуурмаг сүрьеэгийн фаг	мл	200	0	250	0	215	134.0
31	Генцианвиолейттой цаас	ш	2700	2080	3700	3150	1350	2856.0
32	Фуксинтэй цаас	ш	2280	1950	3350	2920	1350	2630.0
33	Мертолит натри шингээсэн цаас	ш	4200	2300	500	8000	4000	3000.0
34	Хүхэрт үстөрөгч үүсэлтийг илрүүлэх цаас	ш	320	100	200	1900	100	504.0
35	Индол үүсэлтийг илрүүлэх цаас	ш	320	100	200	100	100	144.0

БҮЛЭГ ДӨРӨВ. СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА

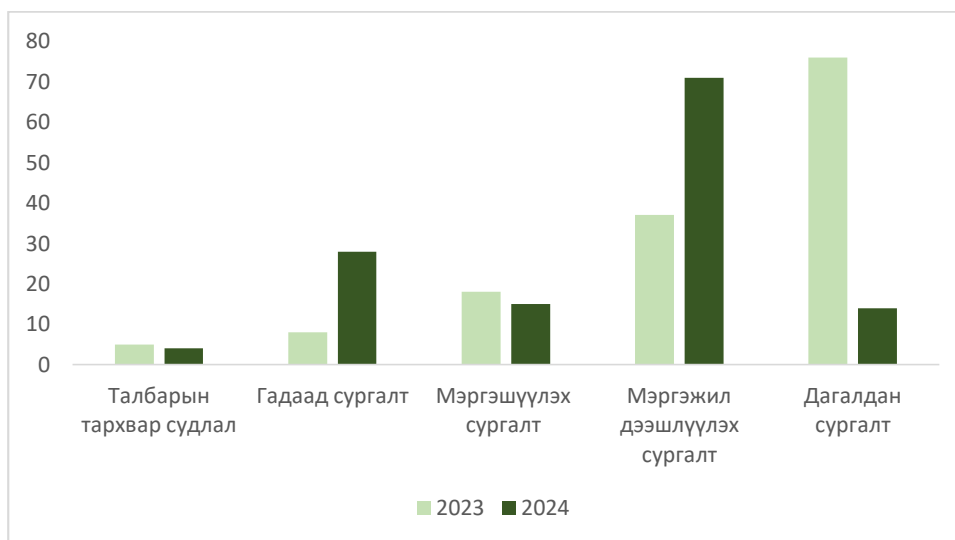
4.1. СУРГАЛТ СУРТАЛЧИЛГААНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА; 2024

4.1.1. ЭМНЭЛГИЙН МЭРГЭЖИЛТНИЙ СУРГАЛТ

2024 оны байдлаас ЗӨСҮТ нь гадаад сургалт давхардсан тоогоор 28 мэргэжилтэн, ажлын байрны дагалдан сургалт 14 мэргэжилтэн,

мэргэжил дээшлүүлэх 71, мэргэшүүлэх сургалтыг 15 мэргэжилтнүүд тус тус хамрагдсан байна (График 37).

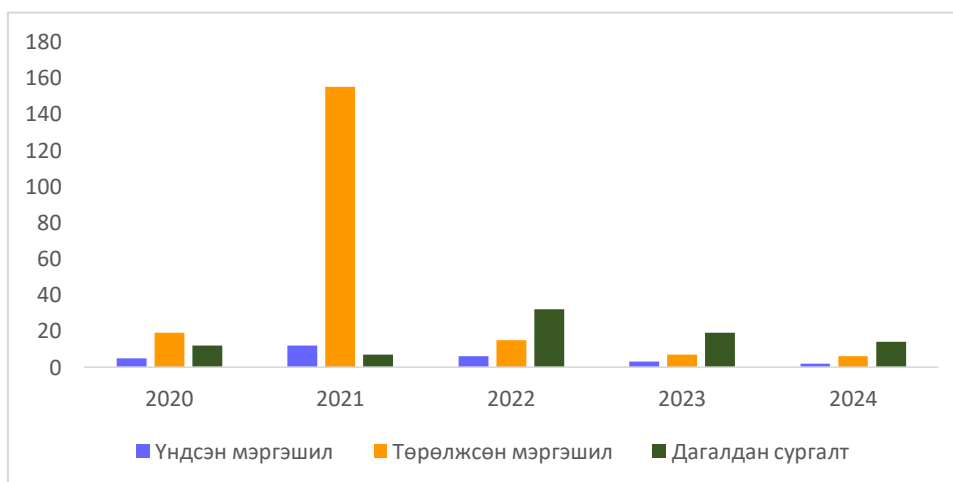
График 36. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн сургалтад хамрагдсан байдал (2023-2024 он)

Нийт сургалтыг төрлөөр нь сүүлийн 5 жилээр харьцуулж үзэхэд төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт 2021 онд 80%, дагалдан сургалт 2022 онд 40%-ийг эзэлж байна. Мөн энэ онд Үндсэн

мэргэшлийн 3, төрөлжсөн мэргэшлийн 7, дагалдан сургалт 19 хүн хамрагдсан байна. (График 38).

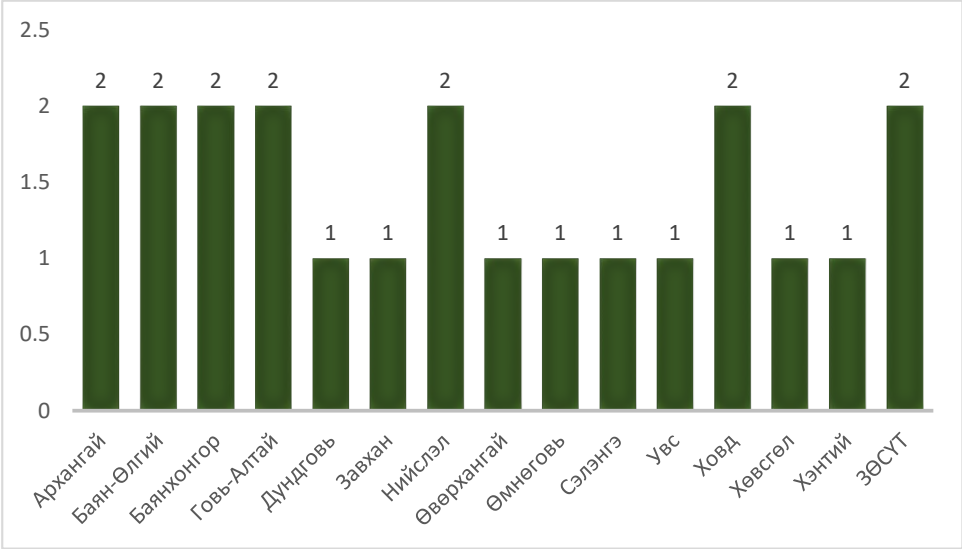
График 37. Эмч эмнэлгийн сургалт төрлөөр 2020-2024

Зоонозын өвчин судлалын чиглэлээр үндсэн мэргэшлийн сургалтад сүүлийн 5 жилийн байдлаар нийт 28 эмч, эмнэлгийн мэргжилтнүүд мэргэшсэн байна. Тус сургалтын хамрагдалтын сүүлийн 5 жилийн дүнг ЗӨСТ-тэй аймгаар харьцуулж үзэхэд ЗӨСҮТ, Баянхонгор, Говь-

Алтай, Ховд, Баян-өлгий, Архангай аймгийн ЗӨСТ-өөс тус бүр 2 мэргэжилтэн хамрагдсан нь өндөр үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд Говьсүмбэр, Сүхбаатар, Булган аймгуудаас мэргэжилтэн одоогоор суралцаагүй байна (График 39).

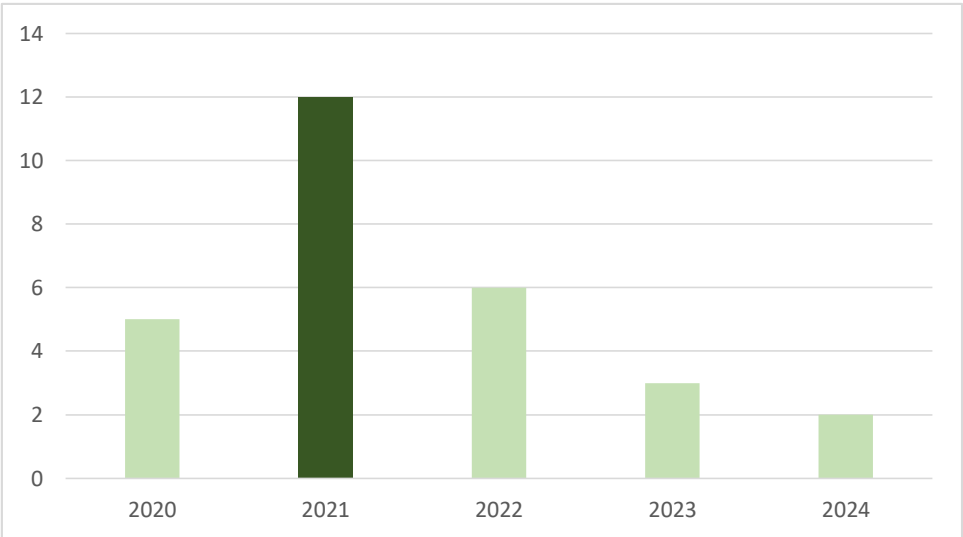
График 38. Үндсэн мэргэшилээр суралцагчдын тоо ЗӨСТ-тэй аймгаар /2020-2024/

Зоонозын өвчний үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдалт 2021 онд коронавируст цар тахлын үед 13 буюу хамгийн их

хамрагдаж, сүүлийн жилүүдэд буурах хандлагатай байна (График 40).

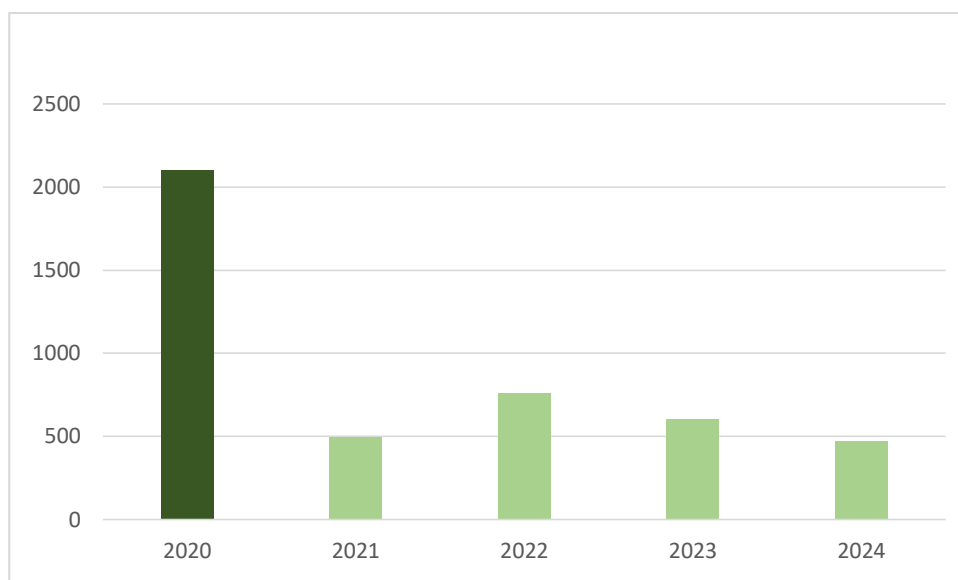
График 39. Үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдалт /2020-2024/

Зоонозын тасралтгүй сургалт сүүлийн 5 жилийн хугацаанд нийт 4430 зохион байгуулагдаж, үүнээс 47.5% (2105) 2020 онд

зохион байгуулагдсан бол 2024 онд байна (График 41).

График 40. Тасралтгүй сургалт сүүлийн 2000-2024

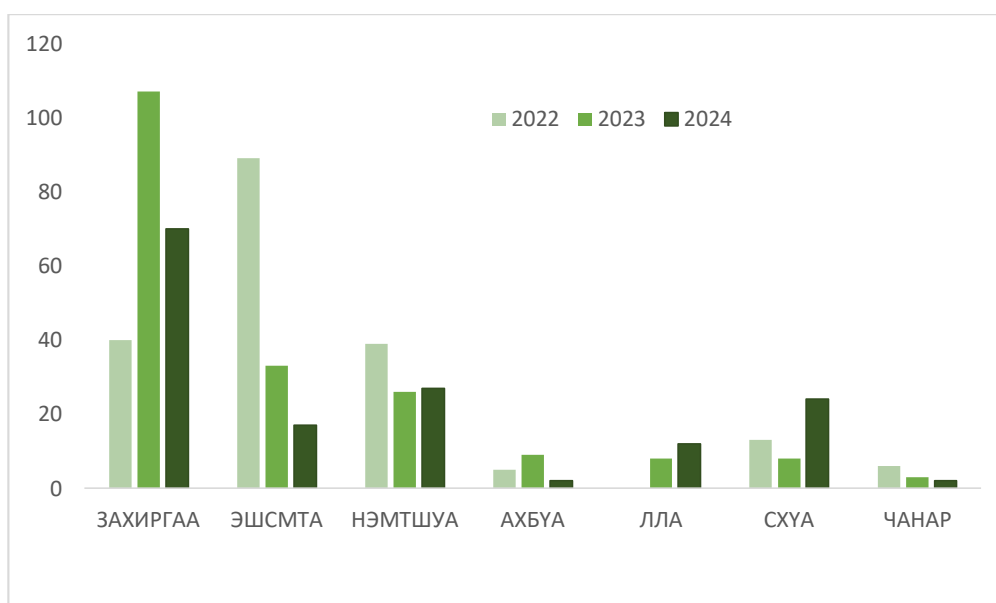

4.1.2. ОЛОН НИЙТЭД ЧИГЛЭСЭН СУРГАЛТ СУРТАЛЧИЛГАА

2024 онд зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн цахим хуудсанд нийт 271 мэдээ, мэдээлэл нийтлэгдсэн. Үүнээс Ил тод- 79, Цаг үеийн-80, Авлига-3, Шувууны мэдээ-14, Зөвлөгөө-21, Мэндчилгээ-2, Мэдэгдэл-1, Таны мэдлэгт-3, Ажлын зар-49, Зарлал-16, Сэтгэл ханамжийн судалгаа-1, Тендер-1, Мал, амьтны өвчлөл-1 мэдээ нийтлэгдсэн. 2023 оноос төвийн цахим хуудасны багтаамжтай холбоотойгоор орон нутгийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүдээс ирүүлсэн мэдээллийн

төвийн нийгмийн сүлжээнд нийтлэхээр болсон тул нийтлэгдсэн мэдээ өмнөх оноос буурсан байна. Цахим хуудасны хандалт 174,982 хандалттай байна. Өмнөх оны хандалт (114,695)-аас 60,287 хандалтаар өссөн байна. Энэ онд цахим хуудсанд нийтлэгдсэн нийт цаг үеийн болон зоонозын халдварын талаарх 194 мэдээг харьцуулан үзэхэд Захиргааны алба хамгийн их буюу 107 мэдээ нийтлүүлэн байна (График 42).

График 41. Олон нийтэд чиглэсэн мэдээ, мэдээлэл (сүүлийн 5 жилээр)

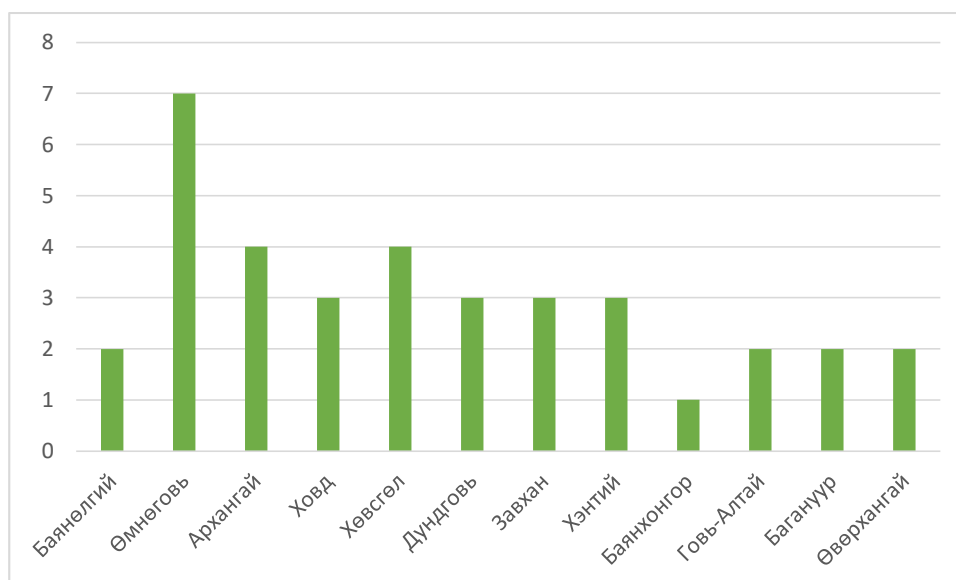

Тайлбар: Төвийн Ёс зүйн салбар хороо-1, Дэглэм-1, ЭМЯ-2 тус тус мэдээ нийтлүүлсэн. Мөн СХҮА-аас ирүүлсэн мэдээг 4 дүгээр сараас эхлэн Ил тод цэсэд нийтлэн тус цэсэд бүртгэж эхэлсэн болно.

Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн www.facebook.com/nczd.gov фэйсбүүк хуудсанд 510 мэдээ нийтэлж хандалт 461,007 байна. Энэ нь өмнөх оны 990,536 үзүүлэлтээс 529,529-өөр буурсан байна. Нийтлэгдсэн мэдээг ангилбал үйл ажиллагаатай холбоотой цаг үеийн мэдээ - 232, Зоонозын халдварын

инфографик, постер – 189, Стори - 655, видео контент 34 тус тус эзэлж байна. Нийт нийтлүүлсэн мэдээг аймгаар харьцуулж үзэхэд Архангай, Өмнөговь аймгууд өндөр үзүүлэлттэй байна. Харин Нийслэл, Сэлэнгэ аймгийн ЗӨСТ мэдээ, мэдээлэл нийтлүүлээгүй байна (График 42).

График 42. Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-ийн мэдээ нийтлүүлсэн байдал

Төвийн цахим хуудас, нийгмийн сүлжээг хөтлөх болон хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай харилцах үйл ажиллагааг зохицуулах журам боловсруулан захирлаар цахимаар хүргүүлсэн.

Цахим хуудас: Ажлын зар-4, Тарваган тахал-3, Ил тод-6 нийт 11 мэдээлэл нийтэлсэн. Нийт хандалт 16,410 байна.

Фэйсбүүк хуудас: Ажлын зар -1, Тахал-5, ХӨСҮТ-8, Цаг үеийн-3, Галзуу-3, Бэтэг-1, Боом-5, Стори пост-18, Мэндчилгээ-1, Үерийн зөвлөмж-4 нийт 49 мэдээ нийтэлсэн. Нийт хандалт 38,832 байна.

Чатбот: Төвийн фэйсбүүк хуудасны мессенжер 24/7 горимоор ажиллаж 12 иргэнд мэдээлэл хүргэсэн байна.

Телевизийн ярилцлага: ТМ, Eagle, Дорнод, Сүхбаатар тв-д НЭМТШУА-ны дарга Л.Роломжав мэдээлэл өгөх үйл ажиллагааг зохион байгууллаа.

Радио ярилцлага: МҮОНР эрүүл мэндийн нэвтрүүлэгт тус төвийн захирал эмч, мэргэжилтнүүд оролцож малчид, ард иргэдэд

3 удаагийн мэдээлэл, зөвлөгөө, сэрэмжлүүлэг өгсөн байна.

Мэдээллийн сайт: www.gogo.mn, www.mnb.mn, www.itoim.mn сайтуудад галзуу өвчнөөс сэргийлэх, зудын болон шар усны үерийн үед үүсэж болзошгүй зоонозын халдвар, тэдгээрээс хэрхэн сэргийлэх талаар ярилцлага, мэдээлэл өгсөн.

Инфографик, постер: Инфографик, постер: 9 халдварын хэвлэлийн эх (А5 хэмжээтэй 18 нүүр) бэлтгэн Төсөл хариуцсан мэргэжилтэнд өгсөн.

Наадам болон эрүүл мэндийн ажилтны өдрийн мэндчилгээ бэлтгэсэн.

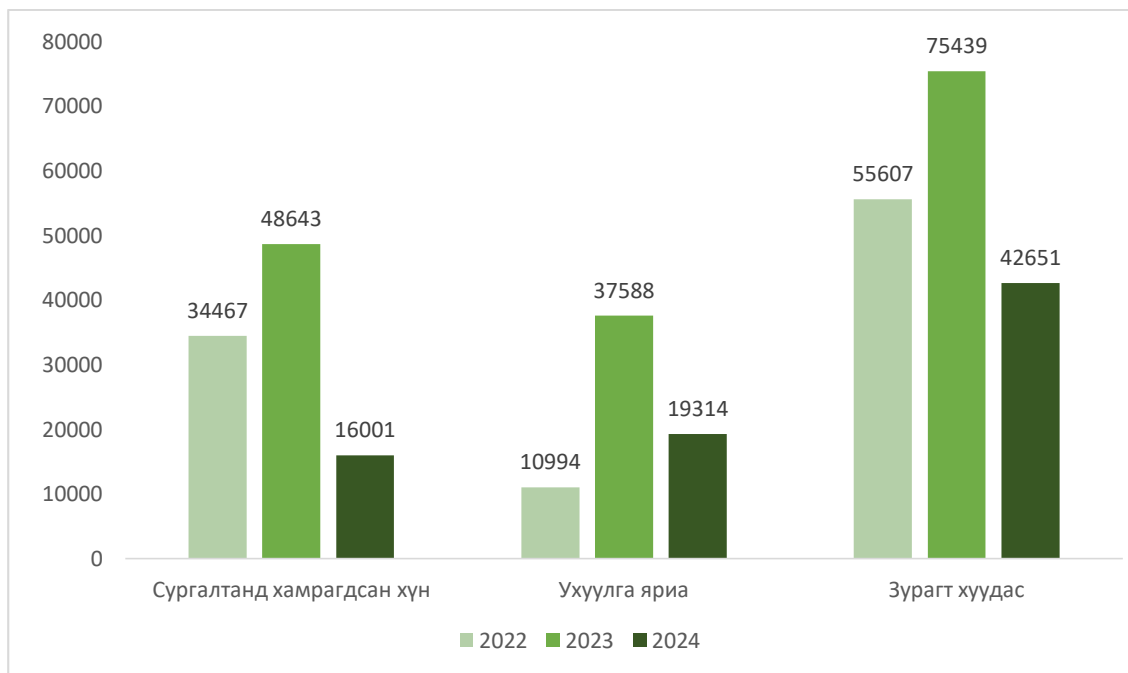
Үйл явдалд суурилсан цахим тандалт: Үйл явдалд суурилсан тандалтыг хандалт өндөртэй цахим хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдээс Microsoft excel программд огноо, цаг, минут, үйл явдлын нэр, мэдээллийн эх сурвалжийн холбоос зэргийг бүртгэдэг. Говь-Алтай аймгийн Тайшир суманд 2024.07.30-ны өдөр бүтгэгдсэн тарваган тахал өвчний сэжигтэй тохиолдлын мэдээлэл 2 цахим хаягнаас 2 удаа мэдээлэгдсэнийг бүртгэсэн.

4.1.4. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДАД ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН СУРГАЛТ

2024 онд 77,966 хүнийг эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгаа хийсэн байна. Тохимын болон онлайн сургалтанд 16,001 (20.5%) хамруулсан бол 19,314 (24.7%) хүнд ухуулга сурталчилгаа хийж, 42,651 (54.7%) зурагт хуудас тараасан байна.

Нийт тараасан зурагт хуудас, ухуулга яриа, сургалтанд хамрагдсан хүний тоо буурсан үзүүлэлттэй байна (График 43).

График 43. Сургалт, сурталчилгааны ажлын зарим үзүүлэлт 2022,2023,2024 он

Иргэд, олон нийтэд зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг мэдээлэл хүргэх үйл ажиллагааг дараах байдлаар зохион байгууллаа.

Танхимын сургалт мэдээлэл:

1. Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сумын Бичигт боомтод ажилладаг ЭАХХУ-ын байцаагч нар болон боомтын 20 ажилтан, албан хаагчдад тарваган тахал өвчний тархвар судлал, хариу арга хэмжээний талаар сургалт зохион байгуулав.

2. Дорноговь аймгийн Замын-Үүд суманд хийгдсэн тандалт судалгаагаар тус суманд оршин суудаг 80 гаруй иргэд,

3. Баян-Өлгий аймагт хийгдэж буй тандалт судалгааны хүрээнд 100 гаруй өрхөд тарваган тахал өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдээлэл хүргэлээ.

4. Архангай, Булган, Сэлэнгэ аймгийн зарим сумдад хийгдсэн тандалт судалгаагаар 85 иргэнд хачигт халдвар болон шумуулаар дамжих халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зурагт хуудас тарааж мэдээлэл хүргэлээ.

5. Тарваган тахал өвчний тархвар судлал, хариу арга хэмжээний талаар Нийслэлийн яаралтай тусламжийн 103 төвийн 150 гаруй эмч мэргэжилтнүүдэд танхимын сургалт зохион байгуулсан.

6. БНӨСҮ-д НҮБ-ын мандаттай UNMISS ажиллагаанд үүрэг гүйцэтгэсэн Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний 013, 150 дугаар ангийн 674 энхийг сахиулагч нарт 4 удаа Хумхаа өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдээллийг хүргэж, сургалт зохион байгуулсан.

Телевизийн ярилцлага:

1. TM, Eagle, UBS, NTV, C1, Монгол, TV25, Tenger Tv, МҮОНТВ-д галзуу, хачгаар дамжих халдвар, боом, тарваган тахал өвчний нөхцөл байдлын болон урьдчилан сэргийлэх 19 удаагийн ярилцлага өгсөн байна.

2. Экологийн цагдаагийн алба, ЗОС ФИЛЬМ МЕДИА ГРУПП ХХК-тай хамтран Тарваган тахал өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх талаар видео контент 3-ийг бэлтгэн нийтэлсэн.

Радио ярилцлага:

1. МҮОНР-ийн эрүүл мэндийн нэвтрүүлэг, Баян-Өлгий аймгийн радио телевизэд тус төвийн эмч, мэргэжилтнүүд оролцож малчид, ард иргэдэд 3 удаагийн зоонозын өвчний мэдээлэл, зөвлөгөө, сэрэмжлүүлэг өгсөн байна.

Цахим сүлжээ:

1. Цахим хуудас: 203 мэдээ нийтэлсэн бөгөөд хандалтын тоо 186,670 байна.

2. Олон нийтийн сүлжээ: 418 мэдээ нийтэлсэн бөгөөд хандалтын тоо 298181 байна. Тарваган тахал, галзуу, боом, анзаарагддаггүй халдварт өвчин, бэтэг өвчнүүдээс сэргийлэх, эрсдэлд өртсөн үед авах арга хэмжээ болон гамшгийн үеийн буюу үерийн үед зоонозын халдвараас сэргийлэх мэдээ мэдээллийг нийгмийн сүлжээнд байршуулан, хүргэж байна.

3. Төвийн фэйсбүүк хуудасны чатбот 24/7 горимоор ажиллан 84 иргэнд мэдээлэл хүргэсэн байна.

4. Мэдээллийн сайт: www.isee.mn, www.gogo.mn, www.mnb.mn, www.itoim.mn, www.news.mn, www.eagle.mn, www.news.mn, www.lkon.mn, www.zugii.mn, www.tsahiur.mn, www.zarig.mn болон өдрийн сонин зэрэг мэдээллийн сайтуудад нийт 32 удаагийн ярилцлага, мэдээлэл өгсөн.

Шинээр боловсруулсан инфографик, постер:

- Анзаарагддаггүй халдвар-26,
- Зоонозын халдварт өвчний тухай-1,
- Денги-1, Боом-2, Бруцеллёз-1,
- Хачгаар дамжих халдвар-3,
- Халдваргүйжүүлэлт- 6,
- Боом өвчний тухай видео-1, постер-1
- Галзуу-1,
- Сармагчингийн цэцэг-1 удаагийн контент боловсруулан цахим мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан ард иргэдэд мэдээлэл хүргэн ажилласан (Хүснэгт 37).

Хүснэгт 37. Сургалт, сурталчилгааны үйл ажиллагаа 2024 он

ЗӨСТ		Архангай	Багануур	Баянхонгор	Баян-Өлгий	Говь-Алтай	Өвөрхангай	Өмнөговь	Увс	Ховд	Хэнтий	Хөвсгөл	Дундговь	Завхан	Сэлэнгэ	ЗӨСҮТ	2023 он	2024 он
Сургалт	Сургалт хичээлийн тоо		5	34				158				326				10	0	499
	Бусад байгууллагын тоо	109			10	19		298		144			9	14		250	502	887
	Хамрагдсан нийт хүн	1980	510	738	3500	441	2001	3706		550		519	498	543	505	1029	48643	16001
Ухуулга	лекц	Удаа					52		179			348			5		179	584
		Хамрагдсан хүний тоо	1927											1143			1557	3070
	Яриа	Удаа			8												423	8
		Хамрагдсан хүний тоо	5299		5963	1500	647		927	3493							37588	19314
Хэвлэлийн сурталчилгаа	ТВ ярилцлага			2	10				5	2		4				25	138	
	Фб, вэб сайт		20	163	320		397		260			337		124	43	544	3277	2313
	бусад																5	5
	Хандалт			13912	25000		12680		9437	19483		26494			3543	160540	2776006	370549
	Тараасан зурагт хуудасны тоо		6845	60	1151	2000	25190		4132	2420		50		563		300	75439	42651